

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 34 SÜ-TARLAN/182 NO'LU ŞİİR MECMUASI
(İNCELEME-ÇEVİRİYAZI-SÖZLÜK)

M. Abdülkerim YILDIZOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL

Adıyaman

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2015

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL danışmanlığında, Muhammed Abdülkerim YILDIZOĞLU tarafından hazırlanan “Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü-Tarlan/182 No’lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Çevriyazı-Sözlük)” başlıklı çalışma _ / _ / _ tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Bahir SELÇUK

İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL

İmza:

16/06/2015

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü-Tarlan/182 No’lu Şiir Mecmuası “(İnceleme-Çevriyazı-Sözlük)” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

16/06/ 2015

Muhammed Abdülkerim YILDIZOĞLU

ÖZET

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 34 SÜ-TARLAN/182 NO'LU ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-ÇEVRIYAZI- SÖZLÜK)

M. ABDÜLKERİM YILDIZOĞLU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL

Edebiyat tarihinin yardımcı kaynakları olarak değerlendirilen mecmualar, Klasik Türk edebiyatı açısından büyük öneme sahiptir. Mecmualar vasıtasıyla dönemin sanat ve edebiyat zevkini tespit etmek, somut bilgilere ulaşmak daha kolay olmaktadır. Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi'nde 34 SÜ TARLAN /182 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan, 18.yy' da yazılmış bir şiir mecmuası incelenmiştir.

Çalışmada 16-18. yy.lar arasında yaşamış şairlere ait 286 şiire yer verilmiştir. Söz konusu mecmua; özellikle Bâki, Dâniş Efendi, Nazîm, Âdem, Vecdî gibi şairler tarafından kaleme alınmış ve bazıları şairlerin yayımlanmış divanlarında yer almayan veya birtakım farklılıklar gösteren gazeller ile çeşitli makamlarda bestelenmiş şarkı, nazm, muhammes vb. nazım şekillerini içermektedir.

Bu tez çalışmasında amaç, bir mecmuayı tanıtmak ve onun içeriğini ortaya koymaktır. İki bölümden oluşan çalışmada ilk olarak mecmuanın fiziksel özellikleri ve muhtevası üzerinde durulmuş, vezinler ve nazım şekilleri tablolarla gösterilmiştir. İkinci bölümde mecmuanın çevriyazısı yapılmış, mecmuada geçen şairlerden divanlarına ulaşılabilenlerin şiirleriyle mecmuadakiler karşılaştırılmış, nüsha farklarına dipnotta yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda metinde kullanılan mûsiki makamlarının da açıklandığı küçük hacimli bir sözlüğe yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Süleymaniye Kütüphanesi, 34 Sü-Tarlan/182, Divan Şiiri, Gazel, Çevriyazı, İnceleme

ABSTRACT

SÜLEYMANIYE LIBRARY 34 SÜ-TARLAN/ NO. 182 POETRY JOURNAL (REVIEW-TRANSCRIPTION-GLOSSARY)

M.ABDÜLKERİM YILDIZOĞLU

Department of Turkish Language and Literature

Adıyaman University Institute of Social Sciences

June 2015

Advisor: Asst.Prof. Nazmi ÖZEROL

Journals which are evaluated as the assistive resources of literature history has great importance for the Classical Turkish literature. Detecting the art and literature taste of the era and obtaining concrete information is much easier via journals. In this study, a poetry journal recorded with 34 SÜ TARLAN/182 archive number, which was written in the 18th Century, was analyzed.

286 poems belonging to poets who lived between 16th and 18th centuries were included in the study. The journal in question contains ghazels especially penned by poets like Bâkî, Dâniş Efendi, Nazîm, Vecdî and Âdem. Some of those ghazels do not appear or they show some dissimilarities in poets' published divans. The journal also includes poetic forms such as Ballad, Nazim and Pentastich composed at various modes.

The aim in this thesis study is to introduce a journal and reveal its content. In the study which consists of two sections, firstly, physical properties of the journal and its content were elaborated on; prosody and poetic forms were shown with tables. In the second part, the journal was transcribed; the works of the poets referred in the journal, whose divans could be attained, were compared with the ones in the journal; and copy differences were referred in the footnote. In the end of the study, a small-volume glossary, which also defines the musical modes used in the text, was placed.

Keywords: Classical Turkish Literature, Süleymaniye Library, 34 sü-tarlan/182, Divan Poetry, Ghazel, Transcription, Review

ÖN SÖZ

VIII. asırdan itibaren İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başlamış, özellikle de Karahanlılar döneminde büyük toplulukların kitleler halinde İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte Orta Asya’da etkinlik kazanmıştır. İslamiyetin kabulü ile Türk toplumunun fikri yapısı ve yaşam tarzıyla birlikte sanatsal-kültürel alanda da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikliğin yoğun olarak hissedildiği alanlardan biri de edebiyat olmuştur. İslam dininin etkisiyle Arap ve özellikle de İrân edebiyatından etkilenen yeni edebi anlayış, halkın teveccühünü kazanmış ve sosyal ve kültürel hayatta kendisine çokça yer bulmuştur. İslâm medeniyetinin temel kaynaklarını yerli unsurlarla yoğuran bu yeni edebiyat, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar varlığını sürdürmüştür. Toplumun her kesimine hitap eden ve her sınıftan insanın katkı sunduğu bu edebiyatın toplumla ilişkisini kanıtlayan önemli belgelerden biri de mecmualar olmuştur. Mecmualar, osmanlı okur-yazarları arasında özellikle 16 ve 17. yüzyıllarda yaygınlık kazanmıştır.

Klasik Türk edebiyatının şiir ağırlıklı bir edebiyat olduğu düşünülürse mecmualar içerisinde şiir mecmualarının önemli bir yere sahip olduğu anlaşılır. Bu mecmualar, bazı şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerine ulaşma imkânı sağlamış ve bu ürün çeşitliliği, şairlerin edebî şahsiyetlerinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesinde araştırmacılara yardımcı olmuştur. Yine şiir mecmuaları, adı çeşitli nedenlerle duyulmamış ya da divan sahibi olmayan şairlerin gün yüzüne çıkmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Edebiyatımızda farklı şekil ve türlerdeki şiirlerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmualar var olduğu gibi aynı konu ve türdeki manzûmelerin derlenmesiyle meydana gelen mecmualar da bulunmaktadır.

Son yıllarda yüksek lisans ve doktora tezleri vasıtasıyla tozlu raflardan alınarak bilim dünyasının istifadesine sunulan mecmualar, özellikle içinde zengin kaynakları barındırması neticesiyle Klasik Türk edebiyatı araştırmacılarına önemli veriler sunarken, yüzlercesi ise kütüphanelerde gün yüzüne çıkmayı beklemektedir. Bu sebeple yüksek lisans tezimizin mecmualar ile alakalı olmasına karar verdik. Bu doğrultuda Süleymaniye Kütüphanesi’nde 34 SÜ TARLAN /182 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan şiir mecmuasını tez konusu olarak seçtik.

Söz konusu çalışmada, Klasik Türk şiirinin önemli isimlerinin gazelleri ile gazel dışında muhtelif musiki usûlleriyle ve makamlarıyla yazılan farklı nazım şekilleri incelenmiştir.

H.1135 (M.1722/23) tarihinde istinsah edilmiş olan mecmua; eserin daha önce üzerinde çalışılmamasından hareketle dönemin edebi üslûbunu, zihniyetini yansıtmaya amacını taşımaktadır.

Büyük bir bölümünü gazellerin ve makamları-usûlleri ile birlikte verilen şarkıların oluşturduğu mecmuada başta Bâkî, Dâniş, Nazîm olmak üzere Vecdî, Ulvî, Nâbi, Nâzım Çelebi, Âdem, Tûrâbî, Sâkîb, Sabrî, Fuzûlî, Sâbit, Fâyık, Tâhir, Behîştî, Hıfzî, ve Dervîş Ömer'den gazeller, Faslı Kûçek, Rast, Sabâ vb. makamlarda muhammesler ve nazmlar; tarih kıt'aları, Hüseyinî, Hicâz, Muhayyer, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Acem, Bûselik, Kürdî, İsfahan makamında Dervîş Ömer, Na'âtî ve İtrî'den besteler, muammalar ile Farsça sözlük, kerrât cetveli ve bazı faydalı bilgiler yer almaktadır. Çalışmada mecmuadaki şiirlerin çevriyazısı yapılmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde mecmua hakkında genel bilgiler verilmiş, ardından mecmuanın fiziksel özellikleri ve muhtevası üzerinde durulmuş, elde edilen verilerin somutlaştırılmasında tablolardan yararlanılmıştır.

Tablo 1.a.'da mecmuada yer alan şiirlerin vezinlerine yer verilmiştir. Mecmuada yer alan gazellerin kim tarafından yazıldığı ve metindeki numaraları Tablo 1.b.'de, şiirlerin nazım şekilleri ve türleriyle bunların kime ait olduğu ise Tablo 2.a.'da gösterilmiştir. Ayrıca beste ve usûlleriyle isimlendirilen şarkı, muhammes, nazm gibi nazım şekillerine de Tablo 2.b.'de yer verilmiştir.

Mecmuanın çevriyazısı yapılırken İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" (1993: 51-89) adlı makalesi göz önünde bulundurulmuştur. Şiirlerde okunuşundan emin olunamayan kelimeler ile metne yapılan bazı eklemeler köşeli parantez içerisinde [ ] gösterilmiştir. Transkripsiyon esnasında vezinler kalın puntuyla ve italik; başlıklar büyük harfle yazılmıştır. Mısraların başında köşeli ayraç içerisinde verilen numaralar, mecmuanın varaklarını göstermektedir.

Mecmuanın çevriyazısında şiirlerin büyük çoğunluğunun bir başlığa sahip olduğu görülmekle beraber kimi şiirlerin nazım şekli ile başlığın nazım şekli arasında

uyuşmazlık olduğu tespit edilmiştir. Tablo 2a.'da ve 2b.'de bu şiirlerin sıra numaraları altı çizili ve italik olarak belirtilmiştir.

Mecmuada yer alan şiirler, sıra numaralarını ifade edecek şekilde kendi içinde numaralandırılmıştır. Ayrıca bentlerden oluşan şiirlerde bentler de numaralandırılarak kullanım kolaylığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Mecmuada geçen şiirler, ulaşılabilen divanlarla mukayese edilerek, nüsha farklarıyla beraber vezin problemleri ve bazı yazım yanlışları dipnotta gösterilmiş, divanlarda yer almayan şiirler yine dipnotta belirtilmiştir. Dipnotta ilk kısım mecmuadaki, iki noktadan sonraki kısım ise divandaki kullanımı göstermektedir.

Çalışmanın sonunda metinde yaygın olarak kullanılan kelimelerin ve musiki makamlarının yer aldığı bir sözlüğe yer verilmiştir.

Tez çalışmam süresince bana rehberlik eden ve çalışmamın her aşamasında değerli bilgilerinden yararlandığım danışman hocam Yrd. Doç Dr. Nazmi ÖZEROL'a, tavsiyeleriyle bana yol gösteren hocalarım Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK ve Prof. Dr. Bahir SELÇUK'a teşekkürü bir borç bilirim.

ADİYAMAN -2015

Muhammed Abdülkerim YILDIZOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa Numarası

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
METNİN KURULUŞUYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	xii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş.....	1
2. Mecmuanın Yapı ve Muhtevası.....	3
2.1. 34 Sü Tarlan /182 Numaralı Şiir Mecmuası.....	3
2.1.1. Mecmuanın fiziki özellikleri.....	4
2.1.2. Mecmuada kullanılan vezinler.....	5
2.1.3. Mecmuada yer alan şiirler ve şairler.....	6
2.1.4. Mecmuada kullanılan redifler.....	6
2.1.4.1. Gazelerde kullanılan redifler.....	7
3.Tablolar	10

İKİNCİ BÖLÜM

4. Mecmuanın Çevriyazılı Metni.....	17
Sonuç	149
Sözlük	151
Kaynakça.....	175
ÖZGEÇMİŞ.....	179

TABLÖLAR (ÇİZELGELER) LİSTESİ

	Sayfa Numarası
Tablo 1.a. Mecmuada Kullanılan Vezinler.....	10
Tablo 1.b. Mecmuada Yer Alan Gazellerin Metindeki Numaraları.....	12
Tablo 2.a. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Nazım Şekilleri.....	13
Tablo 2.b. Mecmuada Kullanılan Beste-Usûller ve Nazım Şekilleri	14

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.: Bakınız

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

Dü: Düzenleyen

Haz. : Hazırlayan

H: Hicri

M: Miladi

Üniv. : Üniversitesi

s. : Sayfa

S. : Sayı

TDK: Türk Dili Kurumu

Trc. : Tercüme

vb.: Ve benzeri

vd.: Ve diğerleri

Ş: Şarkı

Mur: Murabba

D: Divan

G: Gazel

N: Nazm

Müz: Müzik

Muh: Muhammes

K: Kaside

Yay: Yayınevi

yy: Yüzyıl

Metnin Kuruluşunda Takip Edilen Yol

- 1.Çevriyazıda, çalışmada tablo halinde listelenen “transkripsiyon alfabesine” uyulmuştur.
- 2.Çalışmada okunuşundan tereddüt edilen yerler ile nüshadan kaynaklanan bozukluklar ve okunamayan yerler noktalarla [...] gösterilmiş, vezin problemi olan mısralar dipnotta belirtilmiştir.
- 3.Türkçe fiillerin sonunda bulunan “b”ler “p” ile yazılmıştır: *idüp, eyleyüp*
- 4.“ki” ve “ne” ile yapılan birleşmelerde oluşan ses düşmeleri kesme işaret ile “k’ola, n’oldu” şeklinde gösterilmiştir.
- 5.Edatlarla yapılan tamlamalarda edatlar kısa çizgi (-) arasına alınmıştır: *sû-be-sû, tâ-be-mahşer, dem-be-dem, câ-be-câ, ser-te-ser*
- 6.Farsça kelimelerdeki “vâv-ı ma’dûle”, “~” biçiminde gösterilmiştir: *hâ~nende, ha~hiş, h~âce.*
- 7.Manzumelerde vezin gereği kısa okunması gereken yerlerdeki uzatmalar gösterilmemiştir.
- 8.Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler üzerine (-) işareti konularak belirtilmiştir: *firâk, cefâ, zencîr, tîg, rûy, güyâ*
- 9.Birleşik kelimeler ve ön ekler kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: *mey-fürûş, nemed-pûş, subh-dem*
10. Manzumeler ve beyitler, 1.2.3... şeklinde numaralandırılmıştır.
- 11.Farsça edat ve ön eklerin tamamı kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: *bî-karar, der-bân, der-âgûş, nâ-yâb*

Transkripsiyon Alfâbesi

ا	a, ā	ص	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş

Mecmua, Arapça “ cem’û ” (toplama, bir araya getirme) kökünden gelip mef’ûl bâbında müennes (dişil) bir kelimedir. “Toplanıp biriktirilmiş tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi” (Devellioğlu, 2010:689) anlamına gelen mecmua, “Aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş eserlerin ortak adı” (Uzun, 2007:267) olarak tanımlanabilir.

Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, duâlar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihi belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır (Uzun, 2003: 265).

Mecmualarda tertip edildikleri devirlerin hem şahsî hem de toplumsal manada şiir zevkine, beğenilen şair ve şiirlerine dair ipuçları yakalamak mümkündür. (Tunç, 2005: 12). Mecmuaların önemli bir işlevi isimleri ve şiirleri unutulmuş, çeşitli sebeplerle edebiyat tarihinde yer bulamamış şairler için kaynaklık etmeleri; bir diğer önemli işlevleri de nüsha eksikliğinden yahut başka nedenlerden bilindik şairlerin divan metinlerine girememiş şiirlerini ihtiva etmeleridir (Aydemir, 2007: 135; Ayrıca bu konuda bkz. Aydemir, 2011: 87-100).

Mecmuaların içeriğinde birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmualar da bulunmaktadır. Yapılan taramalarda pek çok farklı konu etrafında teşekkül etmiş mecmualara rastlanmıştır. Örneğin, şiir mecmuaları (mecmu’a-i eş’âr), risâle mecmuaları (mecmu’atü’r-resâ’il), hâdis mecmuaları (mecmu’atü’l-ehâdis), fetva mecmuaları (mecmu’a-i fetava), duâ mecmuaları (mecmu’a-i ed’iye), târih manzumelerini içeren mecmualar (mecmu’a-i tevârih), fevâid mecmuaları (mecmu’a-i fevâ’id), hutbe mecmuaları (mecmu’atü’l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecmu’a-i tıb, mecmu’a-i mücerrebât, mecmu’a-i mu’alece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecmu’atü’l-havass, mecmu’a-i cifr ve reml, mecmu’a-i ilm-i nücûm, mecmu’a-i tılsmat, mecmu’a-i melâhim, mecmu’a-i vefk), letâif mecmuaları (mecmu’atü’l-leta’if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecmu’a-i zikir ü evrâd), hikâyeye mecmuaları (mecmu’a-i hikâyât), münşe’at mecmuaları (mecmu’a-i münşe’at), müzikle ilgili mecmualar (mecmu’a-i beste ve semâi, mecmu’a-i mûsiki, (Gıynaş, 2011:246) bunlardan bazılarıdır.

Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgileri netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, döneminin şiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkânı verir. Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespit için mecmualar, özellikle seçme şiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez (Tunç, 2000: 105–106).

Yakın zamana kadar yeterince rağbet görmemiş mecmualar, kültür ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadır. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalar arttıkça Türk şiiriyle ilgili bilgi ve bulgular artacak; tashih ve tekmil noktasında önemli gelişmeler olacaktır. Mecmua, yazarın ilmi seviyesini, görüş ve düşüncelerini, beğenisini kısaca bireysel dünyasını yansıttığı için bir bakıma ajanda hükmündedir. Diğer yandan mecmualar, yazıldıkları dönemin siyasî ve sosyal etkilerini, gelenek ve göreneklerini de aksettirmektedir (Selçuk ve Bellibaş, 2013:487).

Klasik Türk edebiyatı için önem arz eden mecmualardan biri de Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu'nda 34 SÜ TARLAN /182 arşiv numarası ile kayıtlı şiir mecmuasıdır. 18. yy'a ait olan bu mecmuada çeşitli şairlere ait gazellerle muhtelif mûsiki makamlarıyla bestelenmiş nazm, şarkı, muhammes, gibi nazım şekilleri yer almaktadır.

2. Mecmuanın Yapı ve Muhtevası

2.1. 34 Sü Tarlan /182 No'lu Şiir Mecmuası¹

Bu çalışma, Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu'nda 34 Sü Tarlan /182 arşiv numarasına kayıtlıdır. 18.yy.'a ait olan mecmuada Bâkî, Dâniş, Nazîm, Vecdî, İlticanâme-i Şeyh Alî, Ulvî, Nâbî, Nâzım Çelebi, Âdem, Tûrâbî, Sehâbî, Âlî, Sun'î, Fehîm, Sâkıb, Sabrî, Fuzûlî, Riyâzî, Sâbit, Fâyık, Tâhir, Behiştî, Hıfzî, ve Derviş Ömer'den gazeller, Fasl-ı Kûçek, Rast ve Sabâ makamında muhammesler ve nazmlar, Tarih kıt'ası, Yusuf Çorbacı Camii'ine tarih, Hüseyinî, Hicaz, Muhayyer, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Acem, Bûselik, Kürdî, İsfahân makamında Derviş Ömer, Sırrî, Na'îti, Baba Tâhir, Hasan Ağa ve İtrî'den besteler, muammalar, Mevlana'nın Mesnevisi'nden Farsça örnekler, Eviç, Acem-aşîrân, Hisar, Beste-nigâr, Horasan, Yegâh fasıllarından şarkılar, fındık altının rayici, Farsça sözlük, kerrât cetveli ile bazı faydalı bilgiler yer alır. Ayrıca mecmuada Hemedan, Gence ve Revan kalelerinin resimleriyle bir kadırga resmi bulunmaktadır.

Mecmua H.1135 (M.1722/23) tarihinde derlenmiştir. Mukaddime kısmında eserin kim tarafından istinsah edildiğine dair herhangi bir kayıt bulunmamakla birlikte hatime kısmında Ahmed isminin zikredilmesi sebebiyle eseri bu ismin derlemiş olabileceği düşünülmektedir. İsim hatimede şu şekilde zikredilmektedir:

*“İde sâhib-i mecmû'â-i Ahmed
Her demde hudâya bin hamd
...
Mihri muhabbet mihr urdı cânê
Ahmed ne hâcet nâm u nişâne”*

Mecmua, bazı beyitlerde harekeler kullanılmakla birlikte büyük oranda harekesizdir. Mecmuada daha çok Farsça tamlamalar tercih edilmiştir. Arapça ve Türkçe tamlamalar az kullanılmıştır. Beyitlerde kullanılan Arapça ve Farsça ibareler için ayırt edici bir kullanım tercih edilmemiştir.

¹ Adı geçen çalışma, Süleymaniye Kütüphanesi arşivinde “Mecma'â” başlığıyla kayıtlıdır.

Şiirlerin büyük çoğunluğunun başlıkları mevcuttur: (Gazeliyât-ı Dâniş Efendi, Bâkî, Ulvî vb.)

Mahlassız şiirlerde ise genellikle nazım şekliyle şiiri besteleyen ismi birlikte kullanılmış, bazı örneklerde ise sadece şiirde kullanılan mûsiki usûlü başlık olarak gösterilmiştir: (Murabba-ı Derviş Ömer, Usûleş Frenkçîn, Semâî, Şarkı Hâfız Üsküdârî vb.)

Aynı şaire ait şiirler sıralandığında ise “Velehu, Velehu Eyzan” ifadeleri başlık olarak kullanılmıştır.

Mecmuada geçen şiirler, ulaşılabilen divanlarla mukayese edilerek, nüsha farklarıyla beraber vezin problemleri ve bazı yazım yanlışları dipnotta gösterilmiştir. Nüsha farklarının tespit edilmesinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından e-kitap formatında yayımlanan bazı divanlardan ve yazma eserlerden yararlanılmış, bu eserler kaynakçada belirtilmiştir.²

2.1.1. Mecmuanın fiziki özellikleri

Mecmua 96 varaktan oluşmuştur. Satır sayısı değişkenlik gösteren mecmua; tâlik, dîvânî kırması ve nesih hattıyla yazılmıştır. 210 X 125 mm. (İç-Dış) sayfa boyutlarına sahiptir. Mecmuada kağıt türü olarak yerli saman kullanılmıştır. Metin; siyah mürekkeple, başlıklar ve bazı beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Adi kapak içerisinde yer alan mecmuanın kapak kısmında herhangi bir ifade yer almamaktadır. 1a’da Sultan III. Mustafa’nın vakıf mührü ve Ârifi’nin iki beyti yazılıdır. Zahriyye’ de kitabın Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan’ a ait olduğu belirtilmektedir.

Ârifi’nin beyitlerine aşağıda yer verilmiştir:

Leb-i dildâre revnâk kûşîş-i teb-hâleden gelmiş

O gül-berge ter ü tâb ü tarâvet jâleden gelmiş

² Nüsha Farklarının tespitinde yararlanılan yazma eserler ve e-kitap formatındaki divanlar şunlardır: Âdem Çelebi Divânı, Bâkî Divânı (Tenkitli Basım), Behiştî Divânı, Dâniş Divânı(İnceleme-Metin-İndeks), Hayretî Divânı (Tenkitli Basım), Fuzûlî Divânı, Nâbî Divânı, Nâilî Divânı, Nedîm Divânı, Neşâtî Divânı, Niyâzî Mısrî Divânı, Sabrî Mehmet Şerîf Divânı, Pîrî-zâde Mehmed Sâhib Divânı, Sehâbî Divanı, Gelibolulu Sun’î Divânı, Derzi-zâde Ulvî Divanı, Vecdî Divânı.

Gören bu sekr ü benler rûy-ı âlinde o şûhın der

O keçli bir kumâşdur tâzedür Bengâleden gelmiş³

Metin, herhangi bir sıralama düzeni takip edilmeyerek manzum- mensur karışık ve dağınık olarak yazılmıştır. Sıralamada vezinler, redifler ve nazım şekilleri dikkate alınmamıştır.

Mecmua'nın tümü Arap rakamlarıyla numaralandırılmıştır. Beyitlerin büyük bir kısmı iki sütun halinde yazılmış olmakla birlikte bazı sayfalarda ikiden fazla sütun kullanılmıştır.

Mecmua'nın başında ve sonunda şu beyitler yer almaktadır:

Baş: (vr.1b) *“Halhâl-ı sâk-ı arş ideli aşk-ı âhımı*

MirÔat-ı mihr-i matlaba dikdim nigâhımı

Dâniş

Sonu: (vr.59b) *“Mihr-i muhabbet mihr urdı cânê*

Ahmed ne hâcet nâm u nişâne”

Ahmed

2.1.2. Mecmuada kullanılan vezinler

Mecmuada kullanılan vezinler Tablo 1.a.' da gösterilmiştir. Çalışmada 127 vezinle Remel bahri, en çok kullanılan bahir olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Muzâri, Hezec, Cedîd, Müctes, Recez, Mütেকârib bahirlerinden vezinler de yer almıştır.

Remel bahrinde 83 şiirle *“FâÔilâtün FâÔilâtün FâÔilâtün FâÔilün”* en çok kullanılan vezin olmuştur. Bunun yanında Hezec bahrinden 50 şiirle *“ MefÔülü MefâÔilü MefâÔilü FeÔülün”* ve 42 şiirle *“ MefâÔilün MefâÔilün MefâÔilün MefâÔilün”* vezinleri de sıklıkla kullanılmıştır.

³ Beyitlerin vezni *“MefâÔilün MefâÔilün MefâÔilün MefâÔilün”*dür.

Metinde bazı beyitlerde vezin problemleri görülmektedir. Vezin problemlerine dipnotta yer verilmiştir.

2.1.3. Mecmuada yer alan şiirler ve şairler

Çalışmada; metinde en çok tercih edilen nazım şekli olan gazelerde mahlası bulunan şairlerle gazel türü dışındaki nazım şekilleriyle yer alan şairler iki farklı tablo halinde Tablo 1.b. ve Tablo 2.a.' da gösterilmiştir.

Sadece gazelerin bulunduğu Tablo 1.b.'de 31 şaire ait 155 gazel ile mahlassız 3 gazel yer almaktadır. Özellikle Bâkî, Dâniş, Nazîm, Vecdî, Ulvî ve Âdem'e ait gazeller çoğunlukta olmuştur.

Çalışmada Sehâbî ve Âdemî mahlasıyla yer alan şiirlerin tamamının, bu şairlerin çalışılmış divanlarında bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Bâkî, Vecdî, Dâniş ve Sâhib divanlarında yer almayan bazı beyitler ile Bâkî, Vecdî, Ulvî, Fuzûlî, Hayretî, Sabrî gibi şairlerin şiirlerinden nüsha farklarına sahip olanlar dipnotta gösterilmiştir.

Gazeller dışında farklı nazım şekillerinin yer aldığı Tablo 2.a.' da ise 26 şairden 43 şiir yer almaktadır. Mahlassız 22 şiir bulunmaktadır. Metinde gazel dışında beyit, kaside, kıt'a, mesnevi, muamma, müseddes, müstezat, nazm, nazire, şarkı, târih gibi nazım şekilleri ve türleri kullanılmıştır.

Şarkı-murabba, nazm, muhammes gibi nazım şekillerini besteleyenler ile bu nazım şekillerinde kullanılan musîki makamlarının ve usûllerinin yer aldığı başlıklar ise Tablo 2.b.'de gösterilmiştir. Tablo 2.b.'de muhtelif isimlerin bestelediği şiirlerle birlikte yalnızca mûsiki makamının ya da usûlünün başlık olarak seçildiği toplam 66 şiir yer almaktadır.

2.1.4. Mecmuada kullanılan redifler

Mecmuadaki gazelerin 109'unda kelime düzeyinde redif kullanılmıştır. Bunun dışında kalan şiirlerde çoğunlukla kafiye ve ek düzeyinde redifler kullanılmıştır. Ayrıca gazelerde tercih edilen redifler Türkçedir.

Gazelerde kullanılan redifler, şiir numaralarıyla birlikte aşağıda listelenmiştir:

2.1.4.1. Gazelerde kullanılan redifler

<u>REDİFLER</u>	<u>ŞİİR NUMARALARI</u>
âheste âheste	264
âkibet	27
artar	116
âşık	36
ayak basmış	215
âyîne	266
bağlanur	53
bâis	87, 96
bakılmaz	101
bas	258
benzer	38, 213
benüm	196
bile bilmez	259
biricikdür	37
bizümdür	11
budur	65
bundadır	148
bülbül	40, 42
çekelüm	62
çeker	23
çekilür	153
dagıldı	234
dahı	272
demidür	156
didiler	31
ditrer	202
diyerek	26
düşdi	64
düşürme	216

ey gönül	73
eyledüm	29
eyler	115
eylerem	15
eyleşem	185
gayrı	233
geç	130
gelür	104
gelmez	262
gerek	139
gibi	2, 56
girer	52
gör	149, 223
görün	269
gösterür	63
gözedür	151
gül	72, 275
her cürÖası	253
her katresi	251
hoş gelür	61
îd	103
idelüm	97
ister	125
itmege degmez	126, 127
kadeh	131
katlanmaz	43
kendidür	152
kıymetin bilmez	33
kimdür	261
koçmak	58
nakşına	268
n'eyler	112, 214
n'oldu sana	28
okunur	59, 60

ola	106, 260
olalum	102
oldu	12
olduğım kaldı	17
olmadı	85,198
olmalı	3
olmasun	32
olmaz	41, 271
olmuş	239
olsa	84
olsa da	256
olsun	30
olur	121, 178, 238
olur bâis	76
öldürür	211
sakın	270
sultânum	9
şekline	267
tahammül	140
teşnedür	197
urdım kendümi	273
üstindedür	147
üstine	257, 282
üzre	265, 280
var	113
var iken	34
yâ Rab	98
yiridür	157
yok	122
yüze çıkdı	24

3. Tablolar

Tablo 1.a.	VEZİN	ŞİİRLER
REMEL	FâÖilâtün FâÖilâtün FâÖilâtün FâÖilün	3,4,10,15,16,19,27,29,32,34,39,50,53, 54,61,63,65,71,72,73,77,78,83,85,86, 88,90,94,95,103,106,110,117,118,121, 123,129,132,144,145,147,148,150,155 ,158,162,163,170,173,177,178,181,183 185,188,189,191,195,196,198,200, 208,219,223,224,225,227,230,235,246 ,250,251,253,256,257,258,267,268, 270, 273,275,276,282
	FeÖilâtün FeÖilâtün FeÖilâtün FeÖilün	12,22,26,28,31,41,48,52,55,62,67,75, 87,91,96,97,99,102,104,115,131,146, 151,156,157,166,203,209,210,217,229 ,233,236,240,255,263,274
	FâÖilâtün FâÖilâtün FâÖilün	105,107,187
	FeÖilâtün FeÖilâtün FeÖilün	20,122,172
	FâÖilâtün FâÖilâtün	111
CEDÎD	FeÖilâtün MefâÖilün FeÖilün	43,124,139,214
MÜCTES	MefâÖilün FeÖilâtün MefâÖilün FeÖilün	6,8,21,56,59,60,70,137,153,159,192, 194,204,242,243,244,272
HEZEC	MefâÖilün MefâÖilün MefâÖilün MefâÖilün	5,9,13,14,17,33,35,40,45,51,58,76,84, 93,100,108,109,113,116,120,125,130, 133,160,167,179,202,205,206,215,218, 222,231,232,239,245,261,262,264,265, 266,271
	MefÖülü MefâÖilü MefâÖilü FeÖülün	7,11,24,25,36,37,38,42,44,46,47,49,64, 74,80,81,98,101,112,114,126,127,128, 135,138,140,142,154,161,164,168,169, 171,175,182,184,186,193,199,216,,237, 247,254,259,277,278,279,280,284
	MefâÖilün MefâÖilün FeÖülün	119,212,213,228,249,252,281
	MefÖülü MefâÖilün MefÖülü MefâÖilün	30
	MefÖülü MefâÖilün	176
	MefÖülü MefâÖilün FeÖülün	57
	MefâÖilün MefâÖilün	92, 190, 221
MefâÖilün FeÖülün MefâÖilün FeÖülün	248	

MUZÂRÎ	Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün	1,2,18,23,66,68,69,79,89,136,143,149,180,201,211,226, 241,269
	Mef'ûlü Fâ'îlâtün Mef'ûlü Fâ'îlâtün	283
RECEZ	Müstef'îlün Müstef'îlünMüstef'îlün Müstef'îlün	134, 141, 152, 165, 197, 220
	Müfte'îlün Mefâ'îlün Müfte'îlün Mefâ'îlün	260
	Müstef'îlâtün Müstef'îlâtün	207, 286
MÜTEKÂRİB	Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûl	238
MÜNSERÎH	Müstef'îlün Fe'ûlün	82

Tablo 1.b.	
ŞAİR İSMİ	GAZELLERİN METİNDEKİ NUMARALARI
Âdem	32, 40, 48, 58, 126
Âlî Efendi	49
Bâkî	35, 39, 41, 43, 51, 61, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 76, 83, 86, 87, 91, 93, 95, 96, 103, 113, 114, 116, 117, 121, 125, 130, 131, 139, 142, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 155, 156, 157, 178, 179, 191, 195, 197, 202, 206, 211, 213, 214, 223, 238, 239, 241, 242, 249, 260, 271, 275, 276, 277, 280, 281, 282
Behiştî	64
Dâniş Efendi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Derviş Kandî	65
Fehîm	52
Fâyık	60
Fuzûlî	55
Hayrî	23
Hayretî	102
Hıfzî	75
İlâhi Mısrî Efendi	106
Nâbî	26, 28, 42
Nazîm	177, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 273
Nâzım Çelebi	30
Neşâtî	140
Neylî	212
Riyâzî	112
Sabrî	54, 59
Sehâbî	36, 37
Sâbit	56, 57
Sâhib	53
Sâlim	84
Sun'î	50
Tâhir	62
Tâlib Efendi	97, 98, 101
Türâbî	34
Ulvî	25, 27, 29, 31, 33, 104
Vecdî	24, 38, 215, 216, 233, 234
Veysî	115
Mahlassız	141, 185, 196

Tablo 2.a.	BEYT	KASIDE	KITŌA	MESNEVİ	MUAMMA	MÜSEDES	MÜSTEZAT	NAZİRE	NAZM	ŞARKI	TARİH
Abdûlbâkî Aga							284				
Alî					232						
Âdem			118,119, 120,122, 123,124								
Ahmed	286			207				127	285		
Bâkî	99,252, 255 274								45, 46, 47		
Bezmî										100	
Dürrî					225				137	110	
Fasîhî									208		
Hamza					224						
Hüseyin					227						
İlâhi Mısrî Efendi										105	
İlticânâme-i Şeyh Alî		20									
Kâsım					231						
Muhammd Suûd Efendi	21										
Mustafa					226						
Murtaza					228						
Nedîm							184				
NâÖilî						240			243		
Nazîm									220		
Recep					229						
Râşid										189	
Sâlih					230						
Vâli									218		
Vehbî									133		
Vecdî									79		
Yetîmî									70		
Mahlâssız	21,145	22	<u>19</u> , 81				138		44,77,78, 80,85,88 144,159	174,175, 176,190	82,107 263, 283

Tablo 2.b. ⁴			
Beste ve Usûller	Muhammes	Nazm	Murabba/Şarkı
Acem			187, 188
Beste Devr-i Revân-ı Sengîn Hâfız Üsküdârî		162	
Beste-i Burûsevî İsmâil Aga			<u>222</u>
Beste-i Hâfız Muhammes	<u>201</u>		
Beste-i Hâfız Usûleş Devr-i Revâne			160
Beste-i Hâfız Üsküdârî			245
Beste-i Hasan Aga Usûleş Sûfiyâne			221
Beste Monla Muhammes	<u>209</u>		
Beste-i Tosun-zâde Usûleş Muhammes	<u>247</u>		
Beste-i Üsküdârî Monla Efendi Çenber		158	
Beyâtî Beste Dervîş Ömer		166, 167	
Beyâtî Dervîş Ömer Usûleş Devr-i Kebîr		170	
Beyâtî Ömer		171	
Çorbacı-zâde Beste			172

⁴ Mecmuada, manzumelerin başında müstensihçe kullanılan bazı nazım şekillerinin isimleriyle manzumenin nazım şekli arasında uyumsuzluk tespit edildi. Bu manzumeler, Tablo 2.a.'da ve 2.b.'de italik ve altı çizili gösterildi.

Beste ve Usûller	Muhammes	Nazm	Murabba/Şarkı
Devr-i Kebîr		235	
Devr-i Revân		203	173
Fâhte Usûlü		165	
Haffî Beste		135, 199, 204, 236	
Horasan Beste Usûleş Sûfiyân		85	
Hüseynî Aşîrân Usûleş Frençîn		134	
Hüseynî Beste		109	108
Makâm-ı Horasan		94	
Muhammes Beste	<u>90</u> , <u>193</u> , <u>210</u>		
Muhammes Cevher Aga	<u>278</u>		
Muhammes İtrî	<u>198</u>		
Murabba-ı Dervîş Ömer			<u>89</u>
Na'âtî Beste Usûleş Çenber		200	
Nâilî Beste		183	
Niznâm Beste		192	

Beste ve Usûller	Muhammes	Nazm	Murabba/Şarkı
Rast-ı Sûfiyâne Dervîş Ömer		74	
Remel		279	
Sabâ Beste			111
Semâî		80,161,182,244,248	
Semâî Çifte		237	
Semâî Diyârbekr		169	
Semâî Muhammed Efendi		164	
Şarkı Evfer Beste Koca Osman			92
Usûleş Çenber		129,132,163,181,205, 219	
Usûleş Frençîn		243	
Usûleş FuruÖ		128,217	
Usûleş Sakîl		136,154,168,180,186,246,	
Usûleş Zencîr		153,194	

İKİNCİ BÖLÜM

4. Mecmuanın Çevriyazılı Metni

GAZELİYÂT-I DÂNİŞ EFENDİ

1

Mef'ûlü /Fā'îlâtü /Mef'â'îlü /Fā'îlün

[1b] Halhâl-ı şâk-ı Óarş ideli Óaşk-ı āhımı
Mir'óat-ı mihr-i matlaba dikdüm nigāhımı

Raĥm eyler añlarım baña ol reşk-i māhımı
Zırā ki bilmişüm kerem-i pādişāhımı

Bir āh-ı āteşin ile Óaşkıım Óayān idüp
Ĥayfā o mest-i nāza duyurdum günāhımı

Ol bülbülem ki ĥ'āb ile ünsiyyet eylemem
Gülzār-ı rāhda görmiyecek ĥ'abgāhımı

Dilden o şühin olduğına māhdan güzel
Şüyide itmişem leke-i iştibāhımı

Her bir nigeħde şevk-i cedid olur āşikār
Virmem viśāle ben nažar-ı gāh gāhımı

Çekdüm beyāza nažm-ı gamı Dānişā veli
Tebyiže çāre olmadı baĥt-ı siyāhımı

2

Velehu Ėazel

Mef'ûlü /Fā'îlâtü /Mef'â'îlü /Fā'îlün

Taĥvîl gösterüp yine mihr-i cihān gibi
Bezmi münevver itdi meh-i āsmān gibi

Ĥüsn-i bahār munzamm olup feyz-i žātına
Açdı o gül'ó-izārı tamām gülistāne gibi

Gösterdi mihr-i dilde emel mihr-i dil-beri
Nağş-ı behem-nümâ-yı zemîn ü zamân gibi

Yokdur hüzür-ı yârda kudret tekellüme
Hep bir nigâha münhâsırız bî-zebân gibi

Olman emîn derd-i gamından o âfetiñ
Âgûşa almadıkça tenin hırz-ı cân gibi

[2a] Kesdi reh-i taḥammüli hün-riz gamzesi
Âfet-resân-ı hâtır olup reh-zenân gibi

Zühdüñ meâli pûşîş-i şûf-ı niyâz ise
Hep şuÖle-pûş-ı âh olalum şûfiyân gibi

Bir sâde pîrehenle bulup ittiḥâd-ı tām
Çeksem o şûhî şineye rûh-ı revân gibi

Dâniş müsâÖid olmadı çün baht-ı pür-sitiz
Gerdüna imtinân ideyüm şâÖirân gibi

3

Velehu Gazel

FāÖilātün/ FāÖilātün /FāÖilātün/ FāÖilün

Dil-rübâda Öâşıkı mest eyler endām olmalı⁵
Ruhları gül lebleri mül şivesi dām olmalı

Ey gazâl-ı deşt-i behcet tâbe-key bu vahşetiñ
Gâh vâdj-i tegâfûl gösterüp rām olmalı

Lutfını dil-dâdeden ol bî-vefâ itmez dirîğ
Lîk şâyân-ı kerem yolında ibrām olmalı

Bezm-i germ-â-germ-i vuşlat öyle ister ki müdām
Anda yâr-ı fitne-cü pür-neşve-i cām olmalı

Tâbiş-i mihr-i ḥavâdiş şuÖlebâr olsa nóla
Her nihâl-ı tâze-i nev-reste-i hām olmalı

İntizâr-ı vuşlatıñ tâ ki çekilsün sevdigüm
Bu kadar âlâma insâf ile encām olmalı

⁵ Olmalı sözcüğü Divan'da "olalı" şeklinde okunmuştur: (Birgören: 567)

Ey gönül sâhil-res-i kām olmada bir şey midür
Fülk-i ümmide hemân şâyeste eyyâm olmalı

Rūzede qurbān ihsānı olup şāhen-şehin
Bir şehrde şevk ile Dāniş dü bayrām olmalı

4

Velehu Ğazel

FāŖilātün/ FāŖilātün /FāŖilātün/ FāŖilün

[2b] Zülf-i dildārın dil-i zār olalı dil-bestesi
Oğunur zencirde faşl-ı maḥabbet bestesi

Furre-i miskine biḥūde dolaşmazdı şabā
Gelmese diḡvāneye mergüb-ı sünbül destesi

Hāhiş-i ḥayret-meŖāb-ı Ŗaşkı eyler füzün
Dil-rübānıñ vaqt-i ḥaşrında mükerrer nesnesi

Bādeden dūn eylemez tefriḥ-i ḡalbi şāŖiriñ
Ḥün-ı dille beslenen her mısraŖ-ı bercestesi

Eylemezdi ḥātır-ı meksürin Ŗaşık ihtiyār
Herkese hoş gelmeseydi kāse-i işkestesi

Şihḥatiñ bjmāra yāb yāb gelmesün işŖār ider
Meclis-i Ŗuşşāka yāriñ cünbiş-i āhestesi⁶

Derd-i tāğatsız ümmid ile bi-ārām olup
Dāniş oldı büse-i laŖliñ bu yıllık ḥastesi

5

Velehu Ğazel

MefāŖilün/MefāŖilün/ MefāŖilün/ MefāŖilün

Nice Ŗarz eyleyem ahvālimi sen şūh-ı tannāze
Bilince olduğım mağlūb-ı Ŗaşkıñ başladın nāze

Çıkmaz mı fiğān-ı dil-hırāşı muḡribā evce
Hüseyni perdesinde küçek-i dil-sūze ağāze

⁶ Bu beyit Dāniş Divanında bulunmamaktadır: (Birgören: 581)

Şerāre-pāş iken tāk-ı semāya āteş-i şine
Gelür şanmam hayāl-i vaşl-ı cānān hacle-i rāze

[3a] Hele bir dürlü tākāt gelmez ey ser-mest-i istiğnā
Bize cevriñle her dem düşmen-i bed-h'āha iŖzāze

Zükām-ı yeós ile dil-hün ederseñ ey gül-i nev-res
Eger hep iltifātıñ bu ise Ŗuşşāk-ı ser-bāze

Rızā vir nārvenle ölçelüm kıadd-i ser-efrāzıñ
Mürüvvetde bilürsüñ yoķdur ey gül-çihre endāze

Müşahhas gösterür her lahza sihri Ŗāşık-ı zāre
Hezārān vaŖd ider çeşm-i nigāhı varmaz incāze

Tahammüle ne mümkün ülfet itmek Dāniş-i bı-dil
Olunca çevre meylıñ ey vefāsız tāzeden tāze

6

Velehu Ğazel

MefāŖilün /FeŖilātün /MefāŖilün /FeŖilün

O nāz kim görünür çeşm-i fitne-pāşında
İder o mah-Ŗizārı on altı yaşında

Ne deñlü olmasa lutf-ı mürüvveti žāhir
Yine şafā bulunur dil-beriñ yavaşında

Levend-nāmeyi bir kıç levendi şevki ile
Oķutdı bana muħabbet sefıne başında

Hezār rev-zen ü bābı güşāde itmişdür
Netıce sırr-ı hafı var şu fiske taşında

Duyurđı gonçeniñ açılmasın çemenzāre
Ne girdi dest-i hezāre o rāzı fāşında

Şehir olan yine Keşmiri kaledür ne kıadar
Letāfet olsa da Bengālenüñ kıumāşında

[3b] İder ihāle rumūzāta⁷ vuşlat ümmıdin
İşāret-i kerem itdikçe cilve kıaşında

⁷ Rumūzāta: Rumūzāne (Birgören: 524)

ÓAceb mi gitmese gerdüne-i emel doğru
Nihād-ı kec var iken fitrat-ı ocaşında

Bakılsa māye-i fikr-i şevābdur Dāniş
Metānet olmasa da pırūñ irtıÓaşında

7

Velehu Ğazel

MefÓülü/ MefāÓilü/ MefāÓilü/ FeÓülün

Olmuş tatalum lutfi o māhiñ bize cāóiz
Çor mı nıgeh-i āfetin iÓmāle hiz-ā-hiz

Her şahsa nażar olmasa ber-zevķ-i cibillı
Mecnūna şafāğāh olur muydı mefāviz

Dür olmaz idi nūr gibi çeşm-i terümden
Ol māhı baña görmege eşk olmasa hāciz

Fāķat getürür mü bu kadar bār-ı cefāya
Dil-pā-zede-i miñnet ü ğam cān ise Óāciz

Bir āh ile iş görse nōola ehl-i maħabbet
Çoķ kere olur derde devā tıbb-ı Óacāyiz

Ğonçe nōola itse heves-i cāme-i rengin
Açdı ķatı ifrāt o gül-rüyı muÓāviz

Kālesine naķdıne-i cān istese çoķ mı
Tervıç ider eşyāsını elbette mücāhiz

Bir hāl ile ķarÓ-ı der-i ümıd idegör kim
Dāniş hüner⁸-i mesdūd degül bāb-ı cevāóiz

8

Velehu Ğazel

MefāÓilün /FeÓilātün /MefāÓilün /FeÓilün

Tebessümi bize yāriñ vefālarındandır
Niğāh-ı mesti tamām Cem-şafālarındandır

⁸ Hüner: Dahı (Birgören:264)

Bu göz süziş bu reviş böyle mü-miyân çeviriş
O âfetiñ katı nâzik-edâlarındandır

O serv-i gülşen-i nâzı niyâze başdurmağ
Müşeccere-i hulûsıñ kabâlarındandır

Televvün üzre gül-i âl-rüyîñ ol şuhîñ
Gören sanur ki Şakız dil-rübâlarındandır

[4a] Süy-ı rakıbe güher nazre-pâş-ı lutf olmak
Fütâdegâna o mâhıñ cefâlarındandır

Rızâ-yı yâr ile ifnâ-yı cism ü cân itmek
Netiçe Óaşık-ı zârîñ rehâlarındandır⁹

Çumâş-ı hüsni o güldâr-ı parçe-i nâzik
Şu kârgâhıñ Óaceb bî-bahâlarındandır

Düşer mi dâm-ı niyâze o bî-vefâ Dâniş
Bu gün ki evc-i melâhet hümâlarındandır

9

Velehu Ğazel

MefâÓilün/MefâÓilün/ MefâÓilün/ MefâÓilün

Dil-i süzânı yakduñ nâr-ı Óaşka âh sultânım
Bu süzişle tebâh itdüñ beni eyvâh sultânım

Hayâl-i tâb-ı rüyîñ lemÓa-pâş oldukça hâtırda
Olur her dem semâ-yı dilde mihrüñ mâh sultânım

ÓAceb mi ben de bu hâl ile olsam tâlib-i vuşlat
Ki vardur herkesiñ kalbinde hubb-ı câh sultânım

O rütbe tâbiş-i rüyîñla germ-â-germ Óaşk olurum
Yanar âh eyledikçe hayme vü hârgâh sultânım

Seni gördükçe hiç mümkün midür meyl itmemek gönüm
Hemişe müncezibdür keh-rübâya kâh sultânım

Helâk-ı Óaşıkça kaçd eyledikçe gamze-i mestiñ
Düşürme havfa itme bendeñi âgâh sultânım

⁹ Rehâlarındandır: Rızâlarındandır (Birgören:199)

Kerem kı1 subh olunca Şuöle-riz ol bezm-i ikbale
Münevverdür ruhiñla hñemüz Őebgāh sultānum

Dili pā-māl idüp gūlzāre Őazm itdükçe devletle
MiŐāl-i naŐl-i keŐ itmez misūñ hem-rāh sultānum

Ayağıñdan elindeñ Őineden tā gerdeniñ öpdür
Budur senden niyāzı DāniŐiñ her gāh sultānum

10

Velehu Ğazel¹⁰

FāŐilātün/ FāŐilātün /FāŐilātün/ FāŐilün

Rū-nümā olduĝa āŐüb-1 zarar-1 maŐmülден
Derd ü ĝam peydā olur her hātır-1 mecbülден

Çin-çin-i ebruvāniñdan cefādur maĝsūdın
Ey nev-āmūz-1 cefā mefhūm olan medlülден

[4b] İstiŐāzeyle geçer yanından eŐrār-1 [...] ¹¹
ĶalmıŐ öyle nā-hulĝlar Őāleme behbülден

Derd-i serle olsun āmāde humār-1 Őazline
Őād-kām-1 Őevĝ olan bu maṭlab-1 maḥlülден

Sāilān-1 vaŐlı maḥrūm itme memnūn olmadın
Münselibdür ḥayrā-yı rūḥ-1 revān-1 mesŐulден

ŐūŐle-i cevvēle-i āhimdan eyle iḥtirāz
El-hāzer ey Őūh seyf-i Őārim-i meslülден

Müntehibdür behr-i aḥbāb-1 letāfet āŐinā
DāniŐā bu ĝāfiye mecmuŐā-1 keŐkülден

11

Velehu Ğazel

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

GūlŐende o gül-rū için eĝān bizümdür
Biz bülbül-i ḥoŐ-naĝmeyüz elhān bizümdür

¹⁰ Bu Şiir DāniŐ Divanında bulunmamaktadır.

¹¹ Noktalı kısımda yer alan kelime okunamamıştır.

Dil-dādeyüz ol gönçe-i handān bizümdür
Reh-berde-i şevküz çemenistān bizümdür

Qısmet iledür ey gül-bin-i gülzār-ı melāhet
Gül-hande senüñ çāk-ı girjbān bizümdür

Ey nūr-ı başar çünki saña olmuşuz Óaşık
Feryād bizüm dıde-i giryān bizümdür

Degdi bize nevbet ile rüsvā-yı Mecnūn
Āvāregi-i deşt ü beyābān bizümdür

Arāyiş-i dil tāb-ı ruh-ı māh-ı ruhāndır
Yandıq yanacaq şine-i sūzān bizümdür

Dāniş bize hās oldu bu dem kişver-i maÓnā
Nev-debdebe-i mesned-i Óirfān bizümdür¹²

12

Velehu Ğazel

FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilün

Yārsız nālelerüm¹³ nağme-i cāngāh oldu
Bu degildi ğarażum nōeyleyim eyvāh oldu

Bendeñi Óişret-i meh-tāb idi vaÓdiñ tā-şām
Sevdiğüm gelme misüñ nāz ile şebgāh oldu

Vuślat-ı dāóim idi matlabım ol meh-rūdan
Olmadı kām-ı dilüm āh geh ü gāh oldu

[5a] Cūş-ı āmed-şüd-i āhū-nigeh ile yāriñ
Her müje hāme-i sūret-ğır-i işbāh oldu

Ħasret¹⁴-i mihr-i ruñıñ ile senüñ ey şūh bu şeb
Dūd-ı āhum leke-pjā-yı ruh-ı māh oldu

Yād-ı gül-berg-i Óizār ile gülistān içre
Dānişā kār-ı dil-i zār hezār āh oldu

¹² Nev-debdebe-i mesned-i Óirfān bizümdür: Biz bülbül-i hoş-nağmeyüz elhān bizümdür (Birgören:170)

¹³ Nālelerüm: Nağmelerüm (Birgören: 547)

¹⁴ Ħasret: Ħarf (Birgören:547)

13

Velehu Ğazel

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Miyānı müdan ince zır ü bālāsı tamām etli
Şarıлмақ ol büt-i şırıne çok mu olsa lezzetli

Nümāyişde şeker-reng-i ruĥı gülden letāfetli
Nóola gül-būsı yāriñ olsa şekerden hālāvetli

Sezā bālā-yı rüyında muĥassen olsa ebrūlar
Muĥabbet-nāme Öunvānı olur ekşer semāĥatli

O serv-i dil-keşe mümkün midür meyl¹⁵ itmek hātır
Ki reftārı ser-āmed cilve-i nāzı žerāfetli

Her etvārı ider şabr u tahammül mülkini yağmā
Görölmüş mi felekde böyle bir āfet-kıyāfetli

Çeker mi miĥnet ü ālām-ı çarĥı Dāniş ol ādem
Kóola baĥt-ı müsāÖidle efendisi Öināyetli

14

Velehu Ğazel

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Nóola her demde kıan yutsa dil-i bı-çāre-i Öāşık
Olunca sevdiğünüñ çeşmi pür-hün kıaşları çatık

Hemān gül-gönçe-i iķbāli Mevlā eylesün hurrem
Teceddüd yāli-i bülbülden olmaz bāğa ğam lāĥiķ

ŽaÖıfi yerime geldükçe eliñden görmüşüz zırā
Yed-i pür-zūra hiç hāli degül imdāddan kıaşık

Hudā bir bābı sedd itse onun birden ğüşād eyler
Degül mi bı-zebānuñ hāleti bu nükteyi nātık

Gönüllerde zarūridür Öadāvet şavbına elbet
Ne deñlü müşveş hem-hāne olsa merdüm-i fāsık

---

¹⁵ Meyl: Reml (Birgören:566)

MevaniŖ her ne deñlü cürre¹⁶ -bāz-ı imtināŖolsa
Yine elbette ŗayd eyler ŗikār-ı kısmeti bāŗık

[5b] Ŗadākatden ŗaķın bir laħza ħālĭ olma kim zĭrā
Yabanda ķalmıyor Ŗālemde Dāniŗ Ŗāŗık-ı ŗādık

15

Velehu Ėazel

FāŖilātün /FāŖilātün /FāŖilātün /FāŖilün

Vaŗl iķün yāre niyāz-ı nā-be-hengām eylerem
Herķi-bād-ā-bād bir ħāhiŗli iķdām eylerem

Ŗayda ol ŗeh-bāz evc-i vaħŗeti ez-cān u dil
Dūdi piķ-ā-piķ āĥı sū-be-sū dām eylerem

Ŗzge bĭ-tābum ki bu cevlāngāĥ-ı emniyetde
Ārzū-yı cilve-i esb-i gūl-endām eylerem

Serde zaĥm-ı tĭĝ-i cevriñ ŗimdi itmem āŗikār
Ĥat gelince rūyĭna naķl-i ser-encām eylerem

Ŗormadı bir kimse ħālim ķoķ zamāndır bĭ-ŗekĭb
Ārzū-yı vuŗlat-ı yār-i dil-ārām eylerem

Zūlfi sevdāsile ol meh-tāb-ı ĥüsn ü behcetiñ
Bāmdād-ı ŭlfeti hem-gūne-i ŗām eylerem

Vuŗlat-ı ŭmmĭdle vardı mā-melek ber-bāda hep
Yoķ yere ŗanma o ŗĭrĭnkāre ibrām eylerem

Var iken elde kemend-i Ŗāŗıkı bir gūn Dāniŗā
Ol ĝazāl-ı deŗt-i nāzı dir dimez rām¹⁷ eylerem

16

Velehu Ėazel

FāŖilātün /FāŖilātün /FāŖilātün /FāŖilün

Seyr-i gūlzār itme sultānum dil-i dĭvānesüz
ŖemŖ-i bezm-i ĥüsn ü ānsiñ olma gel pervānesüz

¹⁶ Cürre: Zerre (Birgören: 362)

¹⁷ Rām: Dām (Birgören:406)

İnbisât-ı hâtırım dil-bestedür dîdârına
Olsa da gülşende şâd olmaz göñül cânânesüz

Қalbimi tefrîh iden şevķ-i leb-i mey-gündur
Rind-i bezm-i Óaşķ bulmaz neşveyi peymânesüz

Göñlümüz meftûn iden hâl-i ruh-ı dildârdur
Şayd olunmaz mürĝ-ı âvâre netîce dânesüz

Rûz u şeb ârâmıma bâdî hadîş-i zülfidür
H'âb görmez râhat itmez tıfl-ı dil efsânesüz

Feyz ise kaçduñ nüvâziş kıl şikeste dilleri
Cilve itmez hâsılı genc-i nihân vîrânesüz

[6a] Dânişî âhir perîşân itdiñüz âşüb ile
Ey perîler âfet-i hâtır degül de yâ nesüz

17

Velehu Ğazel

MefâÓîlün/MefâÓîlün/MefâÓîlün/MefâÓîlün

O gül aĝyâr ile yâr oldu ben zâr olduğım ħaldı
Hezâr-ı nâle-senc-i şahñ-ı gülzâr olduğım ħaldı

Tecâhülķâr iken derdüm devâsından tabîb-i dil
Benüm bîhûde sevdalarla bîmâr olduğım ħaldı

ÓAdû bezmiñde mevşül-ı şafâ ben meclis-i ĝamda
Mey-i hûn-ı sirişķümle ciger-h'âr olduğım ħaldı

Dimâĝ-ârâ-yı aĝyâr oldu ol gül-ĝonçe-i behcet
Gülistân içre ben âzürde-i hâr olduğım ħaldı

Žalâm-ı fırsatu fevt itmeyin şâd oldu ben ancaķ
Penâh-âvürde-i meh-tâb-ı inkâr olduğım ħaldı

Kenâr-ı ĝayre-zîb oldu o meh tâ şubh-ı ĝayretle
Olup encüm-şümâr-ı yeós-i bîdâr olduğım ħaldı

Nezâketle kim öpdürdi semend-i kâme aÓdâlar
Baña reşķ ile Dâniş ĝâşiyedâr olduğım ħaldı

Velehu Ğazel

Mef'Ūlū/Fā'Ūlātū/Mefā'Ūlū/Fā'Ūlūn

Reftār-ı nāz ile gören ol serv-ķāmeti
İnsāf ile nice¹⁸ ķoparmaz ķıyāmeti

Her bü'ŵl-hevesin bulurdı maĥabbetle iştiĥār
Olsaydı evveli gibi Őaşķıñ nihāyeti

İtdi ihāle ğamzesine dādımız bizüm
Cevrinden eyledükçe o şūĥa şikāyeti

Biz görmedik Őişāret çeşmān-ı yārda
Lutf u vefā-yı Őāşķ-ı zāre delāleti

Hep doğrılıķla vāsıl olur tır-i kāmına
Pek de yabāna atmayalum istiķāmeti

Ārām-ı Őāşķı nice selb itmez ol mehūñ
Bu tavr-ı dil-pesendi bu āfet-i ķıyāfeti

İnkār itmezüz çemenistān-ı Őişvede
Ol gül-nihāl-i tazedede gördük letāfeti

[6b] Geldükçe şine-çāk o gül-çihre meclise
Mecnūn ider fütāde-i Őāşķı bu hāleti

Degme-şafāya itmez iken Dānişā dimāĝ
Şimdi şafādan Őadd iderüz terk-i rāĥatı

Velehu Ğıtōa

Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlūn

Şineye çekdükçe ol ķaşı kemānı bī-niyāz
Tır-i taŐn-ı düşmen-i bed-ĝudan itmem ihtirāz

Ey cefā-pişe ĥarāb oldum daĥı itmez misün
Dürdan olsun baña bir şıve-i ĥātır-nevāz

¹⁸ İle nice: Olunsa (Birgören:577)

İLTİCÂNÂME-İ ŞEYH ÖALİ

FeÖilätün/ FeÖilätün/FeÖilün

Feyz-bahşâ-yı dü Öâlem-i maÖbüd
 Kıldı müóminlere irâde-i sūd

Şaňki halk mürde idi eyledi Hâķ
 Yeñiden Öâlemi ihyâ-yı vücūd

Hâzret-i şâh-ı cihân-ı Öâlem-gır
 Emr-i Öâlî-şanı ile fermūd

Kethüdâ Sadr-ı Muĥammed Paşaya
 Eyleyüp hatt-ı hümâyūnı vürūd

Żât-ı düstürâne seni kıldı
 Özi Vâliligi ile mesÖūd

Havza-i hükmi-eyâletde cedid
 Silk-i nażm ola niżâm-ı maÖhüd

Pâk ide Rüm ilini o nâsdan
 Ola tâ nezd-i hümâyūna mevdūd

Şöyle tathîr-i bilâd eyleye kim
 Tâ ola ehl-i şekâ nâ-mevcūd

Zecr ü tertîb-i cezâ lâyiķ ola
 Aradan refÖola eşrâr-ı Öanūd

[7a] İrdi tevfiķ-i hudâ eyledi pâk
 Cümlesi oldu hısâl-ı Maĥmūd

KaÖbe emiri tavâfında tamâm
 SaÖy-i meşkürı olupdur meşhüd

Maĥv olup cümle şekâvet-pişe
 Lâyiķiñ buldı olanlar merĥüd

Şöyle âsüde olup Rüm ili kim
 Kimseye kimse dimez büd u nebüd

Hâķ hatâdan ide âsüde anı
 Kim nice Öâlemi kıldı asüd

Devleti dā'īm ola zātı gibi
Bula iclālî murād üzre vücūd

Päydār ola sa'ādet-i devlet
Ö'İzz-i ālā-yı kerem nā-mahdūd

Ola iqbālî deriñe derbān
İlticāgāh ide bābın ma'Öbūd

Tā-be-mahşer ola der-i iclālî
Heme bî-çārelere hem maşşūd

Tā-mebādide maşşūdına eş
Kıla haq hayr-ı murādı mevcūd

Qutb-ı dā'İresi seyrinde ola
Noqta ber-vefķ-i metālib mevrūd

İderek qat'ı menāzil qameri
Şeref-i şemse ide sa'Öd-i suūd

Menziliñ bula kemāl-i iclāl
Fāli'Öi ide ser-tā-pāya suūd

Böyle şeyhāne duā'Öya idelüm
Semt-i maqbüle eyādı memdūd

Bî-riyā ola duā'Ö vardur ümüd
Kim qabül ide anı Ħaqq vedūd

Hem leşkerle vuķū'ı taħķiķ
İdelüm bendeligi qayd-ı quyūd

Bî-tekellüf olan elfāz-ı duā'Ö
Olur isrā'Ö-ı dili itmekde rübūd

Nażma yeltenmemüz'Öarz itme gibi
Müflisiñ ehl-i künūze cūd

[7b] Lıķ aşhāb-ı kemālāt eyler
Nāqısı ehl-i kemālden ma'Ödūd

Qona ger micmere-i Öafva Nazım
Dūd-ı enfāsı olur Öanber-i üd

Bir vesile ola dāmen-i büse
Leb-i edeb birle duā'Ödur maşşūd

Kethüdā Şadr-ı Meħemmed Paşanıñ
Nażm tārīhi nizāmüöl-Öālem büd (Sene 1175)

21

GÜFTE-İ MUĤAMMED SUŪD EFENDİ
ZĀDE-İ BE-MŪFTİ ĤĀDİMŪŖL-MERĤŪM

MefāŖilün/ FeŖilātün/ MefāŖilün/FeŖilün

Zŭlāl-i ehl-i Hicāz eŖk-i eŖm-i pŭr-nemdŭr
MuŖĭn-i Mekke faat āb-ı pāk-i zemzemdŭr

22

ĶAŖİDE-İ DER MEDĤ-İ VEZİR-İ MŪKERREM
KETHŪDĀ MEĤMED PAŖĀ VĀLİ-İ ŖZİHAN

FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilün

Āsaf-ı Ŗālî-himem cŭd u Ŗadlŭñ menbaŖı
Nāil-i feyz-i ĥudā melce-i ednā vŭ ĝanı

Kān-ı fazl-ı bĭ-bedel zĭver-i kāñ-ı himmet
SāŖy-i berr ũ kerem revna-ı dĭvān-ı celĭ

Āb-ı rŭy-ı vŭzerā Ĥazret-i Meĥmed PaŖa
DāniŖ-ı rıf-ı Ŗabāĥatle mekārîm-Ŗiyemi

Hem-benān dest-i Ŗayn-ı kereme mażhardur
Ķıpta-rĭz olsa sezādur āb-ı ĥayra sermedi

Cŭybār-ı himemi sŭd-ı niŖamdur her sŭ
Aña tevfi ide Mevlā bu rŭsŭñ-ı keremi

ŖuŖle-tĭğ-i Ŗadāletle ziyā-pāŖ olalı
Ķalb-i aŖdāda hele almadı Zŭhre ebedi

Ehl-i Ŗerr ũ fitneñŭñ [...] ¹⁹ kesildi gŭyā
Gez yŭri Rŭm ilini al baŖına Ŗĭm ũ zeri

[8a] Ser-te-ser ehl-i bilād rāĥat-ı maŖsŭda irŭp
ŖAvn-i Ĥala rŭz u Ŗeb gŭrmedi gerd-i kederi

Ehl-i Ŗarzıñ ez-derŭn aldı duāŖsın her gāñ
Nesl-i emcādına sārĭ ola daŖvet seni

¹⁹ Noktalı kısımda yer alan kelime okunamamıştır.

ÓÖmrine devletine hâķ vire dāim berekāt
 Śadr-ı vālāda muÓammer nite ki Nūh-ı nebi

Medh-i zātında müdām vird-i zebān eyledi hep
 Kātib ü şāir vāsıf-ı zıkr-i cinān eyle lebi

Śad- hezār Óacz ile kemter bu Óazizi ahķar
 Medh-i şānında güzer eyledi her rüz-ı Őebi

Nüzhet-i dille duāÓ-güne dil-fezā-yı tārih
 Āsafā cāh-ı śadr-ı zıb ola tevfiķ-i celī

23

HAYRİ

MefÓülü/FāÓilātü/MefāÓilü/FāÓilün

[8b] Ebrūlarıñ meh-i neve cānā kemān çeker
 [...] ²⁰ çęm-i Óarabda cūyıñ sinān çeker

Agyār-ı har-meniş mey-i vuşlatla dil sebük
 Bār-ı firāķı Óaşıķ olan nā-tüvān çeker

Kālā-yı vaşla kār-geh-i sevķ-i Óaşķda
 Naķd-i hāyāt virmeyen ey dil ziyān çeker

Nuş itdi hūn-ı Óaşıķı ol rütbe dıdesi
 Maħmūr güyiyā ki mey-i erguvān çeker

Saħti-i ebrūvānıñı herkes çeker mi hiç
 Āhın kemānı śanma ki her pehlüvān çeker

Eyler nühüfte Óaşıķa neżzāre çęm-i yār
 Cellād-ı tiğ-i tızini lā büdd nihān çeker

Semt-i medih āsafā yüz tutdı Hayriyā
 Žann itme rahş-ı hāme bu rehden Óinān çeker

Hem-nām-ı mefhār-ı dü cihān dāver-i kerim
 Hāk-i derin dü dıdeye dil sürme sān çeker

Pür-rütbede müşir-i bülend-āsitāne kim
 Dergāh hū tüter hāsedin āsmān çeker

²⁰ Noktalı kısımda yer alan kelime okunamamıştır.

[9a] Seyr eyledükçe pertev-i mihr-i şükühız
Gerdünda mäh-ı nev ulağın her zamān eker

Ba u ŐaŐtāda re-i sehāb-ı bahārdur
Ğayret-kef-i mürŐüvvetine bar u kān eker

Her Şeb her mısrasına Öazm eylesün deyü
Meh Şanma āsmāna fener-i zer-niān eker

24

VECDİ

MefŐülı/MefāŐılı/MefāŐılı/Feöülün

[9b] Tā kim hattıñ ey mäh-ı cebınüm yüze ıdı
Esrār-ı dılzār-ı hazınüm yüze ıdı

Ruhsārına hat geldüğine ağlamam ammā
Bat-ı siyeh-i sırr-ı bekınüm yüze ıdı

Ey gamze Őaın fitne-i hattında bulunma
Tığ-ı ğazab u haner-i kınem yüze ıdı

Ek eyledi rüsvā gam-ı hattıñla beni hayf
Ebkār-ı nihān-hāne niınüm yüze ıdı

Cü itdi hevā-yı hat ile bar-ı tabiŐat
Vecdı yine bir dürr-i semınüm yüze ıdı

25

ULVİ

MefŐülı/MefāŐılı/MefāŐılı/Feöülün

Tıđıñ baımı kesse dilin ğuası ğitmez
Ammā ki ne āre kesilen ba yine bitmez

Mey pāk ider ancağ dil-i mecrühımı vāŐiz
irk-āb-ı ğam u ğuāyı bir nesne aratmaz²¹

Berg oldu ulağı ğül-i handān ne içündür²²
Bülbüllerinüñ nāle ü feryādun iitmez

²¹ Bir nesne aratmaz: Hi nesne arıtmaz (etin:217)

²² Handān ne içündür: Handānun anuñ için (etin:217)

Bîñ yıllar eger ağlar isem t̄aliŌi gör kim
Baht-ı siyehim yüzime bir kere sırtmaz

Pür-hün olalı hecr-i lebûñle dil-i Ulvî
Demler mi geçer yaş yirine kanlar aqıtırmaz

26

NĀBĪ

FeŌilātün/FeŌilātün/FeŌilātün/FeŌilün

[10a] Yāri açdım açıl ey ğonçe dehānum diyerek
Bezme geldi güle²³ ey serv-i revānım²⁴ diyerek

Āh bir kerre miyānını alup āġūşa
Şineye çeksem o şimîn-teni cānum diyerek

Pāyine bāri bu taqrīb ile düşsem yāriñ
Qalmadı āh meded t̄ab ü t̄uvānım diyerek

Hat- ber-āverde olan t̄āze dem-i vuślatda
Başka bir zevk verir geçdi zamānım diyerek

Yār söyletdi baña bu ġazeli ey Nābî
Söyleye söyleye ey t̄āze zebānım diyerek

27

ULVĪ

FāŌilātün /FāŌilātün /FāŌilātün /FāŌilün

Ey ġoññul ten perver olma ħāk olursun Ōāķibet
Ey beden ġoġsüñi germe çāk olursun Ōāķibet

Niçe bir ey dil-i teng içün ecel śayyādına
Sen de bir ġün beste-i fitrāk olursun Ōāķibet

ŌĀrif isen vuślat-ı cānān ile şād olma kim
Mihnet ü hicrān ile ġamnāk olursun Ōāķibet

Pister olduñ gerçi ey şinem niçe kemmün²⁵ yüzliye
Qorqum oldur toptolu ħāşāk olursun Ōāķibet

²³ Güle: Gele (Bilkan:445)

²⁴ Serv-i revānum: Şüh-ı cihānum (Bilkan: 445)

²⁵ Kemmün: ġün (Çetin: 50)

Ol sehî-ķaddüñ ser-küyında olursun ğubār
 ÓUlviyā tāc-ı ser-i eflāk olursun Óākıbet

28

NĀBİ

FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilün

[10b] Nedür ey şüh bu beyhüde ğazab nóldu saña
 Meşrebüñ düşmen-i nāz idi Óaceb nóldu saña

Virmemişsin tatalum ruhsāt-ı āĝuş-ı visāl
 Varmaĝa meclis-i āĝyāre sebep nóldu saña

Cāme-h̄ ab içre bıraķdun beni ey mihr-i münîr
 Furmadın çāk olıcak perde-i şeb nóldu saña

Ne girersün araya yāre niyāz itdükçe
 Kıanı ey girye mürāÓāt-ı edeb nóldu saña

Olduñ ey hāme-i Nābî kıatı çokdan hāmüş
 Bilmem ey zem-zeme pîrā-yı tarab nóldu saña

29

ULVİ

FāÓilātün /FāÓilātün /FāÓilātün /FāÓilün

Şevķ-i lâÓliñle şu dem kim bāÓdeyi nüş eyledüm
 İrdi bir hālet ki deryālar²⁶ gibi cüş eyledüm

Eglenürdüm ben hayāl-i zülfiñ ile şubh-dem²⁷
 Çekdüĝim miñnetleri bu şeb ferāmüş eyledüm

Ķadd-i şimşādıñ senüñ yād eyleyüp ey ĝonçe-leb
 Ķülşen içre kıamet-i servi der-āĝuş eyledüm

Āteş-i şemÓ-i ruñiñ ile tekye-i ĝamda yatup²⁸
 Şevķ ile pervāneveş kendüm nemed-püş²⁹ eyledüm

²⁶ Deryālar: Deryāları (Çetin: 416)

²⁷ Şubh-dem :Şubhdan (Çetin : 416)

²⁸ Yatup: Yanup (Çetin: 416)

²⁹ Püş: Büş (Çetin: 416)

Seyre vardum gülistāna nāle itdüm şol kadar
 ÓAndelîb-i hoş nevāyı cümle hāmūş eyledüm

Meclis içre laÓl-i yāri öpdügi çün āl ile
 Qāna qāna qanını cām-ı meyiñ nūş eyledüm

İkimiz mahfıce içdük vaÓde virdi vuşlata³⁰
 Hamdülióllāh ÓUlviyā dildārı ser-hoş eyledüm

30

NĀŽİM ÇELEBİ

MefÓülü/ MefāÓilün/MefÓülü/MefāÓilün

[11a] Sāqı bize mey şun kim bādî-i sürür olsun
 Hem cāna şafā virsün hem dıdeye nūr olsun

Rindüz bize gülşenden kül-hān dahı aÓlādur
 Tek gāileden ārı bir cāy-ı huzūr olsun

Piş-i nażar-ı dānā mātemindedür dünyā
 Her küşesi istese nüzhetiñle sūr olsun

CemÓiyyet-i esbāba gör hālını mağrūrıñ
 Ey dil hele seyr eyle bir yevm-i nūşūr olsun

31

ULVİ

FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilün

Ehl-i diller şiken-i zülfiñe şeb-bū didiler
 ÓĀlemi kıldı muÓattar niçe şeb-bū³¹ didiler

Nāfeye beñzedicek hāliñi erbāb-ı nażar
 Nergis-i mestiñi³² yād eyleyüp āhū didiler

Gördiler hançeriñüñ ābı³³ virür cāna hayat
 ÓĀşık-ı teşne-cigerler bir içim şu didiler

³⁰ Vuşlata: Vaşlına (Çetin: 416)

³¹ Şeb-bū: Şeb bu (Çetin: 123)

³² Mestiñi: Miski (Çetin: 123)

³³ Ābı: Zahmı (Çetin: 123)

Götürüp ayağı rindân³⁴-ı selef-i keşretden
Geçdiler³⁵ cām-ı fenāyı bize yā hū didiler

İltifātın göricek ŐUlviye kapuında şehā
Ħased idüp³⁶ niçe bir bunda gelür bu didiler

32

ĀDEM

FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilün

[11b] Kimseler dil-beste-i gışū-yı bî-cān olmasun
Kimseler hiç Őāşık-ı hātır perişān olmasun

Eylemez taŐmîrine muŐammār gerdün-ı iltifāt
Ķalb-i vîrānum gibi bir kûşe-vîrān olmasun

Merhem ile imtizāc itmez demişsün hāsılı
Ey muāŐlic zahmum nāsır-ı hicrān olmasun

Künc-i firkatde duāŐımız bu durur yā Rab saña
Őāşıkān-ı menfür bezm-i vaşl-ı cānān olmasun

Cümleten esbāb-ı şevķin gāret itsün rüzgār
ŞemŐ-i bezm-i hāsîd ğarra-fürūzan olmasun

Ādemî ebr-i bahārî gibi giryān eyledi
Dilerem ol ğonce-leb bir lahza handān olmasun

33

ULVİ

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

Telef eyler nukūdın dîde-i ter³⁷ kıymetin bilmez
Nazar ehli geçer ammā ki cevher kıymetin bilmez

O Yūsuf çehrenün biñ cān deger bir kez yüzün görmek³⁸
Revā mı tālibi olmaķ anıñ her kıymetin bilmez

³⁴ Rindān: Zindān (Çetin: 123)

³⁵ Geçdiler: Çekdiler (Çetin: 123)

³⁶ İdüp: Ehli (Çetin: 123)

³⁷ Ter: Tîr (Çetin:218)

³⁸ Görmek: Görmedüm (Çetin:218)

Şararmış beñzümi berg-i hazāna beñzedür zāhid
Giyāh u za'Öferānı bir tutar har kıymetin bilmez

Ne deñlü rişte-i nażma kelāmum dürlerin dizsem
Sözümü ħabbeye almaz o dil-ber kıymetin bilmez

Girüp bāzār-ı Őaşķ iĉre Őatā eylerler aġyāra
MetāŐ-ı ħüsñüñ ey ÖUlvi güzeller kıymetin bilmez

34

GAZEL³⁹

FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilün

[12a] Ġül tutdı Őālemi insān-ı kāmil var iken
Cehle cālis oldu śadre buñca fāzıl var iken

Memleket ĉignendi İslām iĉre düşdi velvele
İl yıkıldı źulmle sultān-ı Őādil var iken

Őulm eli ķatŐ olmadı ħalka cefālar itmeden
Fitneler refŐ olmadı defŐine ķātil var iken

Merĥamet kāziplere eyler cihānda ulular
Meşveret dıvānelerle eyler Őāķıl var iken

Ehl-i dünyā niŐmeti münŐamlara iĥsān ider
Ķapuda iĥsāna lāyık buñca sāil var iken

Manśib-ı erbāb-ı devlet bulsun mı zıb ü fer
Cāyize nāmında rüşvet gibi ĥāsıl var iken

Ķalmadı raġbet kemāle gel Tūrābı fāriġ ol
Kimse yaķmaz kāmile ĥaldār-ı cāhil var iken

35

BĀĶI EFENDİ

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

Ruĥıñ āteş ĥat u ĥālīñ buĥūr-ı misk ü Őanberdür
Ĥam-ı zülf-i siyāhıñ ĥalka ĥalka dūd-ı micmerdür

³⁹ Gazelin mahlas beyitinden bu şiirin Tūrābı'ye ait olduġu anlaşılmıştır.

Benüm dūd-ı kebūd-ı nār-ı āhum başdan aşmışdur
Senüñ zülf-i siyāhıñ ayağıñla bās ber-ā-berdür

Düşüp ol qadd-i bālādan döşenmiş hāk-i rāh üzre
MuḶanber zülf-i güyā sāye-i serv ü sanevberdür

Göñül tığ-i müjeñden yüz çevürmez ey gözi āhū
O bir şemşir-i bürrāna varur şir-i dil-āverdür

Zer-i hālīs gibi rengin olup gitmekde eşḶaruñ
Elünde hāme ey Bākı meger kibrit-i ahmerdür

36

ŞEHĀBİ⁴⁰*MefḶülü/ MefāḶilü/ MefāḶilü/FeḶülün*

[12b] Cānā bu göñül nāz ile reftārıña Ḷaşık
Leb handelenüp lutf ile güftārıña Ḷaşık

İtdüñ dil-i bımārı esir-i kafes āhir
Tütı-şifat ol laḶl-i şekerbārıña Ḷaşık

Āgüş-ı miyāna nōedeyim dest-i kütāhum
Ĥasret çekerek buse-i ruhsārıña Ḷaşık

Rüyñ güle teşbih idemez bülbül-i güyā
Güller de senüñ küşe-i destārıña Ḷaşık

Vaşfin idemez gülüñ ziyān ile Şehābı
Bir nādir-gü güfte-i eşḶarıña Ḷaşık

37

ŞEHĀBİ⁴¹*MefḶülü/ MefāḶilü/ MefāḶilü/FeḶülün*

Ol şāh-ı hūsn dil-ber-i raḶnā biricikdür
Gülşende açılmış gül-i zıbbā biricikdür

Nāz ile hırām eylese ol gül-bın-i Ḷişve
Bu tarz-ı revişle qāzz-ı tūbā biricikdür

⁴⁰ Bu şiir, Sehābî Divanı'nda yer almamaktadır.

⁴¹ Bu şiir, Sehābî Divanı'nda yer almamaktadır.

Gitdükçe güzellendi o maĥbüb-ı zamānum
Āfāka şalup velvele-ārā biricikdür

Oldum niçe yüz āfet-i devrāne muĥābil
Mislin göremem ĩāmet-i bālā biricikdür

Neżżāreye al cümle-i Őuşşāķıñı cānā
Hiç var mı Şehābı gibi şeydā biricikdür

38

VECDİ EFENDİ

Meföülü/ MefāŐilü/ MefāŐilü/Feöülün

[13a] Tūfān-ı sirişküm dıme cūş-ı yeme beñzer
Bağ çeşme-i⁴² dāmānuma deryā neme beñzer

Bu ĥüsnile insāna yaķın olmasını gör
Pek az bulunur böyle perı ādeme beñzer

Meyĥānede bı-ķayd sıfāl ile mey içmek
Ne meclis-i dārāya ne cām-ı⁴³ ceme beñzer

Hün şaçduđıñı şaymadılar geçmedi giryeñ
Ey dıde-i ter naķd-i sirişkūñ keme beñzer

Hep Őaşķile hem-meclis olan ehl-i cünündür
ŐAķl ol ĥarem-i insde nā-maĥreme beñzer

Zencır-i muĥabbet çekerek geldi cihāna
Mecnūnla dıvāne gōñül tevŐeme beñzer

Taksım idicek zühre bu şıŐri didi İşā
Bu nażm-ı eşer Vecdı-i muŐcız-deme beñzer

39

BĀĶİ EFENDİ

FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilātün /FāŐilün

ŐĀrizuñ ĥürşid-i Őālem-tāb māĥiyyetlidür
Anuñ içün ĥüsnüñüñ bāzārı germiyyetlidür

⁴² Çeşme: Çeşmime (Sarı: 19)

⁴³ Cām: Bezm (Sarı: 19)

Cāme-i dībā ile hūrşid zıbālanmasun
Şimdi andan hil'at-i hüsnuñ senüñ şöhretlidür

Sen tarāvet bāğınunñ bir gonçe-i handānisun
Jāle düşmiş berg⁴⁴-i gül bir ağlamış süretlidür

Hançer-i cānān ecel cāmına turmaz şu kıatar
Yolına cān virmek anuñ şol kıadar lezzetlidür

Yeñmez āb-ı çeşme-i çeşmüm dökinse lezzetin
Şehd-i şirīn-i maħabbet şol kıadar kuvvetlidür

Gerçi kim ol ğamzeler nāzük geçerler nāzda
Likin anlardan hilāl ebrularıñ diĸkıatlidür

Kimyādur Bākıyā hāk-i cenāb-ı mey-fürüş
Āsitānı hidmetinden kıaçma bir devletlidür

40

ĀDEM

Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün

[13b] Bozıldı bezm-i gül hāsretle efgān eylesün bülbül
Kosun gülzārı Öazm-i beyt-i ahzān eylesün bülbül

Firāķ-ı gonceden sünbül gibi olsun perişān hāl
Gözi yaşın ğam-ı hicrānla kıan eylesün bülbül

Vedā' itsün çemen erbābına ğurbet-nişin olsun
Taħammül mümkün olmaz terk-i vatān eylesün bülbül

Vücüdün hār-ı hāsretle ser-ā-pā çāk-çāk itsün
Cihānı kendi ahvāline hāyrān eylesün bülbül

Çemen bezminde āġāz eyledükçe naġmeye Ādem
Benüm bu şi'Őr-i pür-süzımla el-hān eylesün bülbül

41

BĀKİ EFENDİ

Fe'Őilātün/Fe'Őilātün/Fe'Őilātün/Fe'Öilün

Derd ü ğam bezmine kıaddüm gibi bir çeng olmaz
Nāylar nālelerüm sāzına āheng olmaz

⁴⁴ Berg: Taze (Küçük: 60)

Kağı gündür ki senüñ seng-i gamıñ zaımından
Günbed-i çarh-ı felek başımıza teng olmaz

Olamaz meşreb-i rindāna muvāfiķ şol kim
Cāmveş bāde-i gül-gün ile hem-reng olmaz

İçeyin Óāleme rüsvāy olayın nóolsa gerek
ÓĀşıkam Óāşık-ı bed-nāma gam-ı neng olmaz

Āl ile ruħlarıñ alsun dil-i Bāķiyi hemān
Aña ey şūh-ı cihān böyle güzel reng olmaz

42

NĀBİ

MefĖülü/ MefāĖilü/ MefāĖilü/Feğülün

[14a] Hün-ı dilimi gonce-i cām eyledi bülbül
Bezm-i güli nāle ile tamām eyledi bülbül

Her nālede naħl-ı güle ķondu şafādan⁴⁵
Her nağmede tebdil-i maķām eyledi bülbül

Gehvāresini gerçi neşim eyledi taħriķ
Ammā ki güle⁴⁶ ĥābı ĥarām eyledi bülbül

İtdi sözün āmıhte-i şekve-i hicrān
Mest olmağla ĥalt-ı kelām eyledi bülbül

Dün geldi şabā şāhn-ı çemenden didi Nābı
Ĥāk-ı der⁴⁷-i destūra selām eyledi bülbül

43

BĀĖİ EFENDİ

FeĖilātün/ MefāĖilün/ Feğilün

Dil teb-i hecr-i yāre ķatlanmaz
Kimse iħrāķ-i nāre ķatlanmaz

⁴⁵ Her nālede naħl-ı güle ķondu şafādan: Her nālede bir naħl-ı güle ķondu şafādan (Bilkan:493)

⁴⁶ Güle: Gele (Bilkan: 493)

⁴⁷ Der: Reh (Bilkan: 493)

Rind olan cām alur eline müdām
Lāleveş nev-bahāre atlanmaz

Gül-i masūd ele getirmez o kim
Zahmet-i zahm-ı hāre atlanmaz

Kullanur zevra-ı meyi sākı
Çekdürür rüzgāre atlanmaz

Tevbe āsān idi veli Őāşık
Bāde-i hoş-güvāre atlanmaz

Belki dil şabr ideydi ammā Öömr
VaŐde-i vaşl-ı yāre atlanmaz

Bir aım av olur gamında gönül
Futışur bir şirāre atlanmaz

Sözi vāŐiż dırāz ider Őārif
Ol asıl yādgāre atlanmaz

Neye dirlerse atlanur Bākı
Mihnet-i intizāre atlanmaz

44

Meföülü/ MefāŐilü/ MefāŐilü/Feöülün

[14b] Mecnūna dönüp eyledim ālām-ı eşide
İtdirdi felek silsile-i Őaşkı keşide

Çerh itdi beni müşteri bir mihr-i cemāle
addüm meh-i nev gibi benüm oldu hamide

45

BĀI EFENDİ

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

Yüzün şems-i duhā rüz-ı vişālün Öİd-i Edhādur
Cemālününden müzeyyen her taraf Őālem temāşādur

Gönül hāk-i harım-i āsitānıñ ārzü eyler
Derün-ı dilde niyyet āb-ı Zemzemden muşaffādur

46

BĀŖI

Mef'Ŗlŭ/ Mefā'Ŗlŭ/ Mefā'Ŗlŭ/Fe'Ŗlŭn

ŖĀŖıqlara çŭn derd ũ belā zevk u ŗafādur
Yā zevk u ŗafā derdine dŭŖmek ne belādur

Dŭnyāda çeker miĥneti erbāb-ı maĥabbet
Ey ŗŭfŭ bu gŭn baĥa ise irte ŗafādur

47

BĀŖI EFENDİ

Mef'Ŗlŭ/ Mefā'Ŗlŭ/ Mefā'Ŗlŭ/Fe'Ŗlŭn

Cānāne cefā kılsa nŭla cāna ŗafādur
Agyār elemin çekdigŭmŭz yā ne belādur

ŖĀŖ ehline ŗol cāmı ŗunar ŗāŖŭ-i la'Ŗlŭñ
Kim ŖaŖla cilā Ŗalbe ŗafā rŭĥa gidādur

48

ĀDEM

Fe'Ŗilātŭn/Fe'Ŗilātŭn/Fe'Ŗilātŭn/Fe'Ŗilŭn

[15a] Eyledŭñ bār-ı gām-ı hecriñ ile Ŗaddŭmi dāl
Almadun gŭŗŭña hiç nālemi ey Ŗaŗı hilāl

Nāhun-ı dest-i melāmet ile ŗād çāk itdŭm
Ne Ŗabā Ŗaldı ne pirāhen ũ ne hırŖa vŭ ŗāl

Sŭkker-i la'Ŗl-i lebiñ medĥi alınmaz aŖza
Ola ger vaŗf-ı dehāniñda zebānum nŭla lāl

Çekmez idŭm gām-ı hecrŭñ o kemān-ebrŭnuñ
Raŗt gelse hedef-i vuŗlata tŭr-i amāl

ŖevŖi yok rāĥatı yok raŖbeti yok ey Ādem
Oldı mŭŖŖil Ŗatı pek ĥāl-i dil-i ehl-i kemāl

49

ÓĀLİ EFENDİ

Mefōülü/ MefāŌjü/MefāŌjü/FeŌülün

Güftarıña taqlid idicek tütü-i güyā
Bir sille çalup çana yudıñ ağızını güyā

İller baña ben hüsniñe sen şevkime hayrān
VaŌllāhi ve biŌllāhi ve tāŌllāhi temāşā

Ağızında lebiñ lebde söziñ sözde Ōitābın
Andan bene rāŌnā bene zıbā bene garrā

Mecnün gibi bir saçları leylî hevesinden
Dağlar tepesinde gezebilsen tepe tenhā

ŌĀlî ne güzel vaşfiñ ider çand-i lebüñle
Āheste senüñ hüsniñe ihsāniña cāna

50

ŞUNŌİ

FāŌilātün /FāŌilātün /FāŌilātün /FāŌilün

[15b] Gülşen içre her seher bülbüller eyler zemzeme
Çağırup dir Ōayş-ı nüş eyleñ irişmez dem deme

Ĥālümü gör nice oldı senden ayrı dustum
Zecr zecre hecr hecre derd derde ġam ġama

ŌĀrızında cān virüp ister zenaħdāniñda dil
KaŌbede olan ider meyl elbette āb-ı zemzeme⁴⁸

Hoşdur ol kim yār ile her ġiceler şubħa deġin⁴⁹
Şine-ber-şine vü leb-ber-leb olasın fem-feme

Çünkü⁵⁰ yār oldı saña ŞunŌi geçüp ağıyardan
Bu cihāndur yār olur eyü eyüye kem keme

⁴⁸ KaŌbede olan ider meyl elbette āb-ı zemzeme: KaŌbede olan ider meyl āb-ı zemzeme (Yakar:173)

⁴⁹ Hoşdur ol kim yār ile her ġiceler şubħa deġin: Hoşdur ol kim her ġice yāriyle tā şubħa dek (Yakar:173)

⁵⁰ Çünkü: Yār (Yakar:173)

BĀĶĪ EFENDĪ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Temāşāgāh-ı Őuşşāķ ol cemāl-i Őālem-ārādur
Ser-i kūyında Őālem mest ü şeydā bir temāşādur

Ĥarĭf-i şādedür sāgar velĭ mey hūb hem-demdür
Nedĭm-i şūhdur bŭlbŭl gŭl ammā meclis-ārādur

Tekellŭfsŭz gelŭr bād-ı şabā tārāc ider her ⁵¹gŭn
Çemen bezminde gŭyā sofra-i gŭl h'ān-ı yağmadur

Ĥat-ı menşŭr-ı devletdür benefşe rind-i mey-h'āra
Çemende şāh-ı sŭnbŭl aña bir tuğrā-yı ĝarrādur

Edāsı hŭbdur ma'Őnāsı ra'Őnā şĭ'Őr-i Bāķĭnŭñ
Aña reşķ itdŭren erbāb-ı nażmı hep bu ma'Őnādur

FEĤĪM

Fe'Őilātŭn/Fe'Őilātŭn/Fe'Őilātŭn/Fe'Őilŭn

[16a] Şehsŭvārŭm ki kaçan rahşla meydāne girer
Çeşm-i yed devr-i Öaceb şāh-ı levendāne girer

Köhne cellād-ı felek çıķmaz o şehte başa
Fıfl iken bir nıgehıle nice biñ ķana girer

Zŭlf āşŭfte olup itse şabā ile cidal
Dil-i dĭvāne girer arasına şāne girer

Şadef-i dĭde-i giryānda ider Öaks-i senā
O dŭr-i pāk-i gühergāhıña Őummāna girer

Giceler h'ābıma girse o perĭ mest-i harāb
Māni'Ő olma ne çıķar saña raķĭbāne girer

Ĝayretŭm yoķ mu benŭm dŭzaħa girsem te'Őaccŭb
Göre pervāneyi kim āteş-i sŭzāna girer

Dāhil-i muğpeçe gān oldı Fehĭm-i şālus
Ķorķŭm oldur giderek şŭret-i ruhbāna girer

⁵¹ Her: Bir (Kŭçük:127)

ŞĀHĪB

Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilün

Şehsüvārum her kaçan tığ-i mücevher bağlanur⁵²
BİM-i şimşir ile rehzen gibi yollar bağlanur⁵³

Hat-ı ruhsarı degüldür bezmgāh⁵⁴-ı nāzda
Nev-Öarūs-ı rüy⁵⁵-ı cānān miski çenber bağlanur

İki āhūdur ki çeşmüñ zir-i tāk-ı tazedede
Turre-i Öanber-feşāniñla berāber bağlanur⁵⁶

Berf-i gāmla olmadın hiç beste-rāh-ı dāğ-ı dil
Ol arādan ey hıred tız geç ki yollar bağlanur⁵⁷

Var ise Şāhib saña göstermek ister şinesin
Kim açar gāhı kuşağın kāh o dil-ber bağlanur

ŞABRİ

Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilün

[16b] Zaħm-ı tıgıñla ser ü şinem ki yir yir bağlanur
Cism ol nahle döner kim aña güller bağlanur

Çatre çatre jālelerle gel ki zıver-bend olur
Bir Öarūs-ı dil-sitāndur ıkd u gevher bağlanur

Kākülünle olsa pā-siṭe Öaceb mi mürğ-ı dil⁵⁸
Rište-i şayyadla ekşer⁵⁹ kebüter bağlanur

Olsa şeh-bāz-ı hayāl-i yārdur⁶⁰ dām-ı nażar
Pāyına tār-ı sirişk-i dıde-i ter bağlanur

⁵² Şehsüvārum her kaçan tığ-i mücevher bağlanur: Şehsüvārum her kaçan kim tığ-i cevher bağlanur (Topal: 44)

⁵³ BİM-i şimşir ile rehzen gibi yollar bağlanur: İrmek olmaz kişver-i vaşlına beller bağlanur (Topal: 44)

⁵⁴ Bezmgāh: Haclegāh (Topal: 44)

⁵⁵ Rüy: Hüsn (Topal: 44)

⁵⁶ Bu Beyit Sāhib Divanında bulunmamaktadır.

⁵⁷ Bu Beyit Sāhib Divanında bulunmamaktadır.

⁵⁸ Kākülünle olsa pā-siṭe Öaceb mi mürğ-ı dil :Olsa zülfünle Öaceb mi bāl-beste mürğ-ı dil (Kasır:38)

⁵⁹ Ekser: Perr (Kasır:38)

⁶⁰ Yārdur: Yārdan (Kasır:38)

Her kaçan varmağ dilerse yāre ey Şabrı adū
Leşker-i eşkimle rāh-ı kūy-ı dilber bağlanur

55

FUZŪLİ

Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilün

Penbe-i dāğ-ı ğam içinde nihāndur bedenüm⁶¹
Diri oldukça libāsum olur⁶² ölsem kefenüm

Cānı cāna⁶³ dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizā' eyleyelüm ol ne senüñdür ne benüm

Faş deler āhım oğu şehd-i lebiñ şevķinden
Nóola zenbūr evine beñzese beytü'öl-ĥazenüm

Favk-ı zencir-i cünün dā'ire-i devletdür
Ne revādur⁶⁴ beni andan çıkara za'Öf-i tenüm

Aşk-ı sergeşteyüm⁶⁵ seyl-i sirişk oldu⁶⁶ yerüm
Bir ĥabābım ki hevādan⁶⁷ toludur pırehenüm

Bülbül-i ğam-zedeyüm bāğ u bahārum señsin
Dehen ü ĳadd ü ruñıñ gonce ü serv ü semenüm

İdemem terk Fuzülî ser-i kūyın yāriñ
Vatanumdur vatanumdur vatanumdur vatanum⁶⁸

56

ŞĀBİT

Mefā'Öilün/Fe'Öilātün/Me'Öfāilün/Fe'Öilün

[17a] Mişāl-i kūze-i mey rūze-i śıyām gibi
Bu āteş ile terāviñde ĳıyām gibi

⁶¹ Penbe-i dāğ-ı ğam içinde nihāndır bedenim: Penbe-i merhem-i dāğ içre nihāndır bedenim (Akyüz vd. :204)

⁶² Olur: Budur (Akyüz vd. :204)

⁶³ Cānā: Cānān (Akyüz vd. :204)

⁶⁴ Revādur: Revā kim (Akyüz vd. :204)

⁶⁵ Sergeşteyüm: Sergeştesiyim (Akyüz vd. :204)

⁶⁶ Oldu: İçre (Akyüz vd. :204)

⁶⁷ Hevādan: Nevāda (Akyüz vd. :204)

⁶⁸ Vatanumdur vatanumdur vatanumdur vatanum: Ne kadar zulm yeri ise baña hoştur vatanım (Akyüz vd. :204)

Kitāb u sünnete uy ey hâṭib-i hoş-nāgme
Hevā-yı nefesine uyma bizüm imām gibi

ÖInān-ı Őiṣveyi bir pāre çek deyü yolda
Yapıṣdı destine üftādeler licām gibi

Kitāb-ı tıbb-ı müdārāda zahm-ı aŐdāya
Őllāc var mı hekimāne iltiyām gibi

Zamānede gāzeli kimse almıyor Őābit
Dilenciye verilen tuhfe-i selām gibi

57

ŐĀBĪT

Meföülü/MefāŐilün/Feöülün

Ne eṣk-i sihrine āh-ı Őebgāh
Yıldız kadar aqçe ister ol māh

Mānend-i Őihāb esb sürenler
Ol zühre-cebıne oldu hem-rāh

Gögsün geçürür görünce Őāṣık
Ol hançer kıne-hāhından āh

Bülbül ne žarıf imiṣ gamından
Eyler güli kuṣ dili ile āgāh

Baş hāyl-i hayāle Őābitā pāy
Mizān-ı qalemle Allāh Allāh

58

ĀDEM

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

[17b] Ziyād eyler gönülde Şevki bir Şüh-ı cihān qoçmaq
Őāfā-yı sermedi ŐiŐtā ider cāna hān qoçmaq

Der-āgūṣ eylemek mümkündür ol müyün meyānı lık
Hayālin heclegāh-ı dilde lāzımdur her an qoçmaq

Niṣār itsün yolında naqd-i eṣkiñ kebır-i dinārı
Güherveṣ mümteniŐdür yāri ey dil her zaman qoçmaq

O ŧūhıñ kãnd-ı būs-i laŖli gelmez ađza aslã
Nebãt-ãsã arar ĥacletden ümmıd itse cãn kãçmak

Varup ismet-serã-yı ĥãsına Ŗarđ-ı ĥulūs ile
Saña belki müyesser ola ey Ādem nihãn kãçmak

59

ŞABRı

MefãŖilün/FeŖilãtün/MefãŖilün/FeŖilün

[18a] Niyãz nãme-i dil yãre bı-zebãn oğunur
Oğunsa ger o perı meclise nihãn oğunur

Şadã-yı nãle degül ġarđagãh-ı ġamdır bu
Sefıne-i dil-i ser-ġeŧede ezãn oğunur

Yazılsa bir yere aĥvãl-i Ŗãlem-i Ŗaŧkıım
Miŧãl-i ŧafĥa-i tağvıım bir zamãn oğunur

Gider kitãb-ı riyãyı bu demde ey vãŖiđ
Dökünse nüŧha-i Cem nağm-ı dil-sitãn oğunur

Bizümle ŧulĥa boyun virdi sađãr⁶⁹ ey Şabrı
Şadã-yı ŧıŧe degül nãme-i Ŗirfãn⁷⁰ oğunur

60

FĀYIĖ

MefãŖilün/FeŖilãtün/MefãŖilün/FeŖilün

Gelürse ĥat yüzine nüŧha-i fiđãn oğunur
Bahãr olursa eger ders-i gülsitãn oğunur

Göñülde süzıŧ-ı ġamdan fiđãn degül her ŧeb
Diyãr-ı miĥnetin iĥrãkı var ezãn oğunur

Ĥuzūr-ı pãdiŧeh-i kiŧver-i muĥabbetde
Esãmemüz bizüm ednã-yı Ŗãŧıķãn oğunur

Ĥat-ãver oldı o meh muŧĥaf-ı cemãlinde
Sevãd-ı ĥatt-ı ruĥı sũre-i Duĥãn oğunur

⁶⁹ Sađãr: Ėarĥ (Kasır:41)

⁷⁰ Ŗirfãn: Emãn (Kasır:41)

Cevāhir-i suhanıñ düşmez elden ey Fāyık
Bu gūne naẓm-ı hoş-āyende her zamān oqunur

61

BĀĶĬ

Fā'Öilätün/ Fā'Öilätün/ Fā'Öilätün/ Fā'Öilün

Zahm-ı şinem ol gözi mekkāre gāyet hoş gelür
Yāra açarsam revādur yāre gāyet hoş gelür

Tütüyānuñ minnetin kehhāl ıahrın çekmeden
Hāk-pāyın dıde-i hūnbāra gāyet hoş gelür

Eylese cevr ü cefā mihr ü vefādur gāyeti
Hāk budur ki⁷¹ Öāşık-ı gam-hāra gāyet hoş gelür

Bir Öaceb dārüş-şifādur kūyı derd ehline kim
Anda hep nā-hoş varan bı-çāre gāyet hoş gelür

Cāna rāhatdur ser-i kūyında āh itdükleri
Ol hevālar Bākı-i bımāra gāyet hoş gelür

62

FĀHİR

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

[18b] ÖAzm idüp meykedeye cām-ı muşaffā çekelüm
Heves-i la'Öliñ ile bāde-i hāmra çekelüm

Mażhar-ı nażra-i şad-hışm-ı Öitābız her gāh
Gelüñ ol āfeti teshir için esmā çekelüm

Tiğ-i meh şuÖle-i hicrānı başup bağımuza
Ya'Öni kim şineye bir dil-ber-i ra'Önā çekelüm

Ĝam-ı hicrānımızu yāre beyān eylemeden
Şafha-i şineye şad hārf-i temennā çekelüm

Genc-i meyhānede bir Tāhir-i mestāne-şıfat
Heves-i la'Öliñ ile bāde-i hāmra çekelüm

⁷¹ Ki: Kim (Küçük:56)

BĀĶİ EFENDİ

Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilün

Läleler bezm-i çemende cām-ı Öişret gösterür
Devletinde ĥusrev-i gül Őayřa ruĥsāt gösterür

Mevsim-i gül Őid ile yār u muřāĥib dūřdiler
Birbirine iki dil-berdür mahabbet gösterür

‘İdgehde varalum dūlāba dil-ber seyrine
Görelüm āyine-i devrān ne sūret gösterür

Ķaddūne Ķul olmaĶa gülřen⁷² dizilmiř Ķarřuĥa
Servler turmiş çemen řāĥnında Ķāmet gösterür

ŐĀřıķı bī-şabr u ārām eyleyüp seyyāĥ ider
Memleket seyr itdürür Őāřıķıñ vilāyet gösterür

Bī-sütün-ı Ķamda Bāķi seng-i miĥnet kesmede
şöyle üstād oldı kim Ferĥāda sanŐat gösterür

BEĤİřTİ

Mef'Öülü/ Mef'Öülü/ Mef'Öülü/ Fe'Öülün

[19a] Çün tāze ruĥıñ bezm-i çemende güle dūřdı
AĶlarken iřitdi anı bülbul güle dūřdı

Ķāküllerine tālib olup gülşene vardum
Evvel nařarum tāliŐi gör sūnbüle dūřdı

Ĥūsnuñ güline tālib olaldan dil-i Őuřřāķ
ŐĀlemlere ey Ķonce-dehen Ķulgule dūřdı

Bezm-i ezeliñ her ķiři bir nesnesin aldı
YaĶmada bizim destimūze velvele⁷³ dūřdı

Bir Őāřıķ-ı maĥrūm idi bezmūñde Behiřti
LaŐl-i lebinūñ Ķandin umalı müle dūřdı⁷⁴

⁷² Gülşen: Gelmiş: (Küçük:51)

⁷³ Velvele: Bülbüle (Aydemir:541)

⁷⁴ LaŐl-i lebinūñ Ķandin umalı müle dūřdı: LaŐl-i lebinūñ mesti olaldan müle dūřdı (Aydemir:541)

DERVİŞ KANDİ

Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilātün / Fā'Öilün

Emr-i ma'Örűf nehy-i műnker ile ŗultanlık budur
Bağma bir mūra ĥağāretle Sűleymānlık budur

Yıkma gűnlűn bir ġariibiñ atma beytu'Öllāha tāş
Tābi'Ö-i nefis ŗ hevā olma műslűmanlık budur

Ĥağ-şinās ol dāmeniñle ört gűziñle gűrdűgin
Kimseniñ 'Öaybın yűzine urma insanlık budur

Ĥarb u ĥarb ile dime örtűleri kıldım zebűn
Kendi nefsiñi helāk it şāh-ı merdānlık budur

Hile vű tezvırine aldanma sultānum ŗağın
Rűbehı dehrin zebűnı olma arslanlık budur

Añlamayup cān ġidāsın ki o ten-perver gibi
Kılasın endiše-i mer'Öada ĥayvanlık budur

Neş'oe-i cām-ı ŗafā-yı ĥağla bı-ĥod ol yűri
İşte cānum Kandıyā 'Öālemde ĥayranlık budur

BĀĞI

Mef'Öölű / Fā'Öilātű / Mefā'Öilű / Fā'Öilűn

[19b] Dil derdini ġamiñla dil-fiğār olan bilűr
Bimār ĥālını ġır⁷⁵ű bimār olan bilűr

'ÖAşkuñ ġamıyla sırrını eşk-i revānumuñ
Cűyā-yı yār u 'Öāşık-ı dıdār olan bilűr

Aşib-i rűzgārı ġűlistān-ı dehrde
Sen serv-i ġűl-'Öizāra hevādār olan bilűr

Cān acısını ĥaste-i derd-i firāk olan⁷⁶
Dil-dāde-i nigār-ı sitemkār olan bilűr

⁷⁵ ġır: Yine (Kűçük: 81)

⁷⁶ Olan: Olup (Kűçük:81)

Sevdā-yı zülf-i yār ile Bākī ne çekdügin
Bend-i kemend-i Öaşka giriftār olan bilür

67

BĀĶĬ

FeŐilātün/ FeŐilātün/ FeŐilātün/ Feöilün

Hele ben şöyle kıyās eylerüm ey gayret-i hūr
Kūyiña nisbet ola gülşen-i cennetde kuşür

Bezm-i hecrũnde müjeñ nişteri mızrābından
Reg-i cān nāle kıılır niteki tār-ı tanbūr

Lebleriñ māŐili kaçmaz hatt-ı nev-hāsteden
Gam degül tālib-i nūş olana niş-i zembūr

Ser-i kūyiñda benüm āh-ı sehergāhlarum
Ne bilür Öaşk elemin çekmedi ol dāhı uyur

Ruĥlarıñ medĥini eflāke çıkardı Bākī
Şevkden toldı bu gün nūr ile BeytüŐl-MaŐmūr

68

BĀĶĬ

Meföülü/ FāŐilātü/ MefāŐilü/ FāŐilün

Fermān-ı Öaşka cān ile var inkıyādumuz
Ĥük-m-i kazāya zerre kadar yoĥ Őinādumuz

Baş egmezüz edāniye dünyā-yı dũn için
Allāhadur tevekkũlümüz iŐtimādumuz

Biz müttekā-yı zer-keş-i cāha tayanmazuz
Ĥaĥķuñ kemāl-i lutfinadur istinādumuz

Zũhd ü şalāĥa eylemezüz ilticā hele
Tutdı egerçi Őālem-i kevnî fesādumuz

Meyden şafā-yı bātın-ı ĥumdur garaż hemān
Erbāb-ı žāĥir añlayamazlar murādumuz

Minnet ĥudāya devlet-i dünyā fenā bulur
Bākī ĥalur saĥife-i Őālemde adumuz

69

Velehu

Mef'Ūlū/ Fā'Ūlātū/ Mefā'Ūlū/ Fā'Ūlūn

Ō'Ālemde zerre deñlü degülken vücūdumuz
Müşkil budur ki zerreden artuğ ĥasūdumuz

Evtār-ı çeng-i bezm-i şafāda⁷⁷ şanur gören
Künc-i belāda gözden ağan iki rūdumuz

Tāc-ı zümürüdj görünür var ise meger
Bālā-yı serde illere dūd-ı kebūdumuz

Zer-beft cāme geydi ser-ā-ser şanur gören
İtse ihāta cismümüzi yanar odumuz

Bākı metāŌ-ı nažm ile bāzār-ı dehrde
Cevr-i liōām u miĥnet-i eyyām sūdumuz

DER FAŞL-I KŪÇEK

70

YETİMİ

Mefā'Ūlūn/Fe'Ūlātūn/Mefā'Ūlūn/Fe'Ūlūn

[20a] Şafā-yı bŪse-i laŌliñ şerāba nāz eyler
FŪrŪğ-ı mihr-i ruĥıñ afitāba nāz eyler

O şuĥ-ı bŷ-bedelin genc-i vaşlı ey Yetimi
Tılsım-ı daĥme-i Efresiyāba nāz eyler

71

BĀŪI

Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlātūn /Fā'Ūlūn

Şinesine yaqmada şemŌ-ı ruĥıñ şevkile dāğ
Māĥ-ı enver mihr-i Ō'ālem-tābdan yağar çerāğ

⁷⁷ Şafāda: Şafādur (Küçük: 193)

Bî-sütünü gülşen itmiş hün-ı çeşm-i Kūhken
 ÓĀşıkā sevdā-yı vaśl-ı yār ile dāğ üsti bāğ

Gül gibi ter-dāmene teşbîh iden kimdür seni
 Yāsemen gibi cihānda alnıñ açık yüzün āğ

Māh-ı çarh üzre nedür bilmek dilerseñ ol sevād
 Yağdı yāre sunmağa devrān turunç üstine dāğ

Şemveş sūz-ı derūnı Óarz ider Bāķi saña
 Yana yana kalmadı bî-çārenün bağrında yāğ

72

BĀĶĬ

FāÓilātün / FāÓilātün / FāÓilātün / FāÓilün

Döndi bezm-i bāğda bir dil-ber-i tannāze gül
 Cılve-i hūsn eyledi girdi libās-ı nāze gül

Elden evrāķın salup yir yir⁷⁸ uçurdu göklere
 Beñzedi bir dil-ber-i şūh-ı kebūter-bāze gül

Şinesin çāk eyledi mest-i sabūhîler gibi
 Şubh-dem mürğ-i çemenden gūş idüp āvāze gül

Vaśf-ı hūsn-i yār ile bir tāze dīvān bağlasun
 Tār-ı zūlf-i hūrdan bend eylesün şīrāze gül

Bāğ-ı hūsn-i şāha baķ görmek dilerseñ Bāķıyā
 Baht u devlet nev-bahārından açılmış tāze gül

73

BĀĶĬ

FāÓilātün / FāÓilātün / FāÓilātün / FāÓilün

Gül gibi olmak dilerseñ şād u hurrem ey göñül
 Lāleveş elden düşürme cāmı bir dem ey göñül

Devr elinden kāse kāse yutduğım kanlardur ol
 Katre katre tamlayan gözden dem-ā-dem ey göñül

⁷⁸ Yir yir: Bir bir (Küçük: 301)

Devlet-i dünyā için hergiz ne ğamğın ol ne şād
Ber-ķarār olmaz bilürsün hāl-i Őālem ey ğöñül

Ğülşen-i kūyında meǔvā bulsa ol hūrīveşün
İhtiyār eyler mi bāĝ-ı huldi ādem ey ğöñül

Devr ider Bākī-şifat hurşid o māhın menzilin
ŐAşķ ser-gerdānıdur Allāhu āŐlem ey ğöñül

74

RAŞT-I ŞŪFIYĀNE DERVIŞ ŐÖMER

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

[20b] ŐĀşıklarıñ öldürmek ise sende mürüvvet
Taĥşın senüñ bāzuña ķullana ķuvvet

Dāim baña cevr ile cefādur işin ammā
Şimden gerü ķıl mihr ü vefākar-ı nevbet

75

HĪFŽĪ

FeŐilātün/FeŐilātün/FeŐilātün/Feöilün

Mihmāne-i kes çeşm-i bedr çok sürmez
ŞūŐle-i meşŐal peyveste-sihr çok sürmez

Hāce-i ıtmaŐ min [...] ⁷⁹ mūhmel beste
Diger iķlīme ider zūd-ı sefer çok sürmez

Şahs-ı hātır-ı eşkiñ olsa da āhın pūş
Nāvek-i āh-ı seherĝāh geķer çok sürmez

Reng-i aşlına elbette yine rāciŐ olur
Tābiş-i şermi-i ruhsāre-i ter çok sürmez

HĪfżiyā bāĝ-ı cihān iķre hemin ĥuşķ olmaz
Zeyn ider nahl-ı berūmendi semer çok sürmez

⁷⁹ Noktalı kısımda yer alan kelime okunamamıştır.

76

BĀĶĬ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Gözüm yaşına ol la'Öl-i leb-i şır-āb olur bā'Öiŝ
Dem-ā-dem kana ey sākĭ şarāb-ı nāb olur bā'Öiŝ

Semā'Öa girse nōola cām-ı meyden zāhid-i hüŝyār
Ki rakŝ-ı zerreye ħurŝid-i Öālem-tāb olur bā'Öiŝ

Şürāĥi nālesin artursa nōola cām-ı ŝahbādan
Fiġān-ı Öandelĭbe çün gül-i şır-āb olur bā'Öiŝ

Firāk-ı dürr-i dendānuñla cārĭ gözlerüm yaŝı
Bu baĥr-i bĭ-kerāna ol dür-i nā-yāb olur bā'Öiŝ

Vücūdum hānesin seyle virür Bākĭ gözüm yaŝı
Fenā-yı dār-ı bĭ-bünyāduma bu āb olur bā'Öiŝ

DER FAŚL-I ŚABĀ

77

Fā'Öilātün /Fā'Öilātün /Fā'Öilātün /Fā'Öilün

[21a] ÖĀlemi tā āŝıĭ-ı zār olmayınca bilmedüñ
Derdümi derde giriftār olmayınca bilmedüñ

Ĥār-ı gamda ben belālĭ bülbülün çekdüklerin
Sen de bir serve hevādār olmayınca bilmedüñ

78

Fā'Öilātün /Fā'Öilātün /Fā'Öilātün /Fā'Öilün

Olayın Öaŝĭñla ben pā-māl sen rifÖatde ol
Ben öürsem gam degül hecr ile sen ŝihĥatde ol

Ben periŝān olayım zülfiñ gibi ey māh sen
ŞemÖ-i bezm-ārā gibi her gice cemÖiyyetde ol

79

BESTE ŠABĀ USŪLEŐ HARBİN

MefŖŖlŖ/ FĀŖilĀtŖ/ MefĀŖilŖ/ FĀŖilŖn

Lutf-ı felek illere Ābı ŐerĀb ider
 Dil-teşne-i muĥabbete bahri serĀb⁸⁰ ider

Vecdi taĥammŖl ile sipihrŖn cefĀsına
 Bir gŖn ola ki eyledigŖnden ĥicĀb ider

(YĀle lel lel lel le li Tere lel lel lel le le le lel lel li)

80

Velehu SemĀĭ

MefŖŖlŖ/MefĀŖilŖ/MefĀŖilŖ/FeŖŖlŖn

Bendine ŐŖzŖlmŖŐ o gŖmŖŐ Şine aĥılmıŐ
 ŐĀn dahme-i der-beste-i gencine aĥılmıŐ

HĀbından emin gŖzleri mestĀne uyanmıŐ
 Der-beste olan meykedelerine aĥılmıŐ

81

BESTE

MefŖŖlŖ/MefĀŖilŖ/MefĀŖilŖ/FeŖŖlŖn

Őandum ki hemĀn Şems Ŗ kamer bir yere geldi
 Altında gŖrince o zer-lemŖa fezĀyı

Altında degŖldŖr gŖrinen ol mehŖn altuna
 Seyr ile sipihr Ŗzre o ĥurŐid-i ziyĀyı

(Āĥ cĀnum yelelelli terelelli bir yere geldi)⁸¹

⁸⁰ SerĀb: ŐerĀb (Sarı:10)

⁸¹ Őiirden ayrı yazılan bu dizede vezin problemlidir.

TĀRĪH-İ MAḶĀM-I ŐEYĒ ŐİSĀ DER MISR

MüŧefŐilün/Feöülün

[21b] Düŧtür-ı Őālem-ārā
Büöl- ħayr Ēacı Paŧa

İhlās ü himmet ile
İtdi bu ħayr-inŧā

Çün kim temām oldı
Bu cāy-ı rŭĒ-baħŧā

RāsiĒ dinildi anıĒ
TāriĒ-i ĒayrĒ Paŧa (Sene 1113)

BĀḶİ

FāŐilātün /FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

CürŐadan abdāla gerçi maĒzenüŐl-esrārdur
Rind-i dürd-āŧāma sāĒar matlaŐuŐl-envārdur

Gŭlsitān-ı bezme sāĒar Ēonca-i ŧir-āb ise
Āteŧin ruĒsārı sāĒinüĒ de bir gül-nārdur

Her gedā-tabŐ anlamaz āyın-i Cemdür bezm-i mey
Bunda bir ŧāĒāne tavr u özge Őālem vardur

Dām-ı āĒuŧ iĒre düŧmez ol tezerv-i ĩoŧ-Ēirām
Dāne-i eŧküm egerçi lüŐlŭ-yı ŧehvārdur

ŐAŧk ile ĒaddiĒ büküp ŧāy-ı altŭn-ı⁸² vaĒt olsaĒ yine
Kām-rān ol kimsedür kim Mālik-i DĒnārdur

Mihr-i Őālem-tāb olupdur ol büt-i mehveŧ bu Ēün
AĒa nisbet-i māĒ gör bir süret-i dĒvārdur⁸³

Ol sanemden BāĒıyā bir bŭse daŐvā Ēıl yŭri
Őöylemezse Őp hemān āĒzın sükŭt iĒrārdur

⁸² Őāy-ı altŭn-ı vaĒt: Zŭnnŭn-ı vaĒt (Kŭçŭk: 58)

⁸³ AĒa nisbet-i māĒ gör bir süret-i dĒvārdur: AĒa nisbet māĒ-ı Enver süret-i dĒvārdur (Kŭçŭk: 58)

84

[22a] ÓARAZBĀR DEVR-İ REVĀN⁸⁴*MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün*

(Ah)

Gözümde ayn-ı külhandur hezārān gülsitān olsa
Gönül eglenmiyor sensiz cihān-ı bāğ cinān olsa

Ben ölçtüm biçtim ancak sāde bir nazāredür hîşsem
Çumāş-ı vaşlın Óālemde ne rütbe rāygān olsa

Ne mümkün her perī-etvāre ādem mübtelā olmağ
Senüñ gibi olursa baña bir şüh-ı cihān olsa

Saña ben kaçığı bir rāzım diyeyüm derd-i derūnumdan
Yetişmez sergüzeştüm nakle her müyüm zebān olsa

Nedür bu germ ü serd rüzgār tābe sāmānum
Taħammül itmez ādem buña baħr-ı bī-girān olsa

Bakılmaz her perī-ruhsāre ey Sālim cihān içre
Tenāşüb cümleten ber-cā olup dil-berde ān olsa

85

BESTE HORASAN USŪLEŞ ŞŪFİYĀN

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

[22b] Zülfñe dil virmeyen hātır perişān olmadı
Pāyine yüz sürmeyen hāk ile yeksān olmadı

Doğmadı hurşid-i Óālem-tāb-ı devlet Óāşıka
Dil-rübā kim Óālem-i vuşlatda Óüryān olmadı

86

BĀŪĪ

FāÓilātün/ FāÓilātün/ FāÓilātün/ FāÓilün

Cāmıñ etrāfin kaçan kim seyr ider āvāreler
Çarħ-ı mīnāfāmı güyā devr ider seyyāreler

⁸⁴ Gazelin mahlas beyitinden bu şiirin Sālim'e ait olduğu anlaşılmıştır.

Yazamaz ebrûlarıñ rāsına beñzer bir hilâl
Māh-ı tábān bunca yıllardur mişālin qaralar

Sen meh-i bedrûñ ziyāsın virmek olmaz Óāleme
İttifākı bir yire cemÓ olsalar meh-pāreler

Bir kul oğlı dil-berûñ⁸⁵ kuyında kaldı cān u dil
Kapuya çıkmaz görünmez nöeylesün bî-çāreler

Sākiyā gül-güneveş ol⁸⁶ bāde-i gül-gūnı sür
Lāle-reng olsun kızarsun ol iki ruhsāreler

Derdine dil zahmınıñ Óaşkıñla dermān eyledüm
Şimdi Óaşkıñ derdine düşdüm bulunmaz çāreler

Şāh-bāz-ı tabÓumuñ pervāzın urmaz kimseler
Çāre ey Bākı hemān olur öñince varalar

87

BĀĶĬ

FeÓilātün/ FeÓilātün/ FeÓilātün/ FeÓilün

Yaşumuz dökmege ol dürr-i ÓAdendür bāÓiş
Göñlümüz düşmege ol çāh-ı zekandur bāÓiş

Furra-i tāliÓümüñ böyle perişānlığına
Yine ol zülf-i pür-āşüb u fitendür bāÓiş

Sünbülün nükhetidür⁸⁷ başıma sevdā getüren
Çekdigüm miñnete göñlümde bitendür⁸⁸ bāÓiş

Rūh-ı pāk ol yirün eflāk ola mānend-i Meşîh
Kalmağa hāk-i mezelletde bu tendür bāÓiş

Ķafes-i ģamda yatur tütı-i tabÓ-ı Bākı
Çekdigı ģahra anuñ lutf-ı suhandur bāÓiş

⁸⁵ Dil-berûñ: Āfetün (Küçük: 59)

⁸⁶ Ol: Gel (Küçük: 59)

⁸⁷ Nükhetidür: Niyetidür (Küçük: 59)

⁸⁸ Tebindür: Bitendür (Küçük: 59)

DER FAŞL-I RAST

88

Fā'Öilätün/ Fā'Öilätün/ Fā'Öilätün/ Fā'Öilün

[23a] [...] ⁸⁹gamda bülbül gibi nālān olduğım
 Gam beyābānında ser-gerdān-ı hāyrān olduğım

[...] ⁹⁰hicrānla sūzān-ı giryān olduğım
 Hep senünçündür benüm yolında qurbān olduğım

89

RAST USŪLEŞ ŞAĞIL
 MURABBA-I DERVİŞ ÖMER

Mef'Öülü/ Fā'Öilätü/ Mef'Öülü/ Fā'Öilün

Mümkin mi māil-i leb-i cānāne olmayım
 Sāķi vü şerāb ola mestāne olmayım

ŐĀşık olam revā mı hārābāta düşmeyim
 Mecnūn olam da sākin-i virāne olmayım

90

MUHAMMES

Fā'Öilätün / Fā'Öilätün/ Fā'Öilätün/ Fā'Öilün

Mübtelāyım gerçi saña bî-vefāsın nōeyleyim
 Gördüģiñ her yād ile sen āşināsın nōeyleyim

Bir tabīb-i cānsın ammā bî-devāsın nōeyleyim
 Çāk-ı murādımca güzelsin pür-cefāsın nōeyleyim

⁸⁹ Noktalı kısım metinde çıkmamıştır.

⁹⁰ Noktalı kısım metinde çıkmamıştır.

BĀĶĬ EFENDĬ

FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilün

Ŗanma iĳlīm-i tene hākim olan cānumdur
 Ŗinede tır-i ğam-ı ğamze-i cānānumdur

H'āb-ı ğafletde yatur baht-ı siyāhum ammā
 Giceler Ŗālemi bjdār iden efğānumdur

Görinen encüm-i eflāk degüldür ey meh
 Dūd-ı āh-ı Ŗerer-ālūd-ı dil ü cānumdur

Ney-Ŗeker vaŖf-ı lebiñ yazdığum tıydı⁹¹
 Ki kemer-beste-i kilik-i Ŗeker-efŖānumdur

Zāhirā gerçi gedā-sūretem ammā Bāĳi
 Maĥzen-i genc-i maŖāñ dil-i vırānumdur

ŖARĶI EVFER BESTE
 ŖOCA ŖOŖMAN*MefāŖilün/MefāŖilün*

[23b] Yamāndur hecr ile hālüm
 Baña yār olmaduñ gitdüñ
 Nedür cürmüm behey žālim
 Baña yār olmaduñ gitdüñ

Uyup ağyāre ey meh sen
 Fezāyı eyledin ğülŖen
 Beni öldürdü ğayret sen
 Eyzān

Senünçün haste vü zārım
 Ğam-ı ŖaŖkıñla bjmārım
 Budur cürmüm ki ğam-h'ārım
 Eyzān

⁹¹ Ney-Ŗeker vaŖf-ı lebiñ yazdığum tıydı: Ney-Ŗeker vaŖf-ı lebiñ yazdığum iŖitdi meger (Küçük: 118)

Çıkup seyr ü şafâlarla
 Alışduñ nâ-sezâlarla
 Celîs olduñ gedâlarla
 Eyzân

Futup dâmenini ferdâ
 Niğâhından idim şekvâ
 Diyeyüm mahşerde vâveylâ
 Eyzân

Olup gül gibi ter-i dâmen
 Perîşân mâcerâlardan
 Şikâyet iderüm senden
 Baña yâr olmaduñ gitdüñ

93

BĀŶĪ

Mefâ'Öilün/Mefâ'Öilün/Mefâ'Öilün/Mefâ'Öilün

Ruĥın Öaksiyle şahñ-ı dîde bâğ u dil-sitânumdur⁹²
 Nihâl-i ser-bülendüñ ĥayliden ĥâtır-nişânumdur

Göñül inler ġamıñdan dem-be-dem rûĥ-ı revân ağlar
 Bu bâğıñ çeşmesârı hep benüm eşk-i revânumdur

Temâşâ-yı gül ü gülşende ârâm eylemez cânum
 Ser-i küyında cânânuñ ġaraz ârâm-ı cânumdur

Şirâr-ı nâr-ı âhumla sipihrüñ tās-ı pülâdı
 Döner her şeb belâ bezminde cām-ı zer-nişânumdur

Yaşum deryâdur ey Bâķı içinde şahñ-ı mercâñı
 Ĥayâl-i nahl-i bâlâ-yı nihâl-i ergavânumdur

94

[...] ⁹³ MAŶAM-I HORASAN

Fâ'Öilâtün/Fâ'Öilâtün/Fâ'Öilâtün/Fâ'Öilün

[24a] [...] ⁹⁴ raĥşân giyüp tutdıñ fenâ mülküñ vatan
 Ehl-i tecridem ġabul itmem Öabâ vü pîreĥen

⁹² Dil-sitânumdur: Gül-sitânumdur (Küçük: 128)

⁹³ Noktalı kısım metinde çıkmamıştır.

⁹⁴ Noktalı kısım metinde çıkmamıştır.

Her Óabā vü pîrehen giysem mişâl-i gönçe ben
Hep senüñçün itmişim çäk-1 giribân-1 beden

(Görem olsun her Óabā egnümde pîrâmen kefen)

95

BĀĶĬ

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

Gerçi gāyet mestdür ol nergis-i hün-rızler
Ķatı geçkindür velî ol ğamze-i ser-tızler

Sen yatarsın mesned-i ĥüsn üzre ĥĀb-1 nāzda
Halkı uyutmaz figān u nāle-i ŧeb-ĥızler

Yağdılar dil kişverin cevr ile tālān itdiler
Dil-berān-1 ŧūĥ u ŧehr-āşüb u ŧür-engızler

Meclis-i Óaşkıñda çengî Zühre deffāf āfitāb
Nöeylesün raşıs itmesün mi zerre-i nāçızler

Ķam degül BāĶî iñen açılmasa ol gül-Óizār
Ser-girān olurlar ekşer gönca-i nev-ĥızler

96

BĀĶĬ

FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilün

Şöhret-i ĥüsnüñe erbāb-1 suĥandur bāÓiŧ
RevnaĶ-1 bezm-i güle mürĝ-1 çemendür bāÓiŧ

Nahl-i zĭbā ile nāzük tenidür meyle sebeb
Ne Ķadd-i serv ne ŧimā-yı semendür bāÓiŧ

Girye Ķılsam ne Óaceb ĥāk-i derinden⁹⁵ dūram
Hep ĝariĭb aĝlamaĝa ĥubb-1 vaţandur bāÓiŧ

Perde-i nāleleri çıkşa ĥüseyñiye nōola
Dili zār itmege ol vech-i ĥasendür bāÓiŧ

⁹⁵ Derinden: Rehinden (Küçük:28)

Fütÿyi lezzet-i güftârı giriftâr eyler
Derd ü ğam çekmege Bâķÿye bu fendür bâŖis

97

FĀLĪB EFENDĪ

FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilün

[24b] Nice bir ĥâtır-ı zahmet-keş-i tedbîr idelüm
BaŖde-zîñ matlâbı vâbeste-i taķdîr idelüm

Alalum sûretiniñ naķşını meh-pârelerüñ
Levh-i endişe-i mecmûŖa-i taşvîr idelüm

Nice bir źulmet-i ekdâr ĥumârî çekerüz
Kaşr-ı cāmı bir iki cām ile tenvîr idelüm

Bir zamanda olalum zevķ-i riyâzet-i meŖnüs
Nice bir ĥavşala-i ârzü-yı seyr idelüm

Dergeh-i meykede irşâd yirüdüñ biz varalum
Fâlibâ şıdķile ğuş-ı nefes-i pîr idelüm

98

Velehu

MefŖülü/MefâŖilü/MefâŖilü/FeŖülün

Bir lahza beni firķate yâr eyleme yâ Rab
Cismüm ğam-ı hecr ile nizâr eyleme yâ Rab

Endişe-i aĝyârını virme baña yârîñ
Bülbül gibi mihnet-keş-i ĥâr eyleme yâ Rab

Bî-dâne-i vaşl olsa dañı mürĝ-ı dîlzâr
Ĝülzâr-ı temennâya hezâr eyleme yâ Rab

Ben musrifem bir ĝüneh-âlüde zaŖifem⁹⁶
Esbâb-ı zibâyı baña yâr eyleme yâ Rab

Bir dil-beri ol şuĥ cefâ-cü gibi bî-rahm
Bir Ŗaşîķ-ı Fâlib gibi zâr eyleme yâ Rab

⁹⁶ Bu dizede vezin problemlidir.

BEYT

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

ÖArızıñ mir'öätına āb-ı zülāl olmaz şebih
Dostum āyineye baq görmek istersen nazır

DEVİR-İ REVĀNE ŞARKI
MAŖAM-I ZİRGÜLE

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

[25a] Ne serve meyl ider tab'Öüm ne ÖarÖar seyr ider cānum
Hayāl-i kıadd-i yārimdür benüm serv-i hırāmānum
Cihānı iñledür bülbül gibi feryād u efgānum
Ŗapuñda bir gedāyum lutf-ı ihsān eyle sultānum

Revā mı dergehinde dil ola pālūñ ey meh-rū
MuŖarrerdür firākıñla düşem şah'rāya ben yā hū
Benüm tāc-ı serimdür dil-berā ol zülf-i Öanber-bū
Ŗapuñda bir gedāyum lutf-ı ihsān eyle sultānum

Esir-i bend-i Öaşkıñ olalı zār oldu çün kārüm
Halās olmaz ham-ı zencir-i sevdādan dil-i zārüm
Terahhüm kııl bu Bezmı kemtere ey māh-ruhsārüm
Ŗapuñda bir gedāyum lutf-ı ihsān eyle sultānum

FĀLİB EFENDİ

Mef'Öülü/Mefā'Öilü/Mefā'Öilü/Fe'Öülün

Çeşm-i ğazab ālüde-i cānāne baqılmaz
Ol ğamze-i fettān ise mestāne baqılmaz

Bı-bāk der-āĝuş idegör mü-miyānıñ
Bunda sitem-i hançer-i tirāne baqılmaz

Bir fitne kıopar kerem-i nigāh eyleme nigāh
Mestānedür ol āfet-i devrāne baqılmaz

Çekse nola Őuřřāk rehiñ hākini çeşme
Bu Őařķ iledür kühl- Sıfāhāna baķılmaz

Eřkiñ o ķadar Őālemi seyl itdi ki Tālib
Yanında añın lcce-i Őummāne baķılmaz

102

ĤAYRETĬ

FeŐilātün/FeŐilātün/FeŐilātün/Feöilün

[25b] Ramazānum niçe bir řāyim-i hicrān olalum
Öıyd-i vařluña irişdr bizi ķurbān olalum

Çn ķařun ğurre-i Öıyd oldu yüzüñ rz-ı saŐıd
Biz niçn şavm-ı firāķunda periřān olalum

ÖArz-ı hsn it görüp ey māh hilāl ebrnı
Yine Öıyd oldu diyü hrem u handān olalum

Deger⁹⁷ ol ķulağına ķoyma szin zhhāduñ
Gel ber tālib-i devrāne-i⁹⁸ Őırfān olalum

Ramazān oldu⁹⁹ diyü oldu mey-i nāba yařāğ
ĤayretĬ biz dañı şimden girü hayrān olalum

103

BĀĶĬ EFENDĬ

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

Ķıldı āfākı münevver talŐat-ı rařān-ı Őıd
Halķa dĬbālar geyrdi māh-ı nr-efřān-ı Őıd

Cāme-i dĬbā ile tāvs-ı zerrĬn-bāldr
Dil-rbā kim eyler ol reftār ile cevlān-ı Őıd

şalınur her řāh-ı gül nāzük nihāl-i ergavān
Bāğ-ı cennetden niřān virdi bahāristān-ı Őıd

Sāķıyā rĬtl-ı girān eksük gerekmez aradan
Yaşı ağırlanmaķ ister hāsılı mihmān-ı Őıd

⁹⁷ Deger: Deñiz (Çavuşoğlu ve Tanyeri:308)

⁹⁸ Devrāne: Drdāne (Çavuşoğlu ve Tanyeri:308)

⁹⁹ Oldı: İrd (Çavuşoğlu ve Tanyeri: 308)

Şimdi tığ-i cevri ile öldürme kurbân olduğım
 Öİd-1 Edhâ irdüğünde¹⁰⁰ idesin kurbân-ı Öİd

Ayağın tozuyla vezn itmez birin ehl-i naẓar
 Toptolu Yūsuf-liķālarla bu gün mizān-ı Öİd

ÖĀşıkā ihsān ise maķsūd eliñden¹⁰¹ düstüm
 Dest-būsıñdır fazl-ı Bāķiye ihsān-ı Öİd¹⁰²

104

ÖULVİ

FeÖilātün/FeÖilātün/FeÖilātün/FeÖilün

[26a] Gerçi kim Öāleme çok dil-ber-i mümtāz gelür
 Ħaķ budur kim saña beñzer güzelüm az gelür

Ħaşre dek dāmenüñ elden¹⁰³ ķomaz āvāre gönül
 Sen anı şanma cefā itmek ile vaz gelür

Ħasret-i Ħālīñ¹⁰⁴ ile bī-kes ü tenhā olalı
 Bezm-i ġamda meges āvāzı baña sāz¹⁰⁵ gelür

Kime ķaşd itdi Öāceb yine Ħarāmı ġamzeñ¹⁰⁶
 Ģuş-ı cāna ser-i kūyında bir āvāz gelür

Gerçi yüz bīñ bulunur yoluña cānlar virüp
 Şanma ÖUlvi gibi bir Öāşık-ı ser-bāz gelür

105

İLĀHİ MİSRİ EFENDİ

FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilün

Ey ġariḃ bülbül diyārīñ ķandedür
 Bir haber vir gül-Öizāruñ ķandedür
 Sen bu yerde kimseye yār olmadıñ
 Var senüñ elbette yārīñ ķandedür

¹⁰⁰ İrdüğünde: Geldüğünde (Küçük: 39)

¹⁰¹ Eliñden: Elüñde (Küçük: 39)

¹⁰² Dest-būsıñdır fazl-ı Bāķiye ihsān-ı Öİd: Dest-būsıñdır muhassal Bāķiye ihsān-ı Öİd (Küçük: 39)

¹⁰³ Elden: Aldın (Çetin: 122)

¹⁰⁴ Ħālūñ: La'lūñ (Çetin: 122)

¹⁰⁵ Saz: Söz (Çetin: 122)

¹⁰⁶ Ģamzen: Gözün ah (Çetin: 122)

Bir enişin yoğ Öaceb gurbetdesün
 Râhâtiñ terk eyleyüp miñnetdesün
 Gıce gündüz bilmeyüp hayretdesün
 Yâr senüñ leyl ü nehâriñ kıandedür

Gökde uçarken seni indirdiler
 Çâr-ı Őunşur bendlerine Őurdılar
 Nür iken adıñ Niyâzi virdiler
 Şol özlüğü iŐtibâriñ kıandedür

Artdı günden güne feryâdın senüñ
 Âh-ı efgân oldı muŐtâdiñ senüñ
 ÖAşk içinde kimdür üstâdiñ senüñ
 Yâr senüñ şabr u karâriñ kıandedür

106

İLĀHİ MISRİ EFENDİ

Fâöilâtün/Fâöilâtün/Fâöilâtün/Fâöilün

[26b] Devr idüp geldim cihâne yine bir devrân ola
 Ben gidem bu ten sarâyı yıķılıp vîrân ola

Cüş idüp Őummân-ı cân cismüm gemisi dâğıla
 Yırlar altında tenüm toprâğ ile yeksân ola

Bu vücüdüm dâğı kıalkıa atıla yükler gibi
 Şeş-cihâtum açıla bir hâdd yoğ meydân ola

Dört yanımdan nâr u bâŐd u âb-ı hâk ide hücum
 Benligüm anlar alup bu varlıgım tâlân ola

Dâğıla terkibüm otuz iki hârf ola tamâm
 Nokta-i sırrum kıamunun gevherine kân ola

Yevm-i Tübladur ol gün her mâniŐ bir şürete gire
 Kimi nebât kimi hayvân kimisi insân ola

Kabrime dostlar gelüp fikr ideler ahvâlimi
 Her biri bilmekte hâlim vâliñ [ü] hayrân ola

Her kim ister bu Niyâzi derdmendi ol zamân
 Sözlerini okuyup da sırrına mihmân ola

TĀRİH-HĀNE

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

Bārekallāh mürtefi'Ö ra'Önā-maḳām
Şevḳ ü zevḳ-i cān-fezādur bu maḥal

Oldı bünyād yine müstes'Öid bu cāy
Şāhibini haḳ ide ehl-i düvel

Ĥüsn-i naḳşın eyleyen üstād āna
Bez-i himmet eyleyüp bir ḥüş Öamel

Her taraftan ādeme seyri olur
Bā'Öi's-i kesb-i şafā ref'Ö-i kesel

Şāhibin bu ḥāne matbū'Ö-ı latif
İçre dā'Öim eyleye ḥaḳḳ Öizz ü [...]¹⁰⁷

Her zamānda kām-yāb-ı Öizz ile
Hem şāḥiḥ'Öül-cism ide rabb-i ezel

Didi itmāmına tāriḥ-i mihrvār
Resmi zıbā-hāne ḥaḳḳa bı-bedel [Sene 1143]

ĤÜSEYNİ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

[27a] Yine şāḥn-ı çemen reşk-i cinān olduḡı çāḡlardur
Görinen cā-be-cā nergis degül zerrin ayāḡlardur
Bahār oldı bahār Öaşıḳlara dāḡ üsti bāḡlardur
Şor mekānum şimdi Mecnün gibi gök sünbüllü dāḡlardur

Yoluñ uḡrārsa lutf ile sabā Öarz eyle cānāna
Yüzüñ sür ḥāk-i pāyine eliñ irmezse dāmāna
Ġam-ı Öaşıḳıñla düşmüşdi nice dil beyābāna
Şor mekānum şimdi Mecnün gibi gök sünbüllü dāḡlardur

¹⁰⁷ Metinde noktalı kısım çıkmamıştır.

109

BESTE HÜSEYNİ

Mefā'ölün/Mefā'ölün/Mefā'ölün/Mefā'ölün

Senüñöçün h'āb-ı rāhat çeşm-i giryānımla düşmendir
Bisāt-ı istirāhat cism-i sūzānımla düşmendir

Gidelden tır-i müjgān-ı yār kākülün elden
Rüfū-yı Őākıbet çāker-i yabānumla düşmendir

110

ŞARFI

Fā'ölātün/Fā'ölātün/Fā'ölātün/Fā'ölün

[27b] Bilmedün gitdün reh-i Őaşkıñda pūyān olduğım
Hiçe baş oldu dirig ümmid-i cūyān olduğım
Olmadı bāde-i cem'iyet perişān olduğım
Ba'ód-ezin dest-i cünündür pūye-gerdān olduğım
İşte ben gitdüm esen kılını kurbān olduğım

Hayfā kim düşdi gönül bir bī-vefā cānā niye
Döndi ahvāl-i dilüm Kaysveş efsāneye ¹⁰⁸
Olmadı vaslıñ müyesser Dürri-i dıvāneye
Etmedin bir kez terāhhüm bu dil-i mestāneye
İşte ben gitdüm esen kılını kurbān olduğım

111

ŞABĀ ŞARFI

Fā'ölātün/Fā'ölātün

Şacı sünbül lālezārdur
Ruhları bir gül-Őizārdur
Gül-i şad-berg adı vardur
Gönlüm alan āh beyāz gül

Cennet bāğında açılmış
Hoş-būyı halkā saçılmış
Güller içinde seçilmiş
ŐAqlım alan āh beyāz gül

¹⁰⁸ Bu mısra da vezin eksiktir.

Gül bülbüle ider ĵmā
 Fiġānından iñler semā
 Hep güller ser-firāz ammā
 Göñlüm alan āh beyāz gül

Severüm ben cān-ı dilden
 Şaķınırum esen yelden
 Vaz gelemem beyāz gülden
 ÓAķlım alan āh beyāz gül

Süreyyā deftere yazıl
 Hāk-i pāyi ol yāre ezil
 Kimi şarı kimi kızıl
 Göñlüm alan āh beyāz gül

(Gel gel gel pek beyāz gül)

112

RIYĀZĪ

Mefōūlü/Mefāōīlü/Mefāōīlü/Feōūlün

[28a] ÓAşķıñla düşen miñnete cām-ı cemi nōeyler
 Tenhāda hayāliñle olan hem-demi nōeyler

Ebrūsı elinden tutalum ķurtula göñlüm
 Yā keşmekeş-i zülf-i ĥam-ender-ĥamı nōeyler

Görsün beni Óaşķ içre ġam-ı Ķaysı iden yād
 Bir kendi hevāsında gezen sersemi nōeyler

Seyli-i felek gözlerümün yaşını sildi
 Ammā ki ġam-ı dehr ile vırānemi nōeyler

Dünyā tutalum ola Riyāziye müsāōid
 Yār olmıycaķ dehrde Óiyş ü demi nōeyler

113

BĀĶĪ EFENDĪ

Mefāōīlün/Mefāōīlün/Mefāōīlün/Mefāōīlün

Ne cām-ı bāde-i gül-ġuna beñzer yār-ı hem-dem var
 Ne şadr-ı şafā¹⁰⁹-i meyhāne gibi cāy-ı ĥurrem var

¹⁰⁹ Şafā: Ģüşe (Küçük: Muhammes 9)

Beni Óayb eylemeñ dāóim olursam mest-i lā-yaÓķil
Ki bī-hūş olmuşam¹¹⁰ āsūde ķılmaz bende bir ğam var

Ĝam-ı hicrānda hālet var dimişler ehl-i derd ammā
Mülāyim dil-ber-i şūhñ dem-i vaşında Óālem var

Ruħñ bāğın raķīb-i dīv-şiret seyr ider her gün
Yüzüñi göremez yıllarca ammā bunda ādem var

Şafā-yı şafvet-i tabÓñ yiter eglence ey Bāķi
Bi-hamdióllāh ne ğam yirsin elüñde sāğar-ı Cem var

114

BĀĶİ

MefÓülü/MefāÓilü/MefāÓilü/FeÓülün

[28b] Āyine gibi şāf gerek şafha-i şine¹¹¹
Gün gibi ziyā-güster ola rüy-ı zemīne

Āyine gibi herkese yüz virmesün ol māh
Bir bağrı yanuķ Óāşıķuñ uğrar nefesine

Elbette rehā bulur idi dām-ı belādan
Mürğ-ı dilimüz düşmese zülfüñ kafesine¹¹²

Pürdür güher-i nażm¹¹³ ile mecmūÓa-i Bāķi
Deryā dil-i dānādur aña şine sefīne

ÓUşşāķ idemez ol ķad-i mevzūmı der-āğūs
Açılmayınca¹¹⁴ dahme¹¹⁵ gibi nice hazīne

İnsāf budur kim çıkarup mişk-i ğazāli
İzüñ tozını tolduralar nāfe-i Çīne

¹¹⁰ Olmuşam: Olmasam (Küçük: Muhammes 9)

¹¹¹ Āyine gibi şāf gerek şafha-i şine : Āyine sıfat şāf gerek şafha-i şine (Küçük: 427)

¹¹² Bu beyit, adı geçen çalışmada yer almamaktadır. (Küçük:427)

¹¹³ Nażm: Pāk (Küçük: 427)

¹¹⁴ Açılmayınca: Açılmayacak (Küçük: 427)

¹¹⁵ Dahme: Hayme (Küçük: 427)

VEYSİ

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

[29a] Genç-i vaşlın o perî ellere ikrâr eyler
Bu Öacebdür baña ikrârını inkâr eyler

Harc idüp naqd-i sirişküm o cefākār göreñ
ÖĀşıkımdur dimege şimdi baña Öār eyler

Yäre zahm-ı gamı göstermek olur idi ammā
Ser-i peykān-ı belā tā cigere kār eyler

Hāne-i cāna hayāl-i leb-i cānān geliyor
Can çıksun bedenümden ki yeri tār eyler

Veysiyā saltanat-ı dehri nōider Öākıl olan
Bir kadeh mey kişiyi Öāleme hünkār eyler

BĀQİ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Dem-i vaşlın irişse çeşm-i Öāşıkda bükā artar
Şular tuğyān ider evvel bahār olduqça mā artar

Qıyās eyler mi Nıl-i Mısra ol Yūsuf-liqā yaşum
Anuñ miqyāsı yoqdur turmaz ol mā dā'Öimā artar

Bu Nüh dülābı gerdān eyleyen seyl-āb-ı eşkümdür
Yaşum ser-çeşmesinden bahş idersem mā-cerā artar

Şular çağlar tuyūr āvāzesinden kühsār inler
Bahār eyyāmıdır şimden girü şit u sadā artar

Güzellik burcına bir mäh-ı nevdür ol hilāl-ebrū
Çerāğ-ı hüsne günden güne turmaz ziyā artar

Dil-i derviş-i dil-rişüñ du'Öā-yı şubhğāhından
Belālar eksilür cāh u celāl-ı kibriyā artar

Foyılmaz h~ān-ı ihsāna kanā'Öat gelmez insāna
Kerem gördükçe ey Bākı gedālardan recā artar

117

BĀĶĬ

Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilün

[29b] Cām la'Ōlündür senüñ āyine rūy-ı enverüñ
Adı var Cām-ı Cem ü āyine-i İskenderüñ

Kāh-ı hüsni-yāre baq seyr it ham-ı ebrüsını
Adın añma tāk-ı Kısra ile qaşr-ı Qayşerüñ

Nüş iden cām-ı lebüñ ölmekden aslā gam yimez
Kim humarı olmaz ey sākı şarāb-ı Kevşerüñ

Nār-ı āhumdan hāzer kıl ey sipihr-i pıre-zen
Dutuşur bir gün şağın şol¹¹⁶ asmāñ çenberüñ

Bir içim şu istedi hecründe Bākı haste-dil
Virmedi aslā¹¹⁷ cevāb aña tayandı hançerüñ

118

ĀDEM

Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilün

[30a] Şāhid-i bāzāra Yūsuf olsa meyl itmez iken
Āh kim bir ser-tırāşın oldu dil-efgendesi

Elde tıg-i sā'Ōid-i şimşinini ser eyleyen
Başını teslim idüp olsa Ōaceb mi bendesi

Serve baş egmezdi bālāsı o bāg-ı nāzda
Hande eyler verd-i handāne ruh-ı rahşendesi

119

Velehu (Kıtōa)

Mefā'Ōilün/Mefā'Ōilün/Fe'Ōülün

Bu revişlerle aldıñ Ōaqlımız
Meded ey serv-i bāg-ı nāz meded

¹¹⁶ Şol: Ol (Küçük: 258)

¹¹⁷ Aslā: QatŌā (Küçük: 258)

Şayılr mı Óaceb ki Óuşşāķıñ
Var mıdur ķullarına ĥadd ü Óaded

120

Velehu (Kıtóa)

MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün

Şeb irdi görmediñ ol āfitāb-ı Óālem-i cānı
Ĥafı olmaķ ne lāyık burc-ı ĥüsnüñ mihr-i raĥşānı

Ĥufāşān-ı perı-rüyān ise söz yok nihān olsun
Velı yüz gösterüp almaķ nedendür Óaķl-ı insānı

121

BĀĶİ

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

Ĥecr-i laÓlünle dem-ā-dem gözyaşı mey-gün olur
Dıde dilden dil ĥadeng-i ĥuśśadan pür-ĥün olur

Ol melāĥat Mısrınuñ Yūsuf-cemāli şevķine
Seyl-i eşķüm Nılveş günden güne efzün olur

Āb-ı çeşmüm baĥr ider hāmūnı tuĥyān eylese
Şarşar-ı āhum toķınsa taĥlar hāmün olur

Püte-i hicrān içinde şim-tenler Óaşķına
Gerçi yanur yaķılır Óaşık velı altün olur

Ehl-i Óaşķuñ nālesin ney ķāmetin çeng eyledün
Pādişehsin itdüĥüñ şimden girü ķānün olur

Gāĥ gāĥı ĥüşe-i çeşmiñle ķılmazsañ nażar¹¹⁸
Bāķı-i bı-çārenüñ ahvāli diger-gün olur

¹¹⁸ Nażar: Nigāĥ (Küçük 142)

122

Velehu

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

[30b] Ādemā arz-ı hāl idüp o şehe
Söylesem derdümi tekellüm yoq

Baňa düşmenlik itmek istemiş
Ne belādur ki hiç terahhüm yoq

123

Velehu

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

Dilde bir āteş žuhūr itdi gam-ı hecriñle kim
Dehri hākister iderdı žāhir olsa bir şerer

Yā terahhüm it baňa yāhūd olursun mużtarib
Ey kemān-ebrū hāzer ile saňa tođrı haber

124

Velehu

Fe'Öilätün/Mefā'Öilün/Fe'Öilün

Beni ol şūhdan cüdā itdüñ
Hāzer it ba'Öde-zın fiğānumdan

Cevriñi yād idince žāhir olur
Āteşin nāleler dehānumdan

125

BĀŖI

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Göñül bir rind-i Öālem-süz şūh u şeh-levend ister
Ki Öaşq odına yaqmağa dil ü cānan¹¹⁹ sipend ister

---

¹¹⁹ Cānan: Cāndan (Küçük: 143)

Belā-yı bend-i zülfünden halās it cān-ı miskini
Esir-i miñnet-i Őaşkıñ ne bend ü ne kemend ister

Ķarār itmez gönül mürği bu bāğıñ degme şāhında
Nihāl-i Ķadd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister

Mezāķın zehr-i Ķahr-ı miñnet-i eyyām telh itmiş
Lebiñden Őāşık-ı bî-sabr u dil bir pāre Ķand ister

Murādı şineye ol serv-i şim-endāmı çekmekdür
Semend-i tabŐ-ı Bāķi bir gümüñden şine-bend ister

126

ĀDEM

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

[31a] Vuñlat elem-i hecr ile āh itmege degmez
Ĥāl dili nāle ile tebāh itmege degmez

Mānend-i şadef ol dürr-i yektāya şarıлмақ
Rüy-yı yem-i miñnetde şināh itmege degmez

Nuķl-i lebiñ ümmidin iden meste şorulsa
Cām-ı şekerin zıb-i şifāh itmege degmez

Manzūrum iken ĥāk-i rehiñ kühl-i Şifāhān
Enbāşte-i çeşm-i siyāh itmege degmez

Dil-ber ki ola rāğıb-ı etvār-ı mecāzi
Çeşmān-ı ĥaķıķatle nigāh itmege degmez

Minnetlü Őatāsı şeh-i devrāniñ ey Ādem
Terk-i der-i iñsān ale itmege degmez

127

NAŪİRE-İ Lİ MUĤARRİR EL-FAĶİR DĀYE-ZĀDE

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

Ol māh ile meclisde günāh itmege degmez
Bir vuñlat için rüyı siyāh itmege degmez

Ey sâķi-i mey la'Öliñi mestāneye sun kim
Yek-cürÖa ile levs-i şifāh itmege degmez

Ĝamzeñ yetişür ölmesine Öāşık-ı zārīñ
Müjgānlarıñi hayl-i sipāh itmege degmez

Abdāla dönüp tekye-i hecriñde soyunduķ
Bı-çārelere böyle külāh itmege degmez

Bir rütbededür rifÖatle zilleti dehrüñ
Ādem özini zıver-i cāh itmege degmez

Bir devlet için halka tekāpu nedür Aĥmed
Mevlāyı koyup ğayrı penāh itmege degmez

DER FAŚL-I PENĜĀH

128

FÜRUÖ

MefÖülü/MefāÖilü/MefāÖilü/FeÖülün

[31b] Hem-şohbet-i dildār ile mesrūr idük evvel
Bir baĥt-ı müsāÖid diyü meşhūr idük evvel

Biz köhne sifāl ile mey içsek nōola şimdi
Ĝayret-şiken-i Öişret-i fağfūr idük evvel

129

ÇENBER

FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilün

Pā-yı yāre düşmege ağyārdan nevbet mi var
Sāyesinde naĥl-ı ümmīdiñ meger rāhat mı var

Ki kemān-ı hecriñe zehr-i sitem ki bār-ı ğam
ÖĀşık-ı fersüde bāzū çekmeden zahmet mi var

BĀĶĪ EFENDĪ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

[32a] Gel ey dil hâkka-i müşğın-i zülf-i pür-şikenden geç
Düşersin dām-ı tezvîre reh-i mekr ü fitenden geç

Saňa cāy-ı hırām ey nahl-i bālā gülşen-i cāndur
Neşim-i nev-bahārî gibi gel şahn-ı çemenden geç

Neden bu menzîl-i hâkıde ārām ihtiyār itmek
Senüñ cāndur yirüñ ey tîr-i dil-ber gel¹²⁰ bedenden geç

Bu bāzār içre düşmez dāne-i eşküm gibi gevher
Gel ey cān riştesi şimden girü dürr-i ÖAdenden geç

Kemend-i zülfî ey Bâķi saňa çok bend geçmişdür
Velî sen ğamze-i hūn-rîzi derdin¹²¹ gör geçenden geç

BĀĶĪ

Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilün

Pür olup devr idicek meclis-i mestānı kadeh
Çarh olur hâkka-i rindān meh-i tābānı kadeh

Felek-i Öişrete bir ahter-i ferhunde iken
Yine Mirrîh-şîfat turma döker kıanı kadeh

Meclis-i mey ki bedenlerle hîsār olmuşdur
Şehr-i Öişretdür anuñ āfet-i devrānı kadeh

Devr-i meclis ki şafā cāmi'Öinüñ çenberidür
Āb-ı rengin ile kandîl-i fūrüzānı kadeh

Yaraşur hâkka-i rindāna disem ey Bâķi
Hâtem-i Cemdür anuñ la'Öl-i Bedahşānı kadeh

¹²⁰ Gel: Sen (Küçük:30)

¹²¹ Derdin: Cevrin (Küçük: 30)

DER FAŞL-I HÜSEYNİ

132

USÛLEŞ ÇENBER

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

[32b] Māha noķsān irdi hūsn-i ūÖle-yābıñdan senüñ
 Āfitāb ahşāma cān atdı ĥicābıñdan senüñ

Revnaķ-ı bezm-i raķıb olmaķ mı yoĥsa niyyetüñ
 Ey cefā-cū böyle fehm itdüm ūitābıñdan senüñ

133

USÛLEŞ ZENCİR HÜSEYNİ ÖAŞİRĀN

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Egerçi her büt-i ĥoş-rū ki dil-pesendümdür
 Velı muĥabbete ūālĥ benüm efendümdür

O dil-ūikāre sezādur disem Vehbı
 Benüm ġazāle-i ĥurşıd der-kemendümdür

134

VELEHU HÜSEYNİ AŞİRĀN USÛLEŞ FRENKÇİN

Müstefā'Öilün/Müstefā'Öilün/Müstefā'Öilün/Müstefā'Öilün

Bu rüzġarın degmedük biz bir yeşil yaprāġına
 Eller ayāġına düşer biz ayāġ-ı toprāġına

Tābı olursuñ ehl-i dil yekdānesin sen de yine
 Mürg-ı ġöñülde sen daĥı uķsañ gerek deryāsına

135

BESTE HAFİF

Mef'ûlü/Mef'ûlü/Mef'ûlü/Fe'ûlün

Hurşid-i cihân-tâb-ı kemâlim seherim yok
Ser-tâ-be kadem hayr du'âyım eşerim yok

Şehridür iden gamze-i hün-riziñi tekfir
Bi'llâh bu sözden haberim yok haberim yok

136

UŞÜLEŞ ŞAKIL

Mef'ûlü /Fâ'îlâtü/Mef'ûlü/Fâ'îlün

[33a] Sermâye oldı hüsni hat ey nâzenin saña
Virdüñ metâ'î hüsne revâc aferin saña

Hâtır-şikenlik ile ben âzâra kâ'îlüm
Bir başka an virdi bu çin-i cebin saña

137

UŞÜLEŞ ZENCİR

Mef'ûlün/Fe'îlâtün/Mef'ûlün/Fe'îlün

Bu gülşen içre ki bir gonçe-i nihân açılır
Hezâr perdeden ağâze-i figân açılır

Hilâl-i bedr olur elbetde Dürriyâ giderek
Gelür güzellenür ol tıfl-ı dil-sitân açılır

138

VELEHÜ SEMÂİ ŞEŞ ÂGÂZ

Mef'ûlü/Mef'ûlü/Mef'ûlü/Fe'ûlün

Mutrîb ele al sâziñi kııl nağme-i dem-sâz
Tâ rast ola ağaz

Güş ile rehāvide o dem şun hüseyni
Gel hüseyni hüseyni

Var mülk-i Hicāzide olup tālib-i şeh-nāz
Tā keşf ola raz

Seyr eyle ŐIrāk ile Sıfahānda tut ağāz
Ey tālib-i şeh-nāz

139

BĀĶĬ

FeŐilātün/MefāŐilün/Feöilün

[33b] Yārda¹²² çihre ile şine gerek
Belki¹²³ maĥbüb böylesine gerek

Geçmege baĥr-i ğamdan ey sāķi
Zevraķ-ı mey gibi sefîne gerek

Mısr-ı ĥüsn içre ey şeh-i ĥübān
Vaşluñı almaġa ĥazîne gerek¹²⁴

Gülmek ol ġonceye münāsipdür
Aġlamaķ bu dil-i ĥazîne gerek¹²⁵

Künc-i ġamda ķo ağlasun Bāķi
Yār sevmek anıñ nesine gerek

140

NEŞĀTĬ

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

İtmiş dutalum süz-ı dile ĥāme taĥammül
İtmek gerek ĥavśala-i nāme taĥammül

Olsa nŐola geh dilde gehi ġözde ĥayāl
Ķābil mi meger germiyyet¹²⁶-i ĥammāme taĥammül

¹²² Yārda: Hübda (Küçük: 282)

¹²³ Belki: Baña (Küçük: 282)

¹²⁴ Vaşluñı almaġa ĥazîne gerek: Almaġa vaşluñı ĥazîne gerek (Küçük: 282)

¹²⁵ Bu beyit adı geçen çalışmada yer almamaktadır: (Küçük: 282)

¹²⁶ Germiyyet: Germe (Kaplan:80)

Çözmiş yine gülşende şabā bend-i kabāsın
Bildüm yoğ imiş goncede ibrāma taḥammül

Çāk-ı girişbānını gül-i bezm-i çemende
Mestāne olup itmedi bercāma¹²⁷ taḥammül

İnsāf hele ancak olur sende Neşātī
Bu za'Ūf ile bār-ı gam-ı eyyāma taḥammül

DER FAŚL-I ĤİCĀZ

141

MüstefŪilün/MüstefŪilün/MüstefŪilün/MüstefŪilün

[34a] Būlbūl terennümde bahār irdi diyü çün dem-be-dem
Sen de ḥamūş olma gönül bir gül sevüp ol pür-nağam

Bāğnī demi güllerledür güllerle būlbüllerledür
Hem saçı sūnbüllerledür anda şafā-yı ehl-i dem

Zevç ü şafānīn vāḫtidür sa'ý ü nevānīn vāḫtidür
Mihr ü vefānīn vāḫtidür ol şāhım itmez mi kerem

Bir şūh ile ḳor Őiṣreti defŪ it melāl ü miḥneti
Fevt itme ey dil fırsātı girmez ele bir böyle dem

Mey meclisinde gülşeniñ bir sākī-i nāzük-teniñ
Olsa ne Őālemde senūñ būs-ı lebi derdine em

Mānend-i āb-ı cūybār gülşende it geṣt ü gūzār
Hoşdur şafā-yı lālezār seyrān idüp ḳıl defŪ-i gam

142

BĀḲĪ

MefŪlū/MefāŪilū/MefāŪilū/FeŪlūn

Feryāduma irmezse nŵola ol boyı şimşād
Kūyında feleklerden aşar nāle vü feryād

¹²⁷ Bercām: Bir cam (Kaplan:80)

Devriñde güle niçün olur bende benefşe
Üstine kılıçlar mı tutar süsen-i āzād

Bir gonca benefşe kıparup başına¹²⁸ soğmış
Tağlarda külüng atduğı dem başına Ferhād

Eşkāl-i vefā resmi kabūl itmedi kalbiñ
Āyinedür ammā begüm āyine-i pūlād

ÓAhdüñde eger Óāleme bir dāhı gelürse
Kullıqlar ide sen¹²⁹ yüzi ħurşide Feraĥ-şād

İbrāmı gel ey sākı-i gül-çihre kıo sen de
Almışdur olan Óaqlımız ol şūĥ-ı perı-zād

Rengin ider evsāf-ı ruĥiñ ĥāme-i Bākı
Ol süreti virmez śanemā naqşına Bih-zād

143

BĀKı

MefĖölü/FāĖilātü/MefāĖilü/FāĖilün

[34b] Ĥarf-i ġama devāt u kıalem Şekl-i āhdur
Aña mürekkeb āhda dūd-ı siyāhdur

Naqş-ı ĥatıñla yazılıdur śafĥa-i derün
Odlara yaqma yazuq efendi ġünāhdur

Ĥaddiñ kıatında mihr-i felek bir zavallūdur
Alniñ yanında bedr ise bir Şır ü māhdur

Ĥum gibi sen de taśfiye-i bātın it yüri
Dergāĥ-ı mey-fürüş ulu ĥān-kāhdur

NaĖl u elifler ile ġöñülde nişān-ı Óaşkı
Fuġrā-yı ĥükm-i ĥusrev-i Óālem-penāhdur

Sultān-ı Óaşkıa bende śatar Őimdi kendüyi
Bākı de ĥaķ budur ki Óaceb pādişāhdur

¹²⁸ Başına: Tācına(Küçük: 35)

¹²⁹ İde sen: İdersen (Küçük: 35)

144

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

[35a] Bülbül inler bāgda gördüm tebessüm goncede
 Āh idüp indüm dehānın aldı gönüm goncede

Beñzedürler gonceye gerçi dehānın ehl-i dil
 Söyle cāna var mı bu tarz-ı tekellüm goncede

145

Velehu

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

ÖĀrizuñ vaşf eyler iken gülşen içre gül güle
 Şöyle keşret oldu kim söylerdi bülbül bülbüle

(Ben naşihat eyler iken Öāşıkça cevri itdi yār)¹³⁰

146

BĀI

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

Ruññ ey gonce-dehen berg-i gül-i ĥod-rüdur
 Dir gören zülf-i siyekāruñ için şeb-büdur

Lebleriñden¹³¹ ne Öaceb büse temennā kılsam
 Ey lebi gonca Öizāruñ gül-i şeftālüdur

Gerçi ĥāl u hatuñ āşuftesi çodur ammā
 Beni dıvāne kılan silsile-i gışüdur

ÖĀşıkıñ aÖr-ı yem-i guşsa-i hicrānıñda
 Şādef-i dide-i gam-didesi pür-lüölüdur

Şol adar cevri ider oldu baña çarĥ-ı bed-mihr
 Şanki bir dil-ber-i meh-rüy u hilāl-ebrüdur

¹³⁰ Şiirde bu kısım tek mısra olarak yazılmıştır.

¹³¹ Lebleriñden: Ruhlarıñdan (Küçük: 46)

Nóola meyl¹³² itse eşÓarına erbāb-1 šafā
Bākiyā šiÓr degüldür bu bir aqarsudur

147

BĀQI

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

[35b] Halka halka zülf kim ol hatt u hāl üstindedür
Şekl-i tuqrādur mişāl-i bĵ-mişāl üstindedür

ÓĀrız-1 gül-günuñ üzre hāl-i fettāniñ senüñ
Fitneden hālĵ degül her lahza āl üstindedür

SāÓid-i sāqĵ ile cām-1 mey-i gül-güna baq
Bir gül-i şır-ābdur güyā nihāl üstindedür

Naqş-1 haddiñ¹³³ lāle-reng ol ÓĀrız-1 pākizde
Berg-i güldür güyiyā āb-1 zülāl üstindedür

ÓĀşık-1 bĵ-çāreler bār-1 belāñ altındadır
Dermend üftādeler görseñ ne hāl üstindedür

Rüy-1 bahtı bedr olur burc-1 şerefde Óākibet
Şol ki¹³⁴ mäh-1 nev gibi kesb-i kemāl üstindedür

Çarh yüz döndürmedin gülşende Óayş it Bākiyā
Sebzeler zĵbā hevālar iÓtidāl üstindedür

148

BĀQI

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

Var iken küyüñ ki seyr-i bāğ-1 Óuqbā bundadır
Cennet evşāfin ider¹³⁵ vāÓiz temāşā bundadır

Ĥür u Kevşerden mey ü maĥbüb ise maqşüd eger
ÓAyş u nüş esbābı hep ĥāzır müheyyā bundadır

¹³² Meyl: Meyi (Küçük: 46)

¹³³ Haddiñ: Hadd (Küçük: 124)

¹³⁴ Şol ki: Her ki (Küçük: 124)

¹³⁵ İder: Kılur (Küçük: 157)

Mürdeye cânlar virür bîmâra sîhhat lebleri
 Hîkmet-i Lokmân u i'Öcâz-ı Mesîhâ bundadur

Zülfüñ el bir eyleyüp turrañla pinhân itdiler
 Hâtem-i dil hâsılı ya andadur ya bundadur

ÔĀķibet kim ser-fürü kılmaz gedâ vü şâhdan
 Bârgâh-ı Ôaşķa kim a'Ôlâ vü ednâ bundadur

Hây u hüy-ı hân-ķâh u na'Ôre-i mestâneden
 Hep vişâliñ küncidür maķsûd ğavĝâ bundadur

İctinâb it soĝbet-i ehl-i riyâdan Bâķıyâ
 Kim rızâ-yı Hâzret-i Bârĝ Te'Ôâlâ bundadur

149

BĀĶĬ

Mef'Ôülü/Fâ'Ôilâtü/Mefâ'Ôilü/Fâ'Ôilün

[36a] Kûyñ gedâsı oldı dil-i mübtelâyı gör
 Sevdâ-yı mülk ü saltanat eyler gedâyı gör

Var ey hutende hâli gibi misk olur diyen
 Şahrâ-yı Çĝni ĝeşt ü ĝüzâr it Hıtâyı¹³⁶ gör

Āyĝnenüñ şafâsı nedür sûreti nedür
 Mir'ôât-ı hûsn-i yâre nażar ķıl şafâyı gör

Ey mübtelâ-yı şĝve-i bâlâ-yı yâr olan
 Sevdâ-yı zülfî başıña düşsün belâyı gör

Maĝrûr idüñ vefâsına bir şûhñ ey ĝöñül
 Rûsvây-ı Ôâlem eyledi şimdi cefâyı gör

ĝöĝsin gererdi zühd ile Bâķĝ bu Ôarşada
 Nâ-ĝeh toķındı tĝr-i maĝabbet ķazâyı gör

150

BĀĶĬ

Fâ'Ôilâtün/Fâ'Ôilâtün/Fâ'Ôilâtün/Fâ'Ôilün

Hûn-ı dil mey kâse-i ser anda bir peymânedür
 Ôişret-âbâd-ı maĝabbet bir Ôaceb meyhânedür

¹³⁶ Hıtâ: Hatâyı (Küçük: 129)

Yanar od içre girür şemÖ-i ruhiñ şevkiyle dil
Yanmadan pervası yok her hidmete pervānedür

Çarhiñ ey dil umma bu şırça sarāyından şebāt
Kim nice mırāşa girmüş hāne-i vırānedür

MaÖñide bir dūd peydā kılmış āteşdür cihān
Şüretā bir hūb kāşī kubbелü kāşānedür

Bākiyā baş egme dehr-i dūna çün rüy-ı niyāz
Āsitān-ı Hazret-i Sultān Süleymān Hānadur

151

BĀKĪ

FeÖilātün/FeÖilātün/FeÖilātün/FeÖilün

[36b] Mürğ-ı dil kōnmağa bir kāmēti Fübā gözedür
Serv ü şimşadı begenmez kati aÖlā gözedür

Menzilin bāğ-ı İrem kılsalar ārām itmez¹³⁷
Ehl-i dil cennet-i kūyün gibi meÖvā gözedür

Ġamze aslā gözine kimseyi hiç ildürmez
Yine dil hastesin ol nergis-i şehlā gözedür

Bı-başar fark idemez kanda başar ol āhū
Yine izi tozını dide-i bınā gözedür

ÖĀrizuñ hasreti bir ÖĀrizadur Bākiye kim
Teşne-dil haste yatur iki gözi mā gözedür

152

BĀKĪ

MüstefÖilün/MüstefÖilün/MüstefÖilün/MüstefÖilün

ÖAks-i Öizāriñ didede berg-i gül-i ter kendidür
LaÖliñ hayāli şinede rūh-ı muşavver kendidür

Şām-ı gamıñda sākın-i zülmet-sarāy-ı miñnete
Cām-ı sabūhı şubh-dem hurşid-i enver kendidür

¹³⁷ Ārām itmez: İtmez ārām (Küçük:67)

İbrîk-i zerden sâkiyâ la'Ûl-i müzâbı kıl revân
Altun olur işüñ hemân kibrit-i ahmer kendidür

Hübân-ı şehriñ hoş-teri şirîn ü nâzûk her yiri
H'ân-ı vişâle sükkeri pâlûde-i ter kendidür

Bî-derd iken dil gūiyâ bir miğfer-i pūlâd idi
Şimdi hâdeng-i cevr ile tâc-ı kâlender kendidür

Geh bî-dil ü bî-hūş ider geh mest ü geh medhūş ider
ÕAyyâre-i gamzeñ gamı dârū-yı hūş-ber kendidür

Kahr-ı zamāniñ zehrini def' itmez ey Bâki devâ
İllâ şarâb-ı dil-güşâ tiryâk-i ekber kendidür

DER FAŚL-I NEVĀ

153

ZENCİR

Mef'ûilün/Fe'ûilâtün/Mefâ'ûilün/Fe'ûilün

[37a] Ne dem ki kâsd-ı dile tiğ-i hūn-feşân çekilür
Taraf taraf o şehe gerden-i emân çekilür

Zamân gelür yed-i kudretle ol sitemkârîñ
Berât-ı hūsn-i dil-ârâsına nişân çekilür

154

ŞAĞIL

Mef'ûlü/Mefâ'ûlü/Mefâ'ûlü/Fe'ûlün

Kūyiñ gibi ehl-i dile bâğ-ı İrem olmaz
Bâğ-ı İrem ol cennet-i feyze harem olmaz

Hem-zât gerek himmet-i erbâb-ı mekârim
Yohsa kişi taklîd ile şâhib-kerem olmaz

155

BĀĶĬ

Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilātün/Fā'Ōilün

Şāh-ı gülde jāle düşmiş ğonce-i ra'Ōnā mıdur
Şāh elinde yā muraśśa'Ō sāġar-ı şahbā mıdur

Zīnet-i bāġ u bahār olmuş nihāl-i ergavān
Ōİdġehte śalınur maġbūb-ı müsteśnā mıdur

Mevc urur bād-ı seherden sebze-i bezmi¹³⁸Ōaceb
Yā bisāt-ı bezm-i Ōayş olmuş yeşil hārā mıdur

Şu gibi zencīrler tutmaz dil-i dīvāneyi
Ĥāsılı āvāralıġ vaġti bahār eyyāmıdur

Dehre meftūn olma ey Bāġı felek rām oldı tut
Bī-vefā dūnyā hele ben bildigūm dūnyā mıdur

156

BĀĶĬ

Fe'Ōilātün/Fe'Ōilātün/Fe'Ōilātün/Fe'Ōilün

[37b] Dem-i śubġ irdi ġetūr bāde-i śoġbet demidūr
Mey-i nāb ile pūr it sāġarı Ōişret demidūr

Yār ise mahrem-i āġyār u ġoñül hem-dem-i zār
ġözlerim ġan aġıdursa nōola ġayret demidūr

Çoġ belā çekdi senūñ çeng-i ġamuñda dil-i zār
Nāyveş nāleler eyleser şikāyet demidūr

ŌAşġıñı saġlar idüm şinede ammā şimdi
Ĥh idersem beni Ōayb eyleme fūrġat demidūr

Miġneti dil ser-i zülfinde çeker ey Bāġı
Kāfiristāna düşen kimsede miġnet demidūr

¹³⁸ Bezmi: Ter mi (Küçük:123)

157

BĀĶĬ

FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilün

Cennet-i kūyın̄a meyl eylese Tübā yiridür
 Āsitānuñ dilese gökde Mesîhā yiridür

Ķaddiñüñ cilvegehi şine-i pür-dāğımdur
 Şahn-ı gülşen nitekim serv-i dil-ārā yiridür

Tāze dāğımla ser ü şine nŖola zeyn olsa
 Kūh u deşt ey yūzi gül lāle-i hamrā yiridür

Ābı hoş hāki hevā ehline gāyet dil-keş
 ŖĀlemiñ kūy-ı harābāt bir aŖlā yiridür

Nām u nik¹³⁹ ehli ne bilsün reviş-i abdāl¹⁴⁰
 Meykede bencileyin Ŗāşık-ı şeydā yiridür

Cilve-i hūsn-i ruhiñ virdi revāc u revnaķ
 ŖArşa-i Ŗāleme kim seyr ü temāşā yiridür

Vaşf-ı laŖlin oķı ey hūsn-i kitābın oķuyan
 Meded Allāhı severseñ ŷatı zibā yiridür

Bāķiyā tāc-ı Sikender yaraşur farķında
 Ol ki zır-i ŷademi bŖse-i Dārā yiridür

DER FASL-I ŖUŞŞĀĶ

158

BESTE ŖSKŖDĀRĬ MONLA EFENDĬ
 ŶENBER

FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilün

[38a] Ĥasretile dĭdesi pür-nem nice bĭ-ķāre var
 Şişe-i ķerh iķre şimdi bir perĭ-ruhsāre var

¹³⁹ Nik: neng (Küçük:66)

¹⁴⁰ Abdāl: Rindānı (Küçük:66)

Mihr-i maḥşer-âb olur germiyyetinden ey kelîm
Ol kıyâmet kâdde kim bir âteş-i neẓẓâre var

(Ömrüm emân emân)

159

MefâÖilün/FeÖilâtün/MefâÖilün/FeÖilün

O çâr-sûda ki naḳd-i niyâze baḳmazlar
MetâÖ-ı kâle fûrûşân-ı nâze baḳmazlar
Siyeh kalem yaraşur şâh-ı nâme-i hûsne
Hat-âver olmasa meclisde tâze baḳmazlar

(Yele lel lel lele lel li Yele lel lel lele lel li)
(Yar niyâze baḳmazlar)

160

ŞARKI

BESTE-İ HÂFIẒ USÛLEŞ DEVR-İ REVÂNE

MefâÖilün/MefâÖilün/MefâÖilün/MefâÖilün

Her asân olmasa gülden dil-i nâ-şâdıñ ey bülbül
Neler eylerdi hâre âh-ı âteş-zâdıñ ey bülbül
Dil-i dildarı nerm itmiş işitdüm nâle vü zârıñ
ÖAceb kim taşa teÖşir eylemiş feryâdın ey bülbül

Niyâz erbâbınıñ teÖşir iderken nâle vü zârı
Neden bilsem Öaceb süz-ı derünuñ eylemez kârı
Ne teşhîr itdi gülzârı ne urdı âteşe hârı
Yine turmaz oḳursuñ rûz [u] şeb evrâdın ey bülbül

Edâ eyler murâdıñ çerh ider bir gün seni memnûn
Cefâ-yı hârdan tutma dil-i pür-şevkıñi maḥzûn
Güle olur ne olursa yoḥsa âhir gerdiş-i gerdûn
Gelür bir dem ki olur hâr elinden dâdıñ ey bülbül

161

SEMÂİ

Mef'ûlü/Mef'ûlî/Mef'ûlî/Fe'ûlün

[38b] Yüz vech ile yâr itse tecellî haberim yok
Güyâ ki kelâm – ı [...] ¹⁴¹ eşerim yok

(Dil-rübâyı, bî-vefâyı, hoş-edâyı)

Pervâz idemem bâğ-ı ruhîñ bîm-i âyâdan
Mürğ-ı nażar-ı Őaşıkam âmâde perim yok

162

BESTE DEVR-İ REVÂN-I SENGİN
HÂFİZ ÜSKÜDÂRİ

Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün

Mihre bağıdım âfitâb-ı rûyı geldi yâdıma
Servi gördüm kıamet-i dil-cüyü geldi yâdıma

Süz-ı dilden dâğ dâğ olmuş serv-i şinem görüp
Küh-ı deştiñ lâle-i hoş-büyü geldi yâdıma

(Vây yele lel yel lel lî yâ le le lel lî)
(Âh büyü geldi yâdıma)

163

BESTE ÇENBER

Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün

Kâle-i naĥvet münâsib câmedür endâmiña
Kürsa-i ĥurşîd faşs-ı ĥâtem olmuş nâmiña

La'î-i rengiñ bâdeyi ol rütbe dil-ĥün itdi kim
Tâb-ı ĥacletden şıkılmışdur giriñce câmiña

(Őömrüm cânım amân)

¹⁴¹ Noktalı kısımda yer alan kelime okunamamıştır.

164

SEMÂİ MUĤAMMED EFENDİ

Mef'Ūlü/Mefā'Ūlü/Mefā'Ūlü/Fe'Ūlün

Ol ğonce-dehen eylese ger nāz-ı tebessüm
 ŐUşşāka śala ĥayrete i'Őcāz-ı tebessüm

Dem-beste idi ğonceleri ĥālet-i nāziş
 Ğülşende kaçan eylese āĝāz-ı tebessüm

(Serv-i nāzım, Őişve-bāzım Yār hey, dost hey
 Yār āh āh āh āh tebessüm)

165

FĀĤTE

Müstef'Ūlün/Müstef'Ūlün/Müstef'Ūlün/Müstef'Ūlün

Ey çeşm-i āhū hecr ile śāhrālara śaldıñ beni
 Çün nāfe baĝrım hūn idüp sevdālara śaldıñ beni

Ey kāmēt-i serv-i çemen salınmada illerle sen
 Ĥaşr olalum didükçe ben ferdālara śaldıñ beni

DER FAŚL-I BEYĀTİ

166

BEYĀTİ BESTE DERVIŞ ÖÖMER

Fe'Ūlātün/Fe'Ūlātün/Fe'Ūlātün/Fe'Ūlün

[39a] Āteş-i ĥasretile baĝrum nice bir taĝlayayım
 Nice bir śular gibi her śāniye çağlayayım

Dil-rübā zūlfine göñlüm nice yer baĝlayayım
 Yār yoĝ dildār yoĝ ĥālīm kime aĝlayayım

167

BEYĀTĪ DERVİŞ ÓÖMER

MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün

Ço ey bülbül fiġānı Óāşıķa feryādın añdırma
Ferāmüş eylesün derdi biraz muÓtādın añdırma

Yaraşmaz meclisiñde virme ruhsat zıkr-i aġyāra
Yanıñda pādişāhım her gedānıñ adın añdırma

168

ŞAĞIL

MefÓülü/MefāÓilü/MefāÓilü/FeÓülün

Zülfüñ hevesi dillere bir düd-ı ser oldı
Sevdā-yı muħabbet teÓaccüb-i fitneger oldı

Dilden ħaber-i ġamzeñ alınmaķ nice mümkin
Ol kendüyi evvel yitirüp bı-ħaber oldı

169

SEMĀİ DİYĀRBEKR

MefÓülü/MefāÓilü/MefāÓilü/FeÓülün

Sensiz baña bir cānlıķ ider cān olmaz
Cān olsa daħı derdime dermān olmaz

Çurbānıñ olam gerçi vedaÓ eylemedüm
İcinme ki cān vedāÓı āsān olmaz

(Çurbānıñ olam amān amān
Ĥayrānıñ olam ey ķāşı kemān
Ĥālīm yamān yār olmaz olmaz)

170

BEYĀTİ DERVİŞ ÖÖMER
USŪLEŞ DEVR-İ KEBİR

FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilün

[39b] Gün gibi Ōarz-ı cemāl eyle baña nev-rüzda
Ĝam gidüp cān u gönül bulsun şafā nev-rüzda

HilŌat-ı lutf-ı vefāña nŌola olsam muntażır
Kulına şāhlar ider dāŌim aŌtā nev-rüzda

171

BEYĀTİ ÖÖMER

MefŌülü/MefāŌilü/MefāŌilü/FeŌülün

Meyhāne benüm şāhn-ı gülistān senüñ olsun
Sāgar benüm olsun gül-i handān senüñ olsun

Esbāb-ı belā üzre nizāŌ eyleme ey dil
Ol ğamze benüm zŭlf-i perişān senüñ olsun

172

ŞARĖI ÇORBACI-ZĀDE

FeŌilātün/FeŌilātün/FeŌilün

Hattuñ eylerse de āzürde dimāĝ
Zŭlfüñ eyler yine dāĝ üstüni bāĝ
Haste dil senden ider şanma ferāĝ
ŌŌmrüm olduĝça cihānda sen sāĝ

Ĝam degül olsa derūnum pür-dāĝ
Yanaraĝ bir gün olam belki çerāĝ

Fāriĝ olmam o yüzi māhımdan
Geçmem hāsılı dil-hāhımdan
Aĝlamam nāle-i cāngāhımdan
Cāzim āteş dökülür āhımdan

Ġam degül olsa derūnum pür-dāġ
Yanaraġ bir ġün olam belki çerāġ

173

DEVİR-İ REVĀN

FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilün

[40a] Sen de maġzūn eyleme ġalb-i ġazınüm sevdigüm
Alma yazıġdur saña āh [u] eninüm sevdigüm
Pister-i ġamda ferāmūş eyleme ben ġasteñi
Gel tabġbüm dostum gel nāzeninüm sevdigüm

Pür çemen sevdāsı oldı bāŖiŖ-i derd-i cünün
Göñlümi alınca zülfiñ itdi biñ mekr [ü] füsün
Ārzü-yı muġaddemüñle olmuşum zār u zebün
Gel tabġbüm dostum gel nāzeninüm sevdigüm

Yoġla nabz-ı ġātır-ı maġtümġ-i bġmārını
Derd-i ġasretle helāk itme ġam-ġārıñı
Şon nefesde görelüm āyine-i ruġsārıñı
Gel tabġbüm dostum gel nāzeninüm sevdigüm

174¹⁴²

Süzer mestāne gözini
İşitdim şırın sözini
Bir kerre gördüm yüzini
Ĥadd-i zātında güzel

Ĥayāt virür lebi ġandi
Nüş eyleyen nice ġandi
Yūsufiñ mānendi kendi
Ĥadd-i zātında güzel

Seni seven Ŗāşıġ güler
Çeşmünün yaşını siler
Göñül cenāġ olmaġ diler
Ĥadd-i zātında güzel

¹⁴² Bu şiirde vezin problemi bulunmaktadır. Mısralarda vezinler farklı şekildedir.

Dilerüm raqı̇b glmesn
 Ol yre yaqı̇n olmasun
 Sı̇neye şaran olmasun
 Hdd-i ztında güzel

Bri hlimden bileydi
 Bir kez yzime glendi
 Der Őaşıq benüm olandı
 Hdd-i ztında güzel

175

Mefl/Mefl/Mefl/Feln

Ey hüsni gibi hlqı̇ güzel şh-ı levendm
 Etvrı pesendde levendne efendüm
 Ben blblini görme rev hr-ı cefya
 Gel pı̇rehenm şım-tenüm serv-i bülendüm

Glzr-ı cihn içre sen ey byı şımşd
 h itmedeym kmet-i mevzni idüp yd
 Kdd göreli oldu içim nle v feryd
 Gel pı̇rehenm şım-tenüm serv-i bülendüm

Dmnımı şad-pre iden hr-ı gmidur
 Yoq hr degül hançer-i zr-ı gmidur
 Mahtmi b-re hevdr-ı gmidur
 Gel pı̇rehenm şım-tenüm serv-i bülendüm

176

*Mefl/Mefln*¹⁴³

[40b] Sqı̇ sde mi sde
 Fldur ielm bde
 Ben kime gideyim dde
 Yandum gm elinden

Derdm gibi derd olmaz
 Derdümi hekim bilmez
 Dermna giden gelmez
 Yandum gm elinden

¹⁴³ Bazı dizeler bu kalıba uymamaktadır.

Sensin Yūsuf-ı şānı
Aldıñ dil ile cānı
Dermāna giden fāni
Yandum ğam elinden

Neyleyim cānum neyleyim
Neyleyim hānum neyleyim
Neyleyim neyleyim neyleyim
Sen bî-vefāsın neyleyim

177

GAZEL¹⁴⁴

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

Hayli demdür hūsñüñüñ meftūnıyım ey nev-civān
Ĥasretiñle dıdelerde dāimā hūnım revān

Bir kişi geldükde baña Öāşıkam ben de diye
Ānı Öāşık žann iderüm saña sevdigüm hemān

Gel kerem kıl lutf idüp aġyār ile itme kelām
Öāşık-ı maÖşük beyninde yā ne lāzım tercemān

Nazım-i bî-çāre kulıñ lutfiñla şād it sevdigüm
Ĥasretiñle firqatiñle benüm ahvālım yamān

(Mihribānım gel efendüm dāimā hūnım revān)

178

BĀKĪ

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

Süz-ı Öāşkıñla kaçan kim dilden āh u zār olur
Āh dūd u dūd ebr ü ebr āteşbār olur

Aksa eşküm dıdeden ol gevher-i nā-yāb için
Eşk seyl ü seyl yem yem pür-dür-i şehvār olur

Yansa dāġ-ı sīnem üzre ĥasret-i ĥaddiñle nār
Nār nūr u nūr hūr u hūr pür-envār olur

¹⁴⁴ Gazel'in mahlas beyitinden bu şiirin Nazım'e ait olduğu tespit edilmiştir.

Kūhdan geçse ğam-ı zülfiñle āhım śarsarı
Kūh deşt ü deşt bāĝ u bāĝ sūnbūlzār olur

Ġoncaya baĝsa lebiñsüz çeşm-i Bāĝı bir nażar
Ġonca berg ü berg hār u hār hañçerdār olur

DER FAŚL-I ŐACEM

179

NEV-RŪZ-I ŐACEM BESTE DERVIŐ ŐŐMER

SEMĀĬ

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

[41a] Nedür bu ħandeler bu cilveler¹⁴⁵ bu nāz-ı istiĝnā
Nedür bu Őiőveler¹⁴⁶ bu ŝiveler bu ħāmet-i bālā

Nedür bu Őārız-ı ħať nedür bu çeşm-i ebrūlar
Nedür bu hāl-i Hindūlar nedür bu ħabbetüś-sevdā

Nedür bu piç piç ü çin çin ü ħam-be-ħam kākül
Nedür bu turreler bu ħalkā ħalkā zūlf-i müşĝ-āsā

Vefā ummaz cefādan yüz çevürmez Bāĝı āşıĝdur
Niyāz itmek bana¹⁴⁷ cānā yaraşur saña istiĝnā

180

BESTE ŚAĶIL

Meföülü/FāŐilātü/MefāŐilü/FāŐilün

Neżżāre ħıl gōñül o büt-i māh-talŐate
Baĝ baĝ seni bu hāle ħoyan bĭ- mürüvvete

Bu gülşen içre ħayf ki mānend-i fāhte
Feryādım etmedi eşer ol serv-ħāmete

(Yār yār cānım nāzenĭnüm)

¹⁴⁵ Cilveler: Őiőveler (Küçük:6)

¹⁴⁶ Őiőveler: Cilveler (Küçük:6)

¹⁴⁷ Bana: Aña (Küçük:6)

181

USÛLEŞ ÇENBER

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

Ney gibi inlersin ey dil mübtelâlık var gibi
 Kıan dökersin eşk-i çeşmünden cüdâlık gibi

Yâre didüm ğarğa-i baħr-i belâ-yı Óaşkıñum
 Gül gibi güldi didi kim âşinâlık var gibi

182

SEMÂİ

Mef'Öülü/Mef'Öülü/Mef'Öülü/Fe'Öülün

Hep nâle-i şad-nüktem o tenâre degül mi
 Dil gülşen-i hüsnuñde nev-agâze degül mi

Devr-i ruħıñdan beni bı-süz şanursın
 Bak ister isen dâĝ-ı dile tâze degül mi

183

GÜFTE-İ NÂİLİ BESTE

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

[41b] Çekdüñ el dāmân-ı zülf-i yârdan şimden girü
 Kıaydımız yok turre-i tarrârdan şimden girü

Rüy-ı maķşüd olsa da âyinemüzde cilveger
 Siyeh çeşmün ruøyet-i dıdârdan şimden girü

184

SEMÂİ BURÛSEVİ

Mef'Öülü/Mef'Öülü/Mef'Öülü/Fe'Öülün

Ey şüh-ı kerem-pişe diltâr senüñdür
 Yok minnetüñ aslâ
 Dil kân-ı güher ide ne ki var senüñdür
 Pinhân-ı hüveydâ

Sen kim gelesin meclise yer mi bulunmaz
Baş üzre yeriñ var
Gül goncesisiñ küşe-i destâr senüñdür
Gel ey gül-i ra'Önâ

Ne eylersin idüp bir iki gün yâr cefâya
Şabr eyle de soñra
Peymâne senüñ hâne senüñ yâr senüñdür
Ey dil tek ü tenhâ

Bir büse-i cân-bağş virür nağd-i hâyâtı
Ger kâil olursa
Senden yañadur süzına bâzâr senüñdür
Ey Öaşık-ı şeydâ

185

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

Āh bir gün yâre tenhâ Öarz-ı mağsüd eylesem
Niyâz itdükçe niyâz-ı vaşlı memdüd eylesem

Baña mağsüs olsa yüz sürmek hemân ol dergehe
Āsitânından bütün ağıyârı matrüd eylesem

Çorçarım kim hân-mân-ı çerhi süzân eylerüm
ÖAşık ile bir âh-ı âteşbâr-ı pür-düd eylesem

Gör belâ-yı vaşla vehm-i ağıyâr-ı sedd olur
Yâri ser-mest-i şerâb-ı şevk-efzüd eylesem

Hüsni ile Öasrîñ eyâz-i dil-nevâzıdur o şuh
Nóola Öaşıkında emîn taqlid-i mahmüd eylesem

DER FAŞL-I BÜSELİK

186

ŞAĞIL

Mef'Öülü/Mefā'Öilü/Mefā'Öilü/Fe'Öülün

[42a] Bir gonce-dehen tıfl ile ülfet yeñilendi
Dâğ-ı kühen-i mihr ü muhâbbet yeñilendi

Bağlanmış idi mahmil-i sevdā-yı seyāhat
Bend olalı ol zülfe iķāmet yeñilendi

187

ŞARĖI ÓACEM

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

Şeb ki cānānım gelipdür yādıma
Çoy meni men yārim andım ağlarım
Kimseler taÓn itmesün feryādıma
Çoy meni men yārim andım ağlarım

Ağlamak ārām-ı cānumdur benim
Hem-demüm āh u fiđānumdur benüm
Gülmemek rāz-ı nihānumdur benüm
(Eyzān)

Hem-demüm ğurbetde ¼aldı yārsız
ÓAndelibüm ol yüzi gülzārsız
Yok teselli ĥatıram diđārsız
Çoy meni men yārim andım ağlarım

188

ŞARĖI ÓACEM

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

Mihr-i ruhsarıñla āteşler bırağdın cānuma
Dağlar yağdum ğamiñla şine-iÓüryānuma
Ĥāşılı kār eyledi Óaşkıñ dil-i sūzānuma
Vechi var yansam yağılsam Óaşķ ile sultānuma

Düşdi ĥayretle dil-avāremüz şahrālara
Seyl-i eşki Óālemi ğarķ eyledi deryālara
Vāde-i vaşlıñ yine şalmağdasın ferdālara
(Eyzān)

Bāđ-ı Óaşķında benüm bir Óandelib-i dil-fiđār
Gerçi verd-i rüyına meyl eyleyenler şad hezār
Neyleyim āh itmediñ bir kez nigāh-ı iÓtibār
(Eyzān)

Hayli demler ıķup Őalınmadıñ ey serv ķadd
 Sāķi-i zāre ider misün bu cevri tā ebed
 ÖArz-ı dıdār ile Şabra ķalması tākāt meded
 Vechi var yansam yaķılsam ŐaŐķ ile sultānuma

189

ŞARKI ŐACEM

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

[42b] Her mehün meyl eylemem hūsn hevesin fermāsına
 Bir senün gibi mehe ŐaŐıķ-pesendüm var iken
 Bāĝ-ı dehrin kim baķar naħl-ı emen-pırāsına
 ķāmet-i cānān gibi serv-i bülendüm var iken

Terk idüp gitdüñ beni hicrān-ı cān-ı āŐubla
 ŐAŐıķa firķat Őaceb düŐvār imiŐ maħbūbla
 Nice iŐlām ideyim hālīm saña mektūbla
 ķor mı ĝayret nāme-i tevsīte kendüm var iken

Nöeylerim ben dehri māl-a-māl hūbān olsa da
 ZerreveŐ RāŐid ķapulmam mihr-i tābān olsa da
 Māh-rüyān ile Őālem Yūsufistān olsa da
 ĝayre ķul olmaķ ne mümkindir efendüm var iken

190

ŐARĶI

MefāŐilün/MefāŐilün¹⁴⁸

Felek yād itdi yārimden
 Ayırdı Şanki cānumdan
 Ricām ancaķ budur sizden
 Misāfirüm oluñ taĝlar

Gideyorum ben öllere
 Sevdigüm ķaldı ellere
 Sirişküm aķdı yollara
 Gözüm yaŐı silün taĝlar

Gitdigüm öller virānedür
 Yataĝum seng-i hārādur
 ķaldı yārim Şır-ābdur
 Gideyorum biliñ taĝlar

¹⁴⁸ Bazı dörtlüklerde vezin deĝiŐmektedir.

Bendim esb-i firâkına
 Çapdum Kızılıbaş hâkıkına
 Beni bu nâre yaqana
 Helâl etmem bilün tağlar

(Tağlar eşinden ayrılan tağlar)

191

BĀĶĬ

FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilün

Oldı bir tıflıñ kemend-i zülfine cānlar esir
 Ğamzesinden qan tamar ağızında ammā bŷy-ı ŷir

Hey nice¹⁴⁹ tıfl-ı belā-engiz olur kim nicesin
 Mihnet-i Ōaşkı cevān itmezden¹⁵⁰ evvel itdi pır

Zülf-i müşg-efşānı vaśfin yazduğım tuydı¹⁵¹ devāt
 Hāmenün ŷaldı ayāđı altına miski harır

Ārızuñ mirŌātına āb-ı zülāl olmaz ŷebih
 Düstum āyineye bađ görmek isterseñ nažir

Husrevā Bāķi kuluñ nazm ićre Selmān olmada
 Hep senün lutfiñ muŌin olmuşdur ihsānıñ žahir

DER FAŚL-I KŪRDĬ HŪSEYNĬ

192

BESTE NĪZNĀM
 ĤAFĬF

MefāŌilün/FeŌilātün/MefāŌilün/FeŌilün

[43a] Esir-i zülfine qaśdıñ cefā imiş bildük
 Ĥaķıkat ey büt-i raŌnā haťa imiş bildük

İşāret-i müjeñ ey çeşm-i fitne gördük biz
 Raķıbe vaŌde-i vaślıñ edā imiş bildük

¹⁴⁹ Nice: Gice (Küçük:145)

¹⁵⁰ İtmezden: Olmazdan (Küçük:145)

¹⁵¹ Fuydı: Bildi(Küçük:145)

193

BESTE MUHÂMMES

Mef'ûlü/Mef'ûlü/Mef'ûlü/Fe'ûlün

Ûaddüñ görüp âdem nice dâmânîña düşmez
Ey serv-i semen sâye-sífat yanîña düşmez

Ey şâh-ı melâhet yeter itdün yeter insâf
Ûuşşâk-ı vefâdâra cefâ şânına düşmez

(Âh cānum yel lel le li nice dāmānīña düşmez)

194

ZENCİR

Mef'ûlün/Fe'ûlātün/Mef'ûlün/Fe'ûlün

Hayâl-i rûyı yeter dil-rübâ görünmese de
Sa'âdetine ne mâni'ü hümâ görünmese de

Ûarâr ider mi dil-i nâ-şekîb-i Ûuşşâkân
O deñlü būsına yârin rızâ görünmese de

195

BÂKİ

Fâ'ûlātün/Fâ'ûlātün/Fâ'ûlātün/Fâ'ûlün

Pür-hevâdur ney gibi Ûaşkıñla tab'ı pür-heves
Derd-i dilden bâ-haber Ûâlemde yoğ bir hem-nefes

Çāk çāk itsün beni şemşîr-i gamzeñ şâneves
Zülfiñe tek Ûâķibet olsun müyesser dest-res

Ûaşkıñuñ deryâsına nisbet vücüd-ı kâ'inât
Mevc-i baħr-i bî-kerân üzre bir avuç hâr u ĥas

Ûâķil oldur gelmeye dünyâ metâ'ından gurūr
Müddet-i devr-i felek bir demdür âdem bir nefes

Devr elinden Bâķiyâ gam çekme Ûâlem böyledür
Gül naşîb-i hâr u ĥas bülbül giriftâr-ı kafes

196

KÜRDİ SEMÂİ

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

[43b] Bülbül-i dil ey gül-i ra'Önā senüñdür sen benüm
Berg-i gülde büy-ı istignā senüñdür sen benüm

Halka-i zülfin hevāsı beni Mecnün eyledi
Göñlüm āşufte kılan sevdā senüñdür sen benüm

Rāh-ı Őaşkıñda seniñçün var mı kıldum fedā
Cümle mālîk olduğım eşyā senüñdür sen benüm

Ġamz-ı aġyār ilen ānı kıлма lütfundan cüdā
Dil-berā bu şermi-i şeydā senüñdür sen benüm

197

BĀĶİ

Müstef'Öilün/Müstef'Öilün/Müstef'Öilün/Müstef'Öilün

Āb-ı hāyāt-ı la'Ölüñe ser-çeşme-i cān teşnedür
Şun cür'Öa-i cām-ı lebüñ kim āb-ı hāyvān teşnedür

Cān la'Ölin eyler arzū yār içmek ister kıanımı
Yā Rab ne vādîdür bu kim cān teşne cānān teşnedür

Āb-ı zülāl-i vaslıña muhtāc tenhā dil degül
Hāk üzre kıalmış huşk-leb deryā-yı Őummān teşnedür

Bezm-i ġamıñda cān u dil yandı yakıldı sākıyā
Depret elüñ sür ayaġı meclisde yārān teşnedür

Cānā zülāl-i vasluñı aġyār umar Őuşşāk umar
Āb-ı sehāb-ı rahmete kāfir müselmān teşnedür

Giryān o Leylişeş nōola şahrāya salsā Bākıyi
Mecnūnuñ āb-ı çeşmine hāk-i beyābān teşnedür

DER FAŚL-I İŚFAHĀN

198

MUHAMMES ŐITRİ

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

[44a] Zülfiñe dil virmeyen ĥâtır perişân olmadı
Pāyiñe yüz sürmeyen ĥāk ile yeksân olmadı

Toğmadı ĥurşid-i Őālem-tāb devlet-i Őāşıķa
Dil-rübā kim Őālem-i vuślatda Őüryān olmadı

199

HAFİF

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

Ben Őāşıķ-ı maĥzün-ı perişānı unutma
Ben ĥaste-i miĥnet-keş-i hicrānı unutma

Her dem dir idüñ ben senüñüm ġayre ne minnet
Ol demleri yād eyle o devrānı unutma

200

BESTE NAŐTI USŪLEŞ ÇENBER

FāŐilātün /FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

Bir şafā-kesb eyle kim meyhāneler reşk eylesün
Neşve-i ser şarıña peymāneler reşk eylesün

Maĥrem ol bir bezm-i ĥās-üöl-ĥāsa kim bî-iĥtiyār
Āşinā pür-dāğ olup bîġāneler reşk eylesün

201

BESTE-İ HĀFİZ MUĤAMMES

Mef'Ūlū/Fā'Ūlātū/Mefā'Ūlū/Fā'Ūlūn

Bir dil mi var ki anda ğamı miĥnet olmaya
Vuşlat mı vardur Őākibeti firķāt olmaya

Renc-i ĥumār-ı meykededür çekdigüm benüm
Sākı şaķın ki bādede bir Őillet olmaya

202

BĀĶİ

Mefā'Ūlūn/Mefā'Ūlūn/Mefā'Ūlūn/Mefā'Ūlūn

[44b] Eser āhım yili kūyında cism-i nā-tüvān ditrer
Çemen şahnında gūyā bāddan berg-i hazān ditrer

Göñül bir nāzük-endāmuñ vişāli ĥānın özler kim
Teni pālūde-i ter gibi degseñ bir zamān ditrer

Ķamer cāmı bu eyvān üzre dā'ŵim sınduĝı bu kim
Şadā-yı tūp-ı āhımdan zemīn ü āsmān ditrer

Şu māĥı gibi kim ĥāk üzre düşmiş şudan ayrılmış
Zülāl-i tiĝ-i dil-berden cüdā cismünde cān ditrer

Mey-i düşineden Bākı yine maĥmūra beñzersin
Elünde turmayup cām-ı şarāb-ı ergavān ditrer

DER FAŞL-I MĀHŪR

203

DEVİR-İ REVĀN

Fe'Ūlātūn/Fe'Ūlātūn/Fe'Ūlātūn/Fe'Ūlūn

[45a] Yāre te'ŵsır ide mi nāle vü āhım bilmem
Baña gün göstere mi baĥt-ı siyāhım bilmem

Şeb-i târik-i firâk içre koyup gitdi beni
Yine gün göstere mi baht-ı sipâhım bilmem

204

HAFİF

Mefâ'îlün/Fe'îlâtün/Mefâ'îlün/Fe'îlün

Çalır humârı meyûn keyf ü kârı böyle geçer
Hazânıdur çalacak nev-bahârı böyle geçer

Visâle irse gam-ı hecr-i firkatinde ümîd
Saña göñül virenün rüzgârı böyle geçer

205

BESTE ÇENBER

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

O düzdi gamze tutdı işte şad-çâk itdi dâmânım
Emân ey çeşm-i girye bâri sen koyvir giribânım

Ne hâlet var o şühîñ nahl-i kıdd-i cân fezâsından
Ki refâtârın görüp yoldan döner Ömr-i şitâbânım

206

BÂKİ

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

Göñül dâğ-ı gamıñla şinede bir şem' uyandırmuş
Çerâğ-ı Öaşka bir garrâ kızıl altını yandırmuş

Göñüller nağdin almış yâr girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend âvâreyi varmış tolandırmuş

Dimeñ Mecnûna gelmiş Őâkıbet Leylâdan istignâ
Belâ-yı Öaşk o ser-gerdâni cânından uşandırmuş

Bulup saqqâ-yı hicrân teşne-dil şahrâda Mecnûnı
Ecel peymânesin şunmuş hâyât âbına kandırmuş

Bu gün Bâkıye ol âfet visâlin va'Ûdeler kılmuş
Yalanlar söylemiş miskîni gerçekten inandurmuş

207

NÂME

Müstef'ûlâtün/Müstef'ûlâtün

[45b] Yazdı bu hâme kaçları lâme
Bizden selâmı eylesün nâme

Cân ile kaçdım gözleri mestüm
Düşdi bu gönlüm bil saña dostum

Âşüfte gönlüm dem-beste gönlüm
ÛAşkıñla oldı dil-haste gönlüm

Sevdigüm gayrı yok dostum ayrı
El ele gönlüm bulasın hayrı

(Unutma) Ahmedî zârı terk itme bârı
Yâr itme cânâ ağıâr-ı hârı

Ol gül-Ûizâre ruhları nâre
Yâ Rab hârı yâr itme yâre

Şaçların sünbül ruhların gül gül
Gül için dirler zâr ider bülbül

Dehâniñ gonce miyâniñ ince
Hayâliñ yiter cânâ egilince

Budur kelâmım kaçları lâmım
Şorarsa yârim sır ider nâmım

(Kendi) Ahmed kulıñdır hâk yolıñdur
Şeydâ kılan âh gonce gülündür

Gözlerim nûrı cânım sürürü
Sevdigüm sensin kalbim huzürü

Bil benüm kârım âh ile zârım
Hep senüñ çün Ûâlemde vârim

(Her dem)Ahmed figâni eyler nihâni
İçme bu sırrı söyletme âni

Sırrı beyāna gelmez zamāne
Cānum ne hācet nām u nişāne

Ĥayretde alma āhımı alma
Göñlüm alıp da ferdāya şalma

(Göñülden) AĤmedj uldur aqlatma güldür
Zerrece meyliñ var ise bildür

Egle bu bābın KaŖbe Ŗevābın
Nāmıñ gündür şāfı-i cevābın

Serv-i bülendüm tütj menendüm
Müştaşkın oldum cānum efendüm

Mestāne gözler dürdāne sözler
DāŖim bu cānum vaşlıñı özler

Döndüm hilāle ir gör vişāle
almadı şabra taşat mecāle

Ŗişret demidür vuşlat demidür
Sırrı-i zāre mürüvvet demidür

DER FAŞL-I ŖIRĀ

208

FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilün

[46a] Ey perj-ruhsār bilmem ülfetüñ kimlerledür
Hiç görünmezsın Ŗaceb ünsiyyetün kimlerledür

Görmezüz gözden nihānsın hayli demlerdür seni
Ey FaşıĤj zār Ŗimdi şohbetüñ kimlerledür

209

BESTE MONLA MUĤAMMES

FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilātün/FeŖilün

İtdi Ĥākister-i ġam kül-han-ı ġayretde beni
Ey perj-çehre Ŗaceb kim odı Ĥamāme seni

Tābiş-i çeşmiñe nažāra taħammül mi ider
Çözme dursun girih-i kākül-i Óanber-şikenî

(Ye le le le le le le le li)

210

MUHAMMES

FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilātün/FeÓilün

Mürğ-ı cānı ideyim āteş-i ğamda büryān
Bezm-i Óaşkıñda aniñla mezelensün yārān

Ĥarem-i meykede de KaÓbe-i maķsüdü bulup
ÓAzm iden Óaşık-ı şürıdeye cānum ķurbān

211

BĀĶİ

MefĖülü/FĖilātü/MefĖülü/FĖilün

Biñ mübtelāyı miñnet ile bir dem öldürür
Dil-ber mülāyim olmayıcaķ ādem öldürür

Genc-i vişāli tālibini ejdehā-şıfat
Ol ĥalkā ĥalkā zülf-i ĥam-ender-ĥam öldürür

Çeşmiñ şu resme Óaşıkı ğamzeñle ĳatlı ider
Bir nā-tüvānı tıĳ ile şan Rüstem öldürür

Fursun yirinde ğamze-i ĳattāl-i ĥün-feşān
Başdan belālu Óaşıkı ol perçem öldürür

Bāķi peleng-i kūh-ı ğamiñ pençesindedür
Lutfiñ meded yetişmez ise bir dem öldürür

212

GAZEL¹⁵²

MefĖülün/MefĖülün/FeÓülün

[46b]Eger cān ğörmek isterseñ bedensiz
Ĝör ol rüh-ı revānı pırehensiz

¹⁵² Gazel'in mahlas beyitinde şiirin Neyli'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

Çemende nā-sezālarla o şūhīñ
Harām olsun hırām-ı nāzı bensiz

Eger her zerre bir mihr olsa dünyā
Gözüm nūrı görünmez baña sensiz

Alur mı hābbe-i nā-çize Óaşık
Cihānı kendiñe ol şim-tensiz

Göñül ağyār için incinme yāre
Gül olmaz bāğ-ı Óālemde dikensiz

Nedür cürmüm dimiş hunāne Neylī
Alın siz göñlümü hem virmeyin siz

213

BĀĶĬ

MefāÓilün/MefāÓilün/FeÓülün

Ruñıñ berg-i gül-i sır-āba beñzer
Leb-i laÓlün şarāb-ı nāba beñzer

Fürüg-ı dāğ-ı Óaşıkñ şinem üzre
Şu ÓāÓ-i mihr-i Óālem-tāba beñzer

İşigün Mescid-i Aqsāya mānend
Yüzün kıble kaçışñ mihrāba beñzer

Ser-i zülf-i siyehkāruñ şeb-i tār
Ólzarıñ pertevi meh-tāba beñzer

Cihān efsānedür aldanma Bāķī
Gam u şādī hayāl-i hāba beñzer

214

BĀĶĬ

FeÓilātün/MefāÓilün/FeÓilün

Çarñ-ı gaddārda vefā nöeyler
Kāse-i ser-nigūnda mā nöeyler

Cevr-i ağıyārdur belāyı iden
Yohsa yār itdügi cefā nöeyler

Gelemez bezm-i Óayşa vāÓiž ü şeyh
Bunda nā-sāz u nā-sezā nöeyler

Bı-riyādur bisāt-ı Óayş u safā
Şāhn-ı cennetde būriyā nöeyler

Seni hüşyār yazdılar beni mest
Kālem-i şunÓda hatā nöeyler

Düşdi Bāķi belālara dimedüñ
ÓAceb ol derde mübtelā nöeyler

215

VECDİ

MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün/MefāÓilün

[47a] O kūh-ı derde-kim aña dil-i nā-şād ayak başmuş
Ne zaħm-ı tışe görmüşdür ne hod Ferhād ayak başmuş

Degüldür dāğ-ı nev-sınemde naķş-ı pāy-ı hūñdir
Gelüp katl-i dile ol ğamze-i cellād ayak başmuş

Göñül olmuş harıdār-ı hırām-ı serv-ķadd-i yār
Beni ħāk itmege hep bende vü āzād ayak başmuş¹⁵³

Derūn-ı dilde gördüm neşōe-i cām-ı neşāt ey ğam
Yetiş kim mülk-i ħāsóül-ħās Óaşķa yād ayak başmuş

Degül kākül idüp kaşd-ı şikār-ı āhüvān-ı dil
Ĥarım-i KaÓbe-i hüsne iki śayyād ayak başmuş

Temāşā-yı hırām-ı ķadd-i yāre intizār eyle
Çemende ħaşr olunca durmaya şimşād ayak başmuş

Tekāpū-yı zemīn-i nev saña mahşūsüdür Vecdī
Bu vādiyi ne bulmuş var ne bir üstād ayak başmuş

¹⁵³ Bu beyit Vecdī Divanında bulunmamaktadır.

216

VECDİ

Mef'ûlü/Mef'ûlî/Mef'ûlî/Fe'ûlün

Çözme girih-i kākülün¹⁵⁴ aqdāma düşürme
Hüş-melegi lerziş-i endāma düşürme

Bir lahza meded ref'û-i niķāb itme ruhından
Zühdi heves-i t'âat-i esnāme düşürme

Sukkāndur dergehiñe itme lebün Óarz
Ehl-i hāremi ārzü-yı cāme düşürme

ÓĀm itme temāşā-yı zenaħdānıñı halka
Biñ Yūsufi bir¹⁵⁵ dem çeh-i ālāma düşürme

Vecdî dil-i nā-kāmı şaķın táb-ı nigeħden
Süzān-ı şereri gülşen-i İslāma düşürme

DER FAŚL-I BABA FĀHİR

217

USŪLEŞ FŪRUÓ

Fe'ûlātün/Fe'ûlātün/Fe'ûlātün/Fe'ûlün

[47b] Bāgbān sünbül oķur biz daħı giysü diyelüm
Nāfe āhūya gerekse bize de bñ diyelüm

Çünkü hercāyilik itdi bize de meh-rūlar
Geliñiz biz de vefāsızlara yā hñ diyelüm

218

BESTE VERDİ AĦMED ÇELEBİ DİYĀRBEKİRİ

Mef'ûlün/Mef'ûlün/Mef'ûlün/Mef'ûlün

Neşim-i büöl heves giysü-yı cānānumdan el çeksün
Çeker bir gün nedāmet āh u fiğānumdan el çeksün

¹⁵⁴ Kākülün: Zülfini (Sarı:52)

¹⁵⁵ Bir: Her (Sarı:52)

İşitdüm dir imiş bād-ı şabāya söyle Vāliyā
Perişān eylerim zülf-i perişānumdan el çeksün

(Cinānum cānum Őömrüm süy-ı cānānumdan el çeksün)

219

ÇENBER ŐİFRİ

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

Ĝam degül kıan ağlasam ol serv-i gül-ruhsārsız
ŐĀşıkım bulmaz tesellî hātırım dildārsız

Böyle kılmış hikmet ey bülbül ezelden iktizā
Kim ne yār ağyārsız ola ne gonce-hārsız

220

BESTE-İ NAŐİM UŞŪLEŞ MUHAMMES

Müsteföilün/Müsteföilün/Müsteföilün/Müsteföilün

Sen bu cemāl-ı hūsn ile mihr-i felek misün nesün
NevŐ-i beşerde yok eşin yoħsa melek misün nesün

Şūr bıraķdıŐāleme şir-iŐĀlî-i dil-keşin
Söyle NaŐimde Őizzetiñ kân-ı nemek misün nesün

221

BESTE HĀSAN AĜA UŞŪLEŞ ŞŪFİYĀNE

MefāŐilün/MefāŐilün

[48a] Beni hicrānıñla şāyān
Yeter itdüñ yeter itdüñ
Ĝam-ı zülfıñle perişān
Yeter itdüñ yeter itdüñ

Olalı Őaşkıñla şeydā
Baña rahm itmedi dünyā
Ĝarazıñ cevır ise cānā
Yeter itdüñ yeter itdüñ

İdüp āhı seher-ekşer
 Şeb [u] rüz eylediñ kamer
 Beni [...] ¹⁵⁶ mükedder
 Yeter itdün yeter itdün

222

ŞARFI BURŪSEVİ İSMĀİL AĠĀ

MefāŌilün/MefāŌilün/MefāŌilün/MefāŌilün

Farāvet-yāb olup etrāf gülşen-i nev-bahār olsa
 Şalındırsam murādımca o servi rüzgār olsa

İderdüm halka halka dūd-ı āhım dām-ı şahrāya
 O hercāyi güzel āhū şıfat bir dem şikār olsa

Yine bir gül-Ōizārıñ firqatinden nāle-sāzım ben
 Ne mümkün pey-rev olmağ nāleme yüz biñ hīsār olsa

Cihānıñ revnağı dil-berledür gülzār-ı Ōālemde
 Saña bir gonçe-leb dil-ber kenār-ı cūy-bāz olsa

223

BĀŪI

FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilün

Künc-i ebrūsın hayāl it gūşe-i gülzārı gör
 Halka-i zülfın kıyās it tabla-i Ōattārı gör

Furralar egnindeki müşğın zirihler seyrin it
 Ğamzeler taķınduğı şemşir-i āteşbārı ¹⁵⁷ gör

Bakma çarh-ı ser-keşüñ ol miğfer-i pūlādına
 Dilden āhum çekdügi şemşir-i cevherdārı ¹⁵⁸ gör

Seyr-i bāğ-ı bezme gel cām-ı mey-i gül-gūna bağ
 Gülşen-i cennetde açılmış gül-i bī-hārı gör

Cām içüp hemvāre bī-hūş olduğım maŌzūr tut
 Çarh peydā itdügi evzāŌ-ı nā-hemvārı gör

¹⁵⁶ Noktalı kısımdaki kelime okunamamıştır.

¹⁵⁷ Şemşir-i āteşbārı: Şemşir-i cevherdārı (Küçük:71)

¹⁵⁸ Şemşir-i cevher-dārı: Şemşir-i āteşbārı (Küçük:71)

Görme ey zâhid günâhım çoğluğın şol Óâlemi
Mağfired deryâsına garđ eyleyen Gaffârı gör

Giçeler Óayş u şafâ-yı çeng ü nây olmaz Óaceb
Şubh-dem Bâķı derûn-ı dilden istigfârı gör

EZ MUÓAMMIYÂT-I NÂBİ EFENDİ

224

HÂMZA

FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilün

[48b] Destine bir nüsha-i mişbâh alınca ol melek
Üç nuğat dıbbâceden bir âherenden kıldı hek

225

DÜRRİ

FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilün

Mürşidiñ kalbin idelden cezb o mâh-ı halveti
Oldı şemÓ-i hân-kâh gibi firüzân sûreti

226

MUŞTAFÂ

MefÓülü/FâÓilâtü/MefâÓilü/FâÓilün

Deryâ-yı dilde görmek ile mevc-i ıztırâb
Hayretle çığdı hâtır-ı temmüzdân ser-âb

227

HÜSEYİN

FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilâtün/FâÓilün

Bilmezem hâli nóolurdu güş ideydi Mesnevî
Çün semâÓ-ı neyle olmuş ebr-i giryân Mevlevî

228

MURTAZA

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Fe'Öülün

Şerāb-ı nāba virmişken dü şad zer
Alup zaifle za'Öf-ı za'Öfin ister

229

RECEB

Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilātün/Fe'Öilün

Hāl-i la'Öl-i lebinî ağzına almış gibi gül
Bāğda oldu anınçün gül-i ter pā-gil

230

ŞALİH

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

Halkı memnūn-ı Öatāyā eylemek mümkün degül
VüsÖat ile dest-i cūd olsa eger şahrā gibi

231

KĀSİM

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Hafıniñ nām-ı maĥbūbın eğer fehm itmek istersen
Mey-i sāfiye-ķalb ile ķalem ķek ĥarf-i Yāşine

232

ÖALİ

Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Eger derviş eger dil-riş eger şāh-ı cihān olsun
Saña Öaşıķ geçinen ilk benümle imtiĥān olsun

VECDİ

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

[49a] Cilvegāh istemezüz gūşe-i ğamdan ğayrı
Hem-zebān eylemezüz¹⁵⁹ sāġar-ı Cemden ğayrı

Gelmemiş derd mi var bādiye-i Óaşkıñda
Ser¹⁶⁰-i bî-devletime zıll-i keremden ğayrı

Bu Óacebdür dil-i pür-sūzı iderken mecrūh
Kimse dermān idemez yine o femden ğayrı

Eylese çeşm-i¹⁶¹ nażar-ı āyine-i ħalbe nażar¹⁶²
Hiç süret göremez şekl-i elemden ğayrı

Söyleş ey Vecdî ehādiş-i ğamıñ hāme ile
Hem-zebān yoġ saña dünyāda ħalemde ğayrı

VECDİ

Mef'Öülü/Mef'Öülü/Mef'Öülü/Fe'Öülün

Dest urdı şabā turra-i tarrār daġıldı
Fāş oldu ruġı Óāleme envār¹⁶³ daġıldı¹⁶⁴

Açılmadı pejmürde gül-i bāġ-ı ümidüm
Eyyām-ı hazār irdi vü gülzār¹⁶⁵ daġıldı

Ķaldım şeb-i firġatde ğam alüde vü bî-kes
Cem'Öiyyet-i yārān-ı vefādār daġıldı

Dil naġd-i recā ile olup kām-ı harīdār
Dellāl-ı felek¹⁶⁶ virmedi bāzār daġıldı

Olsa nōola bülbül-i dil-i Vecdî ile hem-dem
Fab'Öum gibi berk-i gül-i gülzār daġıldı

¹⁵⁹ Eylemezüz: İstemezüz (Sarı:62)

¹⁶⁰ Ser: sırr (Sarı:62)

¹⁶¹ Çeşm: Çeşmüm (Sarı:62)

¹⁶² Eylese çeşmüm nażar-ı āyine-i ħalbe nażar: Eylese çeşm-i ħayāl āyine-i ħalbe nażar (Sarı:62)

¹⁶³ Envār: Esrār (Sarı:61)

¹⁶⁴ Divanda “daġıldı” sözcüğü “daġladı” şeklinde okunduğu için vezin yanlış bulunmuştur. Okumamızda vezin problemi ile karşılaşılmamıştır.

¹⁶⁵ Gülzār: İzhār (Sarı:61)

¹⁶⁶ Felek: Fülk (Sarı:61)

DER FAŚL-I NİŐĀBUR

235

DEVİR-İ KEBİR

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

[49b] Őāha söyleñ Őadl idüp bir bende āzād eylesün
 Őāye-i mülk-i hümāyünunda bir ād eylesün

ŐĀşıkı kűyınđa ağlatma didüm ol ğonce dir
 Bűlbűl midűr ğűlistānumda ğo feryād eylesün

236

HAFİF

FeŐilātün/FeŐilātün/FeŐilātün/Feöilün

Ađlasam ben yaraşur kim baña bűlbűl didiler
 Sen ğűl ey ğonce-raŐnā saña ğűl didiler

Çemen-arā-yı cihān olmađıçűn zűlfűnden
 Bir numűne ğodılar adına sűnbűl didiler

237

ÇİFTE SEMĀİ

MefŐűlű/MefāŐilű/MefāŐilű/FeŐűlűn

Teşriřiñ ile hānemi reşk-i İrem eyle
 Ađlatma meni iki ğözűm gel kerem eyle

VaŐd eyledi űpdűrmege pāyiñ gelicek Őid
 Yā Rab sen o meh-pāreyi Őābit-ğadem eyle

(Āh cānum āh hānum āhŐűmrűm amān amān amān)

238

BĀĶĬ

FaŖŭlŭn/FaŖŭlŭn/FaŖŭlŭn/FaŖŭl

Ne dem kim ġamiñ cāna hem-rāz olur
Yaşım āh u nālemler dem-sāz olur

Ser-i nižeñe irġüren başını
Cihān hālkı iġre ser-firāz olur

ŖAyān itdi bir bir nihān rāzımı
Dilā eşk-i ġeşmŭm ne ġammāz olur

Nihāl-i cefā şāhıdur ġadd-i yār
Anuñ mġvesi şġve vŭ nāz olur

Çoġ olmaz bu tarza ġazel Bāġıyā
Gŭzel sŭz gŭherdŭr gŭher āz olur

239

BĀĶĬ

MefāŖilŭn/MefāŖilŭn/MefāŖilŭn/MefāŖilŭn

[50a] Benem şol laŖl-i mey-gŭnuñ ġamından eşki āl olmuş
Ĥarābāt ehline ġŭñli şġkeste bir sifāl olmuş

Temāşā ġılmaġa gŭlzār-ı hŭsn-i yāri bġ-minnet
Sevād-ı dġde-i Mecnŭn ruĥ-ı Leylāda hāl olmuş

TeŖālaŖllāh ne ebrŭlardur ol hŭsn āfitābında
Ĥamından ġāmeti māh-ı şeb-efrŭzuñ hilāl olmuş

Yine ol ġonca-leb bŭlbŭllerŭñ ġanına ġirmişdŭr
Gŭzellik var bu gŭn ġāyet¹⁶⁷ ġızarmış al al olmuş

Temennā ġılsa Bāġı sen şehŭñ vaşlın nŭola hāġdan
Ne deñlŭyse umar cāndır tutalum kim muĥāl olmuş

¹⁶⁷ Ĥāyet: Ruĥlar (Kŭġŭk:215)

NĀİLİ

Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilätün/Fe'Öilün

1

[50b] Fal'Öatiñ meş'Öale-efrüz-ı hâriñ-i Öi'smet
 Nigeñiñ bezm-i tegäfülde nedim-i Öi'smet
 Hüsünüñ arāste-i halk-ı kerim-i Öi'smet
 Kāmetiñ nahl-i berümend-i na'Öim-i Öi'smet
 Sen neden böyle perişān-reviş-i nāz olmağ
 ÖAşka bığāne vü bığāneye dem-sāz olmağ

2

Yār için şöhet-i ağıyāra tenezzül güçdür
 ÖAşıka belki bu ma'Önāyı te'öemmül güçdür
 Haste-i Öaşk olana renc-i tegäfül güçdür
 İhtiyāri bu kadar cevre taħammül güçdür
 ÖAşıka¹⁶⁸ tiğ be-dest-i ser-i rāhidur Öaşk
 Belki bî-çāreye bir mekr-i ilāhidür Öaşk

3

Nāōilī cān u gönülden saña Öāşık mı degül
 Da'Övi-i Öaşk u hulūs eylese sādık mı degül
 Mažhar-ı lutf-ı itāb olmağa lāyık mı degül
 Devlet o¹⁶⁹ bî-dile kūyñda gedālık mı degül
 Neyledi saña dil-i derd-penāhı bilsek¹⁷⁰
 ÖAşqdan özge nedür cürm ü günāhı bilsek¹⁷¹

BĀŖİ

Mef'Öülü/Fā'Öilätü/Mefā'Öülü/Fā'Öilün

Zülf-i nigāre şāneveş olursa dest-res
 Miķrāz gibi rişte-i peyvend-i gayrı kes

Kim güş ururdu kavline meclisde def gibi
 Nāy olmasaydı nāle-i Öuşşāka hem-nefes

¹⁶⁸ ÖAşıka: ÖAşığın (İpekten: Müseddes Der-Niyāz 4)

¹⁶⁹ O: Ol (İpekten: Müseddes Der-Niyāz 4)

¹⁷⁰ Bilsek: Görsek (İpekten: Müseddes Der-Niyāz 4)

¹⁷¹ Bilsek: Görsek (İpekten: Müseddes Der-Niyāz 4)

Güftäre kıadir olsa eger almasa dili
Takrır iderdi derd-i derünım saña ceres

Bāzār-ı dehr içinde gözüme tokınmadı
Hāl-i Őizār-ı yār gibi Őanberın meges

Bākı hevā-yı Őaşkı ne müşkil belā imiş
Benden naşihat ister iseñ eyleme heves

242

BĀKĪ

MefāŐilün/FeŐilātün/MefāŐilün/Feöilün

[51a] ŐAvām okur seni teshir için همیشه havās
Bu muhlisün işi dāŐim mahabbet ü ihlās

Olurdu püte-i Őaşkıñda yanmağa rāzi
Bulaydı şast-ı gamıñdan dil-i fikende halās

Alındı Őaşkıña dil kıaldı fikr-i bı-hāsıl
Sipāhi gibi ki tımārını iderler hās

O dürri vaşf iderin karşı baır-i nażmımda
Sözüm güherlerine ser-fürü ider gavvās

Elünde hātem-i fazl u belāgat ey Bākı
ŐAdū-yı kec-nażar inkār iderse gözine baş

DER FAŞL-I ŐARAZBĀR

243

USŪLEŞ FRENKÇİN

MefāŐilün/FeŐilātün/MefāŐilün/Feöilün

[51b] Nişār-ı naqd-i niyāz itmege şitābım var
Benüm ol āfet ile başka bir hisābım var

Piyāle tutmağa yok elde NāŐili kıudret
Elümde raŐşe derünümde ıztırābım var

244

SEMĀĪ

Mefā'Öilün/Fe'Öilātün/Mefā'Öilün/Fe'Öilün

O sım gerden içün maşrıķ-ı celĭ dirler
O şāf şineye mir'öat-ı mütecellĭ dirler

Miyān-ı nāzıñı müya beñzedirsem eger
Gürüh-ı ehl-i sühan öyledür belĭ dirler

245

ŞARĶI HĀFİZ ÜSKÜDĀRĪ

Mefā'Öilün/ Mefā'Öilün/Mefā'Öilün/Mefā'Öilün

Göreldeñ bāĝ-ı hüsnüñ Öandelĭbini zār nālānım
Düşelden dām-ı giysüña Öaceb hātır-perişānım
Ser-i zülfüñ gibi gāh ile al hātırım cem Öit
Beni her dem perişān itme ey yār-ı perişānım

Teraķķı itmek isterseñ tenezzül eyle ednāya
Bu deñlü ser-keş olma Öaşıķa serv-i hırāmānım
Niĝāh-ı lutfiñ olmazsa teĝāfüller cefālar kıĭl
Hemān Öuşşāķı dūr itme ķapıñdan şāh-ı hūbānım

Revā mı künc-i nār-ı ĝamda hem-dem zār ola zārı
Benüm şem'Ö-i şebistānım benüm mihr-i dirahşānım

246

MĀYE
VELEHÜ UŞÜLEŞ ŞAĶİL

Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilātün/Fā'Öilün

[51b] Bir gelür hep hande-i gül nāle-i bülbül baña
Āşiyān-ı bülbül-i şürĭdedür her gül baña

Ben senüñ pervānenüm ey şem'Ö-i bezm-ārā-yı nāz
Kehl idüp hākister ol gāh ağla gāhĭ gül baña

DER FAŚL-I EVC

247

BESTE ƦOSUN-ZĀDE USŪLEŐ MUĤĀMMES

MefŖŖlŖ/MefāŖŖlŖ/MefāŖŖlŖ/FeŖŖlŖn

[52a] Bir lahza nihān olsa o meh-rŖ nazarımdan
 BŖdār olurum hāśılı nŖr-ı baśarımdan
 Meyl itme Ŗaķın cāhil nādāna efendŖm
 Bezm ehli saña Ŗayb ider āhir Ŗererimden
 Bezm ehline sākŖ bugŖn āmāde mi geldŖn

248

SEMĀĬ

MefāŖŖlŖn/FeŖŖlŖn/MefāŖŖlŖn/ FeŖŖlŖn

NedŖr ol nŖm-tebessŖm utanup gelmemeler
 NedŖr ol ŖŖne-i ŖŖm Ŗzre yatan gŖl memeler

Ėatı kŖrpedŖr ol yavrŖ daħı bilmez ey dil
 YŖzine ķına yaķup ol ķuzunun gŖl memeler

(Vey lŖ vey lŖ vāvey lŖ daħı bilmez ey dil)¹⁷²

249

BĀĖĬ

MefāŖŖlŖn/MefāŖŖlŖn/FeŖŖlŖn

Ruħıñ gŖl-berg-i bustān-ı İremdŖr
 Deħānıñ gonca-i bāĖ-ı ŖademdŖr

AyāĖ elde tolu hŖn-ı kebŖter
 Bi-hāmdiŖllāh yine dem der-ķademdŖr

O laŖl-i nāb iķŖn hŖn-āb aķıtma
 Mey-i gŖl-gŖnı hoş gŖrdŖm bu demdŖr

¹⁷² Bu dize kalıba uymamaktadır.

Semendiñ na'Öli mir'öat-ı Sikender
Seg-i küyüñ sıfali Cām-ı Cemdür

Meh-i hüsnuñ olupdur şöhre-i şeh
Bütün Öālemede addüñ hod Öālemdür

Meger hürrem tutan gülzār-ı hüsnuñ
Neşim-i lutf-ı sultān-ı keremdür

O hurşid-i sipihr-i saltanat kim
Öñinde āmet-i eflāk hamdur

Dem-i taħrır-i eltāfinda Öālem
Tufeyl-i hāme-i müşgün-raamdur

Beyāz-ı şubh-dem bir levh-i şimün
ŞuÖāÖ-i āfitāb altun alemdür

o şiori Bāıyā dāōim niyāz it
DuÖā-yı devlet-i sultān ehemdür

250

NAŹİM

FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilün

[52b] Yadı cānı bezm-i Öaşıñ āteşin peymānesi
Şjne-süz-ender o bezmiñ ser-be-ser mestānesi

ÖĀşkın yād eylemez derd-i dilin etmez suōāl
Şehr-i hüsnuñ hep cefā-āyın imiş cānānesi

ÖĀş odur kim şemÖ-i hüsni dil-beri biñ canla
Görmeden maħv-ı vücūd itmek gerek pervānesi

ÖĀşkın olsa murādınca ne deñlü dil-rübā
Ol adar efzün olur derd-i dil dıvānesi

Āteş-endāz-ı dil ü cāndur Nażimā el-hāzer
Beym-i Öaşıñ her tolu peymāne-i kāşānesi

251

NAŽİM

FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilün

Bāde kim revnaķ-fezā-yı ŧiŧedür her ķatresi
Cevher-i āyine-i endiŧedür her ķatresi

Gör dem-a-dem eŧkimi müjgān-ı hūn-alūd ile
Āb-ı kerem naħl-ı āteŧ-i riŧedür her ķatresi

Kūh-ı Ŗaŧkıñda o Ferhādum ki hūn-ı eŧkimūñ
Āteŧin cevher-nümā-yı niŧedür her ķatresi

Neŧve-i cām-ı muħabbet miħri eyler ser-girān
Hūŧ-ber ü ŧir-i gerdün biŧedür her ķatresi

Derd-nūŧ-ı feyziyüz bir meclisiñ kim ey Nažim
ŖemŖ-i bezm-efrüz-ı ħikmet-piŧedür her ķatresi

252

BEYT

MefāŖilün/MefāŖilün/FeŖülün

Göñül verdin bu fāni mülke Bāķi
ŖAceb ğafletde ķaldıñ hey meded hey

DER FAŚL-I ŖACEM AŧIRĀN

253

NAŽİM

FāŖilātün /FāŖilātün/FāŖilātün/FāŖilün

[53a] Bāde kim germi fezā-yı ŧinedür her cürŖası
Āteŧ-i ħirmen güdāz-ı ķinedür her cürŖası

Hep aniñla gördi ruħsār-ı ŧafāyı ehl-i dil
Nūr-baħŧ-ı dide-i āyinedür her cürŖası

Ser-girān-ı cāmıyuz bir bādenūñ kim dem-be-dem
ŖĀfiyet-süz-ı ğam-ı dirinedür her cürŖası

Şun o şahbādan ki sermestān-ı Öaşka sākīyā
Gevher-i şevkiyle bir gencinedür her cüröası

Bir şerāb-ı hoş-güvārīñ mestiyüz kim ey Nażım
Şemö-i bezm-i leyle-i azinedür her cüröası

254

NAŐİM

Meföülü/MefāŐilü/MefāŐilü/Feöülün

Bir rāyiĥa duydum ĥam-ı zülf-i siyehinde
Sünbülleriñi şaklama zır-i külehiñde

Cām-ı lebiñi dem-be-dem aġyāre şunarsın
Biz bir toluya degme müyüz bezm-gehiñde

Bağdıqça gelür biñ dil-i şürideye ĥayret
Bu cezbe-i cān-süzındır her nigehiñde

Bir dem gele kim girmek için çeşm-i Őadüya
Pinhān oluruz zerre şıfat ĥāk-i rehinde

Ayrılma reh-iŐaşkdan elbette Nażımā
Zinhār ki taķşır bulurlar günehiñde

255

BEYT

FeŐilātün/ FeŐilātün/ FeŐilātün/Feöilün

Zerger-i kāmılidür sanŐat-ı şiŐrūñ Bākı
NicŐolur gel berü seyr eyle kalemkārılıġı

256

NAŐİM

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

[53b] Çekme cām-ı minneti şahbā-yı ümmid olsa da
Meclisinden vahşet it sākışı Cemşid olsa da

Sofrasında bir dilim nān tut ki māh-ı nev imiş
Çerĥden itme ricāyı ķurş-ı ĥurşid olsa da

Diñlenür mi nağme-i cân-bağ-ı çeng-i imtinân
Mutrib-ı kânün-nevâz bezm-i nâhid olsa da

Dil helâk ol çekme hod-bjiniñ zülâl-ı minnetin
Kaťresi sermâye-i sad Öömr-i câvid olsa da

Himmet-i Öaşığ odur haqqa ki mânend-i Nažim
Dest-büs-ı dil-rübâsından geče Öıyd olsa da

257

NAŽİM

FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilün

Yâr dökmiş zülfini ol kadd-i bālâ üstine
Güyyâ tâvüs-ı cennet kōndı Fübâ üstine

Tâb-ı mey huy-gerde-i nâz eylemiş ruhsâresin
Jâle-i terdür dökilmiş verd-i raÖnâ üstine

ÖAnberin giysü siyeh püş eylemiş ol ârızı
KaÖbeniñ örtüldi müşgin kisve güya üstine

Bir çemenzâre döşenmiş sünbül-i şır-âbdur
Kāküli düşdükçe ol hatt-ı mutarrâ üstine

Câm-ı şahbâda kıyâs itme görüp şekl-i habâb
Zevrağ-ı Cem bâdbânın açdı deryâ üstine

Var ise nev-rüzıdur gülşende sultân-ı gülüñ
Giydi rengin câmesin her naħl-ı zjbâ üstine

Vechi vardur nažmını kil-k-i ÖUtârid ey Nažim
Yazsa levh-i âfitâb-ı Öâlem-ârâ üstine

DER FAŚL-I HİŚĀR

258

NAŽİM

FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilātün/FāÖilün

[54a] Merhabâ ey Öaşğ-ı pâyiniñ cebhe-i idrâke baś
Şâh-ı Öağlı bend idüp iqlim-i şabri hâke baś

Ey hayāl-i yār-i müştāk cemāl-i pākinem
Bir ademe geldikçe lutf it dide-i nemnāke baş

Çok zamāndur zahmdār-ı tığ-i Óaşkındur senüñ
Merhem-i vaşlıñ tabibüm şine-i şad çāke baş

Şafha-i hüsñünde hatt-ı mektübı taħrır eylemiş
Hāl-i sebziñ mihr-i behcetdür o levh-i pāke baş

ÓAzm-ı maşşūd eyledikçe himmet oldur kim Nażım
Pāyiñi evvel ademe çak ser-eflāke baş

259

NAŻİM

MefÓölü/MefāÓilü/MefāÓilü/FeÓülün

Giryānım o hāetle ki dıdem bile bilmez
Dıdemden aan eşk ü bādem bile bilmez

Çeşimde hayāliñ dil-i şeydāda cemāliñ
Keyfiyet-i ahvālimi hem-dem bile bilmez

am-hāneme geldi deyü dildārını pür-şevk
Agyārını ammā dil-i hoş-dem bile bilmez

Ki dilde nihān olmada ki dıdede peydā
Kārın o perı talÓatıñ ādem bile bilmez

Bir devrine geldik bu cihānıñ ki Nażım
Dıvāne göñül şöhet-i yek-dem bile bilmez

260

BĀI

MüfteÓilün/MefāÓilün/MüfteÓilün/MefāÓilün

Müşkil imiş ki dil-rübā tıfl ola dil-sitān ola
ÓĀşık-ı zār u mübtelā pır ola nā-tüvān ola

Yaşıma bakmaz ol perı bilmedi adr-i gevheri
Fālib ola bu demleri bulmaya bir zamān ola

Güş tutup münāfia cevri ko yār-ı sādıa
Dil-ber odur ki āşıa müşfik ü mihrbān ola

Hayl-i şirār-ı nār-ı dil cünd-i nücūma muttasıl
Böyle kalursa şöyle bil gökde nice kıran ola

Bākīye sākīyā ferāh vir ki fenā bula terāh
Şol meyi sun ki bir çadeh pır içe nev-cevān ola

261

NAẒİM

Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün

[54b] Ne bezmiñ cāmısun mest-i müdām-ı Őşretün kimdür
Ne cāmın keyfisün ālūde-i keyfiyyetiñ kimdür

Kimiñ bağrın yine hūn eyledüñ sevdā-yı mihrünle
Mişāl-i lāle bilsem dāğ dāğ-ı hasretiñ kimdür

Kimiñ āyinesine cilvegerdür Őaqs-i ruhsārıñ
Kimiñle rū-be-rūsın çeşm-i devr-i hayretiñ kimdür

Kimiñ naẓzāregāh itdüñ dil-i şūrīdesin şāhım
Gedālarda henüz āyinedār-ı talŐatiñ kimdür

Şağınsun her biri bir dāğ olur hengām-ı hecriñde
Tekellūf ber-taraf gül-çin-i bāğ-ı vuşlatıñ kimdür

Şikār-ı şāh-bāz-ı Öaşq olup ey şehsüvār-ı nāz
Naẓım-i zārveş-i fitrāk-ı bend-i firçatiñ kimdür

Kimiñ gönlündedir sevdā-yı zūlfüñ ey büt-i nev-res
ŐAceb zünnār-benddür hūsn ü behcetiñ kimdür

262

NAẒİM

Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün/Mefā'ülün

Ĝamundan gördüm kim hālet baña cānāneden gelmez
Ki neşve telhī-i meyden gelür meyhāneden gelmez

Dile sākī hırāmıñdan gelür ārām-ı bezm-i mey
Ne deñlü kerem olursa cünbüş-i peymāneden gelmez

Göreliden kıatre-i eşküm hayâliñ gitdi çeşmümden
Remide bir hümedür havf dâm-ı dânededen gelmez

Sipihrüñ mihr ü mâhından ne mümkün pertev-i râhat
Nigâh-ı âşinâ-yı dide-i bigânededen gelmez

Yanar dil şem-i hüsne nâle itmez Óandelib-âsâ
Belî keşf-i rumüz-ı mihr-i mey pervânededen gelmez

Ėariþ itdi beni hayli zamândur yâd illerde
Peyâm-ı şihhat eğlendi dil-i divânededen gelmez

Gedâ-yı pād-şâh eyler Nażimâ cürÓa-i cāmı
Kıalur lâ-büd varanlar meclis-i mestânededen gelmez

263

TĀRİH-İ KĀSR

FeÓilätün/FeÓilätün/FeÓilätün/FeÓilün

Bârekallâh zihj tarh-ı güzjn kim olmuş
Ėayret-i künküre-i kısr-ı sipihri zerkâr

O kıadar eylemiş üstâd-ı muÓallâdur kim
Fâkı-ı gerdünda degül şemse-i şems-i nevvâr

Farz-ı matbúÓına tahşjn ile neżżâre-künân
Seyr iderken [...] ¹⁷³ düşdi serinden destâr

DER FAŚL-I BESTE NİĖĀR

264

NAĞİM

MefâÓilün/MefâÓilün/MefâÓilün/MefâÓilün

[55a] Hırâm eyler o şüh-ı Óişve-bâz âheste âheste
Gelür hançer-bedest ol mest-i nâz âheste âheste

Temennâ eyle vaşlın cevr-i dildâre tahammül kııl
Aña teósir ider bir gün niyâz âheste âheste

¹⁷³ Noktalı kısım metinde çıkmamıştır.

Gider zincirgāh-ı Őaşqda mürġ-ı dili Őayda
Elinde dām-ı zülf-i fitne-sāz āheste āheste

Felekde böyle qalmaz ey dil-i Őeydāsını bir ġün
Alur āhir ele ol dil-nevāz āheste āheste

Ciger qanıyla tahriş itmede vaşf-ı leb-i yāri
Nařimā hāme-i muŐciz-tırāz āheste āheste

265

NAŞİM

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

Dökölmiř zülf-i müřginiñ o hatt-ı Öanberin üzre
Hücüm itdi sipāh-ı Ćındür maġrib-i zemīn üzre

Sipihri behcetiñde münhasif bir māh žann itdüm
Görünce turre-i Öanber-řemimüñ ol cebin üzre

Cebinüñden arař-rižān olup güyā qararmıřdur
Degöldür haller yir yir o rüy-ı āteřin üzre

ŐAceb mi piç ü tāba düşse havfindan dil-i hūbān
şikenc-i kākülün olduqça cāna çin çin üzre

Nóola büy-ı laşifinden haberdār olmasa Őāřıř
Dehān-ı yār naşş-ı ġoncedür güyā niġin üzre

řabā tahriř ider žann itme ruhsārında zülfinin
řadā-yı sipihri-i řāvusdur huld-ı berin üzre

Hümā-pervāz-ı evc-i himmet ol ey dil Naşim-āsā
Felek ferş itse başma atlas çerh-i zemīn üzre

266

NAŞİM

MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün/MefāŐilün

Olup havf-ı hücüm nařāreden şad-pāre āyiñe
Taħammül itmedi bir vechle didār-ı yāre āyiñe

Ćamından zerd iken rüyım cemālin Őarž ider řanma
Dutar zaŐf-ı ruħın görsün deyü bīmāra āyiñe

Yüzün hurşide gösterdikde çeşm-i hayretnāk oldu
Meger dutmuş o mihr ü mihr-i pür-envāre āyine

Ruĥ-ı dildārı çoğdan görmişdi gördi şād oldu
Yine açdı gözün göñlün hele bir pāre āyine

Şikeste şanma göstermiş Nażımā rüy-ı zıbāsın
Perişān bım-i Öaks-i gamzesinden yāre āyine

267

NAŻİM

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

[55b] Noğta-i mevhūmedür dirdüm dehāniñ şekline
Noğta-i mevhūme teşbih olsa cānın şekline

Çeşm-i Őāşıkda dem-ā-dem cilve eylerken yine
Kimse vāqıf olmadı ol ĥüsn-i anıñ şekline

Müveş fikr-i der-āğüş itmeden olmuş nizār
ŐĀķibet girdi dil-i şeydā miyāniñ şekline

ŐAğlı nāķıs olduğı gün gibi žāhir ey perĭ
Beñzeden cürm-i hilāli ebrūvānın şekline

Büy-ı Őanber neşr ider zülfinde āh dil-i Nażım
Var ise döndi o da bād-ı şabāniñ şekline

268

NAŻİM

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

Ey olan ĥāhiş-nümā sunŐ-ı ĥüdāniñ nağşına
Bir nigāh eyle o şūĥ-ı dil-sitāniñ nağşına

Muşĥaf-ı ruĥsārına olmuş dü levh-i zer-nişān
Dide-i Őibretle bağ ol ebruvāniñ nağşına

Cāy-ı āsāyiş degüldür reng ü büyn seyr idüp
Dil-firĭb olma ĥazer bāğ-ı cinānın nağşına

Çerĥ-i seyyāriñ dem-ā-dem rengdür endişesi
Düşmemek mümkün midür devr-i zamāniñ nağşına

Çehre-perdâz-ı Óarūsân-ı maÓānidür Nažim
 Āferin ol kāmīl-i muÓciz-beyānīñ naqşına

269

NAŽİM

MefÓülü/FāÓilātü/MefāÓilü/FāÓilün

Şad-pāre kıldı şinesini şinemüz görün
 Miróat-ı ğayre baqmadı āyinemüz görün

Ĥayretle oldu cāmesine nice rüz reşk
 Gül gibi çāk-ı rize-i peşmīnemüz görün

Mestāne nice tāb-ı humārīñdur olur
 Teh cürÓa cām-ı bāde-i dūşinemüz görün

Āzāde tıfl oldu destān-ı Óaşqda
 Bir kerre maşser olmadın ezinemüz görün

Yāküt-ı āfitāba dahı seng-i taÓn atar
 Dil gibi şāf güher-i gencinemüz görün

Miğdār-ı zerre āyine-i mihre baqmadı
 Miróat-ı sāde-i dil gibi kīnemüz görün

Hünñ-terāne bülbül-i gülzār-ı quds olur
 FabÓ-ı Nažim hem-dem-i dirīnemüz görün

DER FAŞL-I HORASAN

270

NAŽİM

FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilātün/FāÓilün

[56a] Alma āhım sūziş-i bī-ihtiyārımdan şaқın
 Naħl-ı āteş-i berg-i Óaşqım cūybārımdan şaқın

Süz-ı dilden hün-ı çeşmimden hazer ey serv-i nāz
 Āteş-i seyyāleyüm qurb-ı civārımdan şaқın

Fırqatinde aħker-i sūzān olur her қatresi
 Āşıkam seyl-i sirişk-i şuÓlebārımdan şaқın

Etme mir'at-ı dili şikeste-i seng-i sitem
Rû-be-rû olmaz mısın hiç inkisârımdan şağın

Hem yanar hem ğarğ olursuñ hâzer ey felek-i çerh
Çeşm-i tûfân-meşreb-i duzah-nisârımdan şağın

Ġâfil olma zinhâr ey dâmen-i şabr u şekîb
Nişte-râz-ı cünûnum reh-güzârımdan şağın

Şîne-süzân dil fûrûzân dîde pür-hûn ey Nażım
Cüybâr-ı âteşim seyr-i kenârımdan şağın

271

BĀĶĬ

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

[56b] Dilâ bezm-i cihânda kimse âhir pâydâr olmaz
Müdâm elden qoma ayâğı fırsat ber-qarâr olmaz

Şağın Mecnûnı şanmañ ehl-i Óaşkıñ ihtiyâridur
Güzel sevmekde zîrâ kimseye hiç ihtiyâr olmaz

Kenâr itsem diyen ol gevheri qa'ır-ı yem-i ğamdan
Kenâra çıqmasun hergiz ki gevher der-kenâr olmaz

Ne qanlar ağların hecrinde yâruñ derd-i fûrkatden
ÓAceb bir dem mi var¹⁷⁴ çeşm-i pür-hûn eşkbâr olmaz

Ol âhüyı saña şayd ola şanma iltiyâmından
Öñüñce qaçar ammâ Bâkıyâ âhir şikâr olmaz

DER FASL-I ÓAŞİRĀN

272

NAŽİM

Mefâ'îlün/Fe'îlâtün/Mefâ'îlün/Fe'îlün

[57a] Olursa derd-i ğam-ı yâr eger ziyâde dağı
Ne hûn-ı dil görine çeşm-i mübtelâda dağı

¹⁷⁴ Var: Vardur (Küçük: 195)

Raķib ile olur ol mest-i ŐiŐve nūŐ-ā-nūŐ
Şikeste-dil ü ķadeh meclis-i belāda daħı

Hevā-yı dāne-i hāl ile mürĝ-ı Şabr u Őekib
Ķalur mı dāmiña kākül-i dü-tāda daħı

ÖAceb mi rāz-ı cemāli aılsa āyineye
Zamānede bulunur bir derūnı sāde daħı

Nażim böyle ķalursa dem-ā-dem üstümüze
Ne cürŐalar döküle bezm-i dil-rübāda daħı

273

NAĶİM

FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilātün/FāŐilün

Őevķ-i laŐliñle Őarāb-ı nāba urdım kendimi
Ħalķa-i meclis gibi girdāba urdım kendimi

Bir zamān cām-ı lebüñle mest idüm Şimdi velj
ŐAŐkıññ efsānesile ħāba urdım kendimi

Berķ-i cāngāh-ı ruħıñla germ olup pervāneveŐ
Bezm-i ĝamda Şemö-i āteŐ-tāba urdım kendimi

Süz-ı dāĝ-ı ŐaŐķ dilde eŐķ-i ħasret didede
Geh ĝamiñdan āteŐe geh āba urdım kendimi

Ķamze-i yāre Nażim-i zārveŐ ķurbān olup
Cān u dilden deşne-i ķaŐsābe urdım kendimi

274

FeŐilātün/ FeŐilātün/ FeŐilātün/Feöilün

Bāķiyā Őādliĝ eylerse Öaceb mi aĝyār
Ķerħ anıñ taljŐini ĝör nice meymün itdi

275

BĀĶĬ

FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilün

[57b] Şubh-dem bülbül niyâz itdükçe geldi nâze gül
Râz-ı Ōaşkı der-miyân itdi açıldı tâze gül

Oldı şahñ-ı bâğda peydâ gül-efşânlar yine
Ĥâsılı döndi çemen bezminde âteş-bâze gül

Uymadı bir gün hevâ-yı bülbül-i şürîdeye
Meyl ider dâŌim nesim-i şubh ile pervâze gül

Bir yire cemŌ eylemiş evrâk-ı nâz u şiveyi
Rište-i cânından itmüş bülbülün şîrâze gül

Göklere irgürdi Bâķi gulgul-i Ōaşkıñ senüñ
Şalmanın rüy-ı zemîne ĥüsn ile âvâze gül

276

BĀĶĬ

FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilātün/FāŌilün

Zülfiñi görsem Ōizâruñ üzre ey ĥür-i cemil
Şanuram cennetde tuğyân eylemişdür selsebil¹⁷⁵

Secde-i ĥâk-i ser-i küyñla mâh-ı çâr-deh
Çihre-i zerdin gubâr-âlûde kılmuş bir zelil

CâmiŌ-i Ōaşkında yâruñ çarĥ bir kandıldür
Āfitâb-ı Ōâlem-efrüz aña bir rüşen fetil

Yollar itdi çihre-i zerdümde seyl-i eşk ile
Çeşm-i giryân beñzer ol saķķâya kim eyler sebil

Muntazır olsa nŌola nergis gubâr-ı küyına
Tütüyâya Bâķiyâ muhtâc olur Ōayn¹⁷⁶-ı Ōalil

¹⁷⁵ Şanuram cennetde tuğyân eylemişdir selsebil: Şanuram zencir şeklin bağlamışdır selsebil (Küçük:285)

¹⁷⁶ ŌAyn: Çeşm (Küçük: 285)

277

BĀĶĬ

Mef'Ūlü/Mefā'Ūlü/Mefā'Ūlü/Fe'Ūlün

Her tır-i belā kav̄s-i kazādan k̄ŏla nāzil
 Šahrā-yı dil-i ehl-i vefādur aña menzil

Ķaddüm gibi ĥāk-i ĳademũñ öpdi na'Ūl içün¹⁷⁷
 Meşhürdur e'ŏd-dālũ Őale'ŏl-ĥayri ke-fā'Ūil

Ağız bir idüp söylemek āsān idi yāre
 Zahmıñla gelüp olsa eger ĥançeri yek-dil

Cān cāna olurduĳ dem-i vu'slatda senũñle
 Şinem eger ey rũĥ-ı revān olmasa ĥā'ŏil

Bāĳiyi ĳalem eyledi Şemşir-i firāĳıñ
 Bir kerre naşib olmadı taĳbıl-i enāmil

DER FAŞL-I NĬKRİZ

278

MUHAMMES CEVHER AĶA

Mef'Ūlü/Mefā'Ūlü/Mefā'Ūlü/Fe'Ūlün

[58a] Göñlüm hevesin zũlf-i perişāna düşürdüm
 Mürĳ-ı dilimi šāĥn-ı gülistāna düşürdüm

Gül Őevĳine bĳ-bak bu gün nāleler itdüm
 Šad-pāre dili zũlfine bir Őāne düşürdüm

279

REMEL

Mef'Ūlü/Mefā'Ūlü/Mefā'Ūlü/Fe'Ūlün

Ķarĳ eyledi ĥũn-āb-ı sirişkũm teni cāna
 Şimden girũ sen ĳānde bulursun beni cāna

¹⁷⁷ Na'Ūl içün: Na'Ūlçen (Küçük:298)

Bî-cân olayım hançer-i hûn-rîz-i müjenle
Cânum gibi sevmezsem eger ben seni câna

280

BÂKÎ

Mef'ûlü/Mef'ûlî/Mef'ûlî/Fe'ûlün

Hâk-i kademüñ kühli gelürse gözüm üzre
Küyüñ yolınuñ hîdmeti başım yüzüm üzre

Rüşen kılalı meş'âle-i âh-ı derûnum
Gâlib görünür gicelerüm gündüzüm üzre

Güller bitüre gülşen ola hâk-i mezârum
Peykânüñ eger şu sepelerse tozum üzre

Gözden şakınur hâk-i derin beñzer o mâhîñ
Âhım tütüni perde çeker yıldızum üzre

Bâkî gibi naẓm eyler iken dür dişi vaşfın
Dâmân-ı müjem dökdi cevâhir sözüm üzre

281

BÂKÎ

Mef'ûlün/ Mef'ûlün/Fe'ûlün

Geçüp güller serîr-i Öizz u nâza
Seherden geldi bülbüller niyâza

Maķâmın âsitân-ı yâr idenler
Koyup gitmez Şîfâhân u Hîcâza

Fururlar Ka'ûbe¹⁷⁸-i küyına karşı
Çemende servler şaf şaf namâza

Ĥaķîkat sırrına vâķıf degülsün
Alâķañ var ise Öaşķ-ı mecâza

Yaķarlar Bâķiyi nâlân iderler
Güzeller mâ'ûil olur söz¹⁷⁹ ü sâza

¹⁷⁸ Ka'ûbe: Kıble (Küçük:453)

¹⁷⁹ Söz: Süz (Küçük: 453)

282

BĀĶĪ

Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilätün/Fā'Öilün

[58b] Düşse zülfiñden Óaraķ ruhsār-ı cānān üstine
Güiyā şeb-nem düşer gül-berg-i handān üstine

Bulmaz ol ruhsār ile ol ķadd-i zıbbā hāletin
Bağlasañ bir deste gül serv-i hırāmān üstine

Kākülin şanma görinen tã'Öir-i devlet hümā
Sāye şalmışdur o şāhenşāh-ı hūbān üstine

Niçün ol ruhsār¹⁸⁰-ı'Öālem-tāba öykündüñ diyü
Māh-ı nev hançer çeker mihr-i dıraşşān üstine

Zır-i zülfiñde görenler hattıñı ebr-i bahār
Sāye şalmış şandılar şāhn-ı gülistān üstine

Ġam degül Bāķi dile gelse pey-ā-pey derd ü ğam¹⁸¹
Eksük olmaz tekyede¹⁸² mihmān mihmān üstine

283

TĀRĪH

Mef'Öülü/Fā'Öilätün/Mef'Öülü/Fā'Öilätün

Kişver-güşā-yı dünyā şāhib-ķırān-ı Öālem
Destür-ı ehl-i himmet dāvār-ı pāk-i dāmen

Ya'Öni ki şadr'Öāzām-ı cengāver-i mu'Öazżam
Kim oldu menķabetle bu Öāleme töhmeten

Hem-nām-ı pāk-ı haydar fermān-dih-i zamān kim
Olmışdur asitān-ı ehl-i niyāze me'Ömen

Allāh hatāsız itsün ol şadr-ı kāmranı
Eyyām-ı devletinde her müşkil oldu ehven

Bir āb için bu sāhil halkı çekerdi zaħmet
ÖAtşān iderdi her dem sūzişle āh-ı şiven

¹⁸⁰ Ruhsār: Hürşid (Küçük: 438)

¹⁸¹ Ġam degül Bāķi dile gelse pey-ā-pey derd ü ğam: Ġam degül gelse dile Bāķi pey-ā-pey derd ü ğam (Küçük:438)

¹⁸² Tekyede: Tekyedür (Küçük:438)

Raĥm eyledi Óıtāşa bir çeşme yaptı lióllāh
Kim āb-ı şim-tābı deryāya kıldı rüşen

Ĥaĥķā ki çeşmesārı Óayn-ı ĥayāta beñzer
Kim kıldı böyle himmet kim buldı böyle maÓden

Ol źāt-ı lā-nażırūñ Óaşırında ĥāzır olsa
Taĥşin-i reşk iderdi Sikender-i muÓanven

Vaşlı zebān-ı lüle tāriĥin itdi icrā
Gel mā-i cān-fezā iç bu Kevşer-i Óalıden

284

SEMĀİ ÓABDÜLBĀĶİ AĖĀ

MefÓülü/MefāÓılı/MefāÓılı/FeÓülün

[59a] Ķaddüñdeki ĥālet hele Fübāda bulunmaz
Ey serv-i bülendüm
Keyfiyet-i laÓlūñ daĥı şāĥbāda bulunmaz
Ey lebleri Ķandüm

Bu sende olan ĥüsnile cānā yed-i beyzā
YoĶ kimsede el-ān
Ķün gördüm aniñ mişli ki dünyāda bulunmaz
Ėāyetle begendüm

Ruĥsāriñı gündün daĥı terdür dise Óāşık
Şāyeste dārüól-ĥaĶ
Zırā bu leťāfet gül-i raÓnāda bulunmaz
Ey şāĥ levendüm

Mihr ile meh-āsā gice gündüz toltursuñ
Dünyāya ser-ā-pā
BāĶi gibi bir Óāşık üftāde bulunmaz
Bióllāh efendüm

(BāĶi gibi bir Óāşık üftāde bulunmaz)

285¹⁸³

[59b] İde şāhib-i mecmūŌa-i Aĥmed
Her demde ĥudāya biñ ĥamd

Şalāt ile selām ola Resūle
Hem daĥı aśĥāb u āline bĭ-ĥadd

Rabbenā senden olursa maġfired
Cürm ü Ōiśyānıma yoĥdur raŌd

Geldi mecmūŌamın tārihine bu
ŞefāŌat ide Resūl-ı ĥaĥĥ-ı Muĥammed

Sene 1135
812

286

MüstefŌilātün/MüstefŌilātün

Mihr-i muĥabbet mihr urdı cāne
Aĥmed ne ĥācet nām [u] nişāne

---

¹⁸³ Bu şiirde vezin problemlidir.

Sonuç

Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi'nde "Mecma'ı" başlığıyla kayıtlı 96 varaktan oluşan bir şiir mecmuası incelenmiştir. Mecmuanın büyük bir bölümünde gazeller yer almaktadır. Bunun yanında muhtelif musiki makamları ve usûlleriyle yer alan şarkı-murabba, muhammes, nazm gibi bestelenmiş manzumelerle birlikte, kaside, kıt'a mesnevi gibi nazım şekilleri de bulunmaktadır.

Mecmuada 158 şiirle gazel, en çok kullanılan nazım şekli olmuştur. Gazeller içerisinde 68 şiirle Bâkî, ilk sırada yer almaktadır. Bâkî'yi 20 gazelle Nazîm ve 18 gazelle Dâniş Efendi takip etmektedir.

Mecmuada gazel dışında beste ve usulleriyle adlandırılan nazım şekilleri içerisinde ilk sırayı 67 şiirle nazm alır. 20 şarkı ve 8 muhammes, nazmdan sonra en çok tercih edilen nazım şekli olmuştur. Bu veriler, mecmuanın derlendiği dönemde, hangi nazım şekillerinin daha çok tercih edildiği, dönemin edebi modasının hangi nazım şekilleri etrafında oluştuğu ve hangi nazım şekillerinin fazla tercih edilmediğine dair önemli ipuçları vermektedir.

Mecmuada manzumelerin başında müstensihçe kullanılan bazı nazım şekillerinin isimleriyle manzumenin nazım şekli arasında uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Çalışmada 11 şiirde bu uyumsuzluğun olduğu görülmüştür.

Mecmuada kullanılan aruz kalıpları incelendiğinde Remel ve Hezec babları ile yazılmış şiirlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu bahirler incelendiğinde 83 şiirde "Fâ'ôilâtün Fâ'ôilâtün Fâ'ôilâtün Fâ'ôilün" en çok kullanılan vezin olmuştur. Bunu sırasıyla "Mef'ôülü Mefâ'ôilü Mefâ'ôilü Fe'ôülün" (50) ve "Mefâ'ôilün Mefâ'ôilün Mefâ'ôilün Mefâ'ôilün" (42) vezinleri takip etmiştir. Bu kalıplar klasik edebiyatımızda da en çok tercih edilenler kalıplardır. Bu yönüyle mecmuada yer alan şiirler, klasik edebiyatımızda tercih edilen kalıplarla paralellik göstermektedir.

Mecmuaların bir diğer özelliği de basılı divanlarda yer almayan bazı şiirleri barındırmalarıdır. Bu mecmuada Âdem mahlaslı 11 şiirle Sehâbî mahlaslı 2 şiirin tamamının ve Dâniş mahlaslı 1 gazelin, bu şairlerin yayımlanmış divanlarında

bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu şiirler, bu şairlere ait olabileceği gibi; aynı mahlası kullanan, ancak bir divana sahip olmayan, başka şairlere de ait olabilir.

Ayrıca mecmuada Bâkî, Vecdî, Dâniş ve Sâhib mahlaslı gazeller, bu şairlerin çalışılmış divanlarında yer alan şiirlerle karşılaştırılmış, bazı beyitlerin söz konusu şairlerin divanlarında yer almadığı tespit edilmiştir. Bu beyitlere aşağıda yer verilmiştir:

*“Elbette rehâ bulur idi dâm-ı belâdan
Mürğ-i dilimiz düşmese zülfün kafesine”* (Bâkî. 114)

*“Gülmek ol gonceye münâsîpdür
Aglamak bu dil-i hazîne gerek”* (Bâkî. 139)

...

*“Sıhhatin bîmâra yâb yâb gelmesün işÛâr ider
Meclis-i Őuşşâka yârin cünbiş-i âhestesi”* (Dâniş. 4)

...

*“Gönül olmuş harîdâr-ı hırâm-ı serv-kadd-i yâr
Beni hâk itmege hep bende vü âzâd ayak basmuş”* (Vecdî. 215)

...

*“İki âhûdur ki çeşmün zîr-i tâk-ı tâzede
Turre-i Öanber-feşânunla berâber bağlanur”*

*“Berf-i gamla olmadın hiç beste-râh-ı dâg-ı dil
Ol arâdan ey hîred tîz geç ki yollar bağlanur”* (Sâhib.53)

Şiir mecmualarının yayımlanmasına yönelik çalışmalar arttıkça edebiyat tarihiyle ilgili birtakım eksik ya da yanlış bilgilerin düzeltilmesi ve araştırmaların daha güvenilir bir şekilde yapılması imkânı doğacaktır. Mecmualarla ilgili çalışmaların artmasıyla Klasik Türk edebiyatı araştırmacılarına yeni ufuklar açılacak, edebiyat tarihlerindeki bilgilerin güvenilirliği ve güncelliği sağlanacaktır.

Sözlük

A

Âb: Su.

Âb-ı zülâl: 1) Berrak su; 2) Billur; 3) Cam.

Acem- aşîrân : (a.f.b.i.) müz. Türk mûsikisinde kullanılan şed makamlardan biri. Bu makam çargâh makamının acem-aşîrân perdesi üzerine nakledilmiş şeklidir. Dominantı çargâh, tonikası Acem-aşîrân perdeleridir.

Âfet-resân: Bela getiren, musibet eriştiren.

Agâze: Müzik başlangıcı, çalgıcıların ve okuyucuların ahenk başlangıcı.

Ahker: Ateş kuru.

Ahter-i ferhunde: Kutlu, mübarek yıldız.

Âhuvân: Ceylanlar, Karacalar.

Ahzende: Çok hüznü kederli. En tasalı, daha gamlı.

Akdâm: Ayaklar.

Âlâm: Kederler, elemeler, acılar, sızılar.

Âlûd /Alûde: Bulaşmış, bulaşık.

Âmihte: Karışmış, karışık olan.

Anber: 1. Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. 2. Güzel koku. 3. Güzellerin saçı.

Anber-efşân: 1. Anber saçan, 2. müz. Nihâvend makamı gibi baş layıp sonradan yegâhda karar veren makam.

Anber-şemîm: Anber kokan.

Andelîb: Bülbül.

Anûd: İnatçı.

Ârâste: Bezenmiş, süslenmiş.

Ârâyîş: 1. Süs, bezek, ziynet. 2. Süsleme, süsleniş; süsleyiş.

Âsib: 1. Çarpışma. 2. Bela, afet, musibet.

Asûde: Rahat, gâilesiz, dinç olan.

Âşık: Birine, bir şeye tutkun.

Âteş: Od, hararet, kızgınlık.

Âteşîn: 1. Ateşten. 2. Ateşli, canlı.

Âteş-zâd: “Ateşten doğma” 1) mec. Ateşli; 2) Yakıcı.

Âteş-i seyyâle: (Su gibi akan ateş) Şarap.

Atşân: Susuz, susamış, susayan.

Ayş: Yaşama.

Ayş u nûş: Yiyip içme.

Azîne: 1. Cuma günü. 2. Bayram günü.

Âzürde: İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

B

Bâdbân: 1. Yelken. 2. Gemi sereni.

Ba'de-zîn: Bundan sonra, bundan böyle.

Bâlf: Koca, eski, köhne.

Bâlûde: Büyümüş, boy atmış.

Bed-gû: Aleyhte bulunan münafık, dedikoducu.

Ber-âverde: 1. Yukarı kaldırılmış ve yükseğe götürülmüş şey. 2. İltimas ve himaye ile ileri sürülmüş kimse. 3. Ayrılmış, seçilmiş şey.

Ber-câ: Yerinde, tam, doğru ve münasip.

Berûmend: 1. Taze. 2. Verimli, faydalı. 3. Hisseli, nasipli, isteğine ulaşan.

Beyâtî : (f.i.) müz. Türk müziğinin en eski makamlarından olup, hala kullanılmakta ve çok kullanılmış bir makamdır. Bu makam, uşşak dörtlüsüne puselik beşlisi ilavesinden meydana gelen ve Türk müziğinin 5 numaralı basit makamı olan uşşak'ın inici şeklidir. Uşşak gibi düğâh [la perdesinde durur ve güçlüsü neva] re dir. Bu güçlü perdesinin uşşak'dan daha ehemmiyetli olarak kullanılması ve ekseriya bu perdeden başlayarak bestekârların bir hicaz geçkisi yapmış olmaları, makamın yapısıyla alakalı değildir. Uşşak'dan farkı, tiz perdelerden başlaması, bu perdelerde gezinerek ikinci bir şekilde karar etmesidir. Donanımına uşşak gibi si için bir koma bemolü konulur. Niseb-i şerîfesi 8'dir. Orta sekizlideki sesleri şöyledir: (Pesten tîze doğru) Dügâh, segâh, çargâh, neva, hüseyinî, acem, gerdâniye, muhayyer. Beyâtî, uşşak kadar ruha huzur verici değildir. Uşşak'ın tasavvufî ve felsefî karakterine mukabil beyâtî'nin biraz hüzne kaçan bir karakteri vardır.

Bî-bâk: Korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan.

Bîdâr: Uyanık, uyumayan, uykusuz.

Bih-zâd: 1. Doğuşu iyi, soyu güzel, aslı temiz. 2. Erkek adı; [Behzâd şeklinde de kullanılır]. 3. XV. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcü.

- Bî-kerân:** Sınırsız, sonuçsuz, uçsuz, kenarsız.
- Bisât:** Kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.
- Bîşe:** Orman, meşelik, sazlık.
- Bî-şekîb:** Sabırsız, tahammülsüz.
- Bûd û ne-bûd:** İnsanın bütün malı ve eşyası, varı yoğu.
- Bûriyâ:** Hasır.
- Bükâ:** Ağlama, gözyaşı dökme.
- Bürrân:** Keskin, kesici.

C

- Câ-be-câ:** Yer yer.
- Câme:** Elbise, çamaşır.
- Câme-i dîbâ:** İpek elbise.
- Câzim:** Cezmeden, karar veren, kesen, kestirip atan.
- Cebîn:** 1.Korkak, yüreksiz; alçak. 2.Alın.
- Cedâ:** 1.Bol yağmur. 2. Hediye, ihsan. 3.Avantaj, kazanç.
- Celî:** 1.Aşikâr, meydanda, belli. 2. Kalın ve okunaklı bir çeşit sülüs yazısı. 3. Cilâlı, parlak.
- Celîs:** Birlikte oturan, arkadaş.
- Cenâh:** 1.Kanat, kuş kanadı. 2. Kol, pazı. 3.Yan; kol. 4.Ahret.
- Ceres:** 1.Çan. 2.Hayvanın boynuna takılan çingirak. 3.Zindan.
- Cevvâl:** Koşan, dolaşan, hareket eden.
- Cûyâ /Cûyân:** Arayıcı, arayan.
- Cûybâr:** 1.Çay, dere, akarsu, ırmak. 2. Irmak kenarı.
- Cünd:** Asker; asker topluluğu.

Ç

- Çâk-ı gîrîbân (etmek):** Sıkıntıdan yaka paça yırtmak.
- Çâr-sû:** Dört taraf, dört tarafı olan şey; pazar, çarşı.
- Çirk-âb:** Çirkef, pis su.
- Çîn:** Kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk.
- Çîn-i Cebîn:** Alın buruşukluğu.

D

Dahme: 1.Mezar, kabir; türbe; lahit. 2. Kükreyen erkek devenin ağzından saçılan köpük. 3.Donanma geceleri havaya atılan fişek.

Da'vî: Bir kimsenin hakkını araması.

Deffâf: Tef çalan.

Destâr: Sarık, tülbent.

Deşne: Hançer.

Devât: Divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan alet.

Dil: Gönül, yürek, kalp.

Dil-âvâre: Serseri gönül.

Dil-i zâr: 1.Zavallı gönül, 2. Orta, yarı.

Dil-dâde: 1. Gönül vermiş, âşık. 2. Erkeklerin başlarına sardıkları renkli mendil.

Dil-figâr: Gönlü yaralı, âşık.

Dil-firîb: Gönül aldatan, cazibeli, alımlı.

Dil-h'âh: Gönül isteği, gönül dileği.

Dil-hırâş: Yürek parçalayan, tırmalayan.

Dil-nüvâz: Gönül okşayan.

Dil-rîş: Yüreği yaralı, dertli.

Dil-rübâ: 1.Gönül kapan, gönül alan. 2. Tahminen iki asırlık bir makamdır. Elimizde hiçbir besteli numunesi yoktur.

Dirahşân: Parlak, parlayan.

Dûd: Duman, tütün.

Dûd-ı âh: İlenç, beddua.

Dûd-ı kebûd: Mavi duman.

Dûşîne: Dün gece ile ilgili, dün geceki.

Dürd-âşâm: Şarabın tortusunu içen, kalender.

Dür: İnci.

Dür-i şehvâr: (Padişaha layık) İri inci.

Dü-tâ: 1.İki kat, bükülmüş, eğrilmiş, kamburu çıkmış.

E

Ebkâr: 1.Kızıoğlan kızlar. 2. Birinci defa söylenmiş mazmunlar.

Edâni: En alçak, pek bayağı, aşağılık kimseler.

Ehâdis: 1.Peygamberimizin sözleri. 2. Haberler, sözler.

Ehem: Mühim, çok ehemmiyetli.

Ehven: 1.En zararsız. 2. Pek ucuz. 3. Daha hafif, kolay.

Eltâf: Daha latif, güzel, hoş (olan).

Enâmil: Parmak uçları.

F

Fagfûr: 1. (Evvelce) Çin imparatorlarına verilen bir ad. 2. Çin'de porselenden yapılan kapkacak.

Fârig: 1.Vazgeçmiş, çekilmiş. 2. Rahat, asude. 3.Boş boş kalmış, işini bitirmiş, işsiz. 4. Bir mülkün, tasarruf, sahip olma, kullanma hakkını başkasına terk eden.

Fâş: Meydana çıkma, duyulma, açığa vurma, dile verme.

Ferâmûş: 1. Unutma, hatırdan çıkma. 2.Erkek adı.

Fersûde: Yıpranmış, eskimiş, aşınmış; eski, yırtık.

Ferş: 1. Döşeme, yayma. 2. Halı, taş vesaire döşetme. 3. Yayılan şey, yaygı, şilte, halı, seccade, hasır. 4.Yeryüzü, kır, sahra.

Fetîl: 1. Lamba fitili. 2. Ovarak deriden çıkarılan yuvarlak kir. 3.Yaralara konulan tiftik. 4. Örgü.

Fiten: Fitneler, ayartmalar, azdırmalar, ara bozmalar.

Fitrâk: Atın terkisi, terki kayışı, eğerin arkasındaki tasma, at eğerinin arkasında bulunan ve eşya bağlamaya yarayan kayışlar.

Fürûğ: Nur, ziya, ışık, parlaklık, parıldayış.

Füsûn:1.Sihir, büyü. 2. Kadın adı.

Fütâde: 1. Düşmüş, düşkün. 2. Tutkun, müptela. 3. Biçare.

Fütâdegân: 1. Düşmüşler. 2. Düşkünler. 3.Biçareler, tutkunlar.

G

Gam: Keder, tasa, kaygı, dert.

Gangîn: Kederli, tasalı, hüzünlü.

Gammaz: Birine iftira ederek zarar veren, münafık, fitneci, koğucu.

Garka: Suya batmış.

Garrâ: 1. Alnında beyaz bir lekesi, akıtması olan (at vesaire) 2. Ak, parlak, güzel, gösterişli, nümayişli, şatafatlı.

Gavvâs: Dalgıç, inci ve sünger bulmak veya denize düşen bir şeyi çıkarmak veyahut rıhtım gibi deniz altında yapılan inşaatın temellerini düzenlemek üzere suya dalan, denizin dibine inen kimse.

Gehvâre: Beşik.

Gerd: Toz, toprak.

Gerdîş: Dönüş, dönme, dolaşma.

Geşt: Gezme, seyretme, dolaşma.

Giyâh: Nebat, bitki, taze ot.

Girîh: Düğüm, bağ.

Gubâr: Toz.

Gubâr-âlude: Toza bulanmış, tozlanmış, tozlu.

Gûl: Hortlak, şeytan, karakoncolos.

Gulgule: Gürültü.

Gurre: 1. Aklık, parlaklık. 2. Atın alnındaki beyazlık, akıtma. 3. Arabî ayın birinci gecesi ve günü.

Gûş: 1. Kulak. 2. İşitme, dinleme.

Güftâr: Söz.

Gül: 1. Çiçek. 2. Bilinen çiçek, gül çiçeği; gül ağacı.

Gül-i sad-berg: Katmerli bir çeşit iri gül.

Gül-i ter: Taze gül.

Gül-çîn: Gül toplayan, gül devşiren.

Gül-‘izâr: Gül yanaklı, al yanaklı.

Gül-gûn: 1. Gül renkli, pembe. 2. Kadın adı.

Gül-hen: Külhan, hamam ocağı.

Gül-nâr: Narçiçeği.

Gülşen: 1. Gül bahçesi. 2. Kadın adı.

Günbed: Kümbet, kubbe, üstü yuvarlak şekilde olan bina veya çıkıntı.

Güşâd: Açma, açılma, açılış.

Güşâde: Açılmış, açık, ferah, şen.

Güzer: 1. Geçme, geçiş. 2. Geçen, geçici.

H

Habâl: Düzensizlik, bozulma; üzüntü, sıkıntı.

H'abgâh: Uyunacak yer, yatak odası.

Hacle: Gelin odası, gerdek.

Haclet: Utanma, şaşırma.

Hâdeng: 1. Kayın ağacı. 2. Kayın ağacından yapılmış ok.

Hafif: müz. Türk müziğinin büyük usûllerindendir. 32 zamanlı ve 26 darplıdır (gene 32 zamanlı olarak 14 darplı berefşân ve 22 darplı muhammes vardır; hafif, berefşandan fazla, fakat muhammesden daha az kullanılmıştır). 32/2 lik ağır hafif mertebesi de çok kullanılmıştır. 32/8 lik yürük hafif de görülmüştür. Usûl isminden de anlaşılacağı üzere yürük eserlere yakışır, oynak ve hafiftir. Hafif ile kâr, beste (hususiyile ikinci besteler), peşrev, tevşih ve ilâhiler ölçülmüştür. Bilhassa beste formu için pek çok kullanılmıştır. Usûl üç muhtelif şekilde dizilmiş 8 adet sofyandan mürekkeptir.

H'ahân: İstekli.

Hâkister: 1. Kül, ateş külü. 2. Mec. Bülbül.

Halâvet: 1. Tatlılık, şirinlik. 2. Zevk.

Ham-ender-ham: Büklüm büklüm, kıvrım kıvrım.

Hâmûn: Büyük sahra, düz ova, bozkır.

Hânkâh: Tekke.

Hanmân: Ev, bark, ocak.

Haridâr: Satın alıcı.

Hâr-menîş: Eşek tabiatlı.

Hasûd: Hasetçi, kıskanç, çekemeyen.

Hâşâk: Çöp, süprüntü; yonga.

Hatâver: Hatalı.

Havsala: 1. Kuş kursağı. 2. Mide. 3. Anlayış, akıl; zihin. 4. Leğen.

Hayfa: 1. Haksızlık, cevir, zulüm. 2. Yazık ki, heyhat, vah! 3. İlenç, ah, beddua.

Hayme: Çadır.

Hengâm: Zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.

Herçi-bâd-â-bâd: Ne olursa olsun, ister istemez.

Hırz: 1. Sığınak. 2. Nazar değmemesi için kullanılan muska; nazar boncuğu. 3. Tılsım.

Hicâz :(a.i.) müz. Türk müziğinin 8 numaralı basit makamıdır, en eski zamanlardan olup, hâlen de en büyük rağbetle kullanılmaktadır. Bugün elde bulunan Türk müziği eserlerinde en ziyâde kullanılan makam hicazdır. Hicaz makamı hicaz dörtlüsüne rast beşlisi ilâvesinden ibarettir. Durağı düğâh ve güçlüsü dördüncü derecesi olan nevadır. Dizisi inici çıkıcıdır. Donanımına si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri konulur. Niseb-i şerife sayısı 1 dir. Orta sekizlikteki sesleri pes'den tize doğru şöyledir: Dügâh, dikkürdî, nim hicaz, neva, hüseyinî, eviç, gerdaniye ve muhayyer.

Hod-bîn: Kendini beğenmiş, bencil.

Horâsân: müz. Türk müziğinin en az iki iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup numunesi kalmamıştır.

Hûn: 1.Kan. 2. Öldürme, öc.

Hûn-bâr: Kan yağdırıcı.

Hûn-rîz: Kan döken, kan dökücü.

Hûn-alûd: Kana bulanmış.

Hûr: 1. Ahu gözlüler, gözlerinin akı karasından çok olanlar. 2. Cennet kızları, huriler.

Hûrîveş: “ Huri gibi” , Çok güzel.

Huşk-leb: Dudağı kurumuş, kuru dudaklı, susamış.

Huy-gerde: 1. Terlemiş. 2. Alışmış, adet edinmiş.

Hüseyinî: müz. Türk müziğinin altı numaralı basit makamıdır, en eski makamlardandır; Hüseyinî beşlisi ile uşşak dörtlüsünden müteşekkildir. Durak düğâh ve güçlü beşinci derece olan hüseyinî perdeleridir. Niseb-i şerife sayısı 8 dir. Dizisi çıkıcıdır. İkinci şekli muhayyer olur. Donanımına "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Orta sekizlideki sesleri şöyledir: (pesden tize doğru) Dügâh, segâh, çargâh, neva, hüseyinî, eviç, gerdaniye ve muhayyer. Hüseyinî, klasik bestekârlar tarafından da en çok kullanılan birkaç makamdan biri olmakla beraber, bilhassa Türk halk müziğinde en çok kullanılmış olan makamdır.

Hüşyâr: Akli başında, akıllı, uslu.

I

Ikd: 1. Gerdanlık. 2. İnci dizmeğe mahsus iplik. 3. İnci dizisi. 4. Hurma salkımı.

Itâs: Susamış olanlar.

İsfahân: (f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Pûselik beşlisi, düğâh perdesine nakledilmiş bir rast dörtlüsü ve beyatî makamından meydana gelmiştir. Beyatî'nin durağı ve üçlüsü olan düğâh ve neva perdeleri, İsfahan'ın da durak ve güçlüsüdür.İsfahan'ın dizisi inici-çıkıcıdır. Donanımına beyatî gibi "si" koma bemolü konulur; pûselik beşlisi için "si" bekar ve rast dörtlüsü için "si" bekâr ile sol bakıyye diyezi kullanılır. Eskiden beyâtî makamına "ısfahân" denilirken, ısfahânek makamının terkiibini müteakip birkaç asırdan beri ısfahânek yerine ısfahân denilmeye başlanmış, beyâtî yeni bir bünyeye girmiş, ısfahânek de İsfahân'ın küçük bir fark gösteren şekline kalbolmuştur.

İtma': Tamaa düşürme, hırslandırma; kıskırtma.

İ

İbrâm: Can sıkacak derecede ısrar etme, üstüne düşme; zorlama.

İctinâb: Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

İhrâk: Yakma, yakılma.

İhtirâz: 1. Sakınma, çekinme. 2. Korkma.

İltiyâm: Yara kapanma, onulma.

İktizâ: 1. Lazım gelme, gerekme. 2. Lazım getirme, gerektirme. 3. İhtiyaç, gereklilik. 4. İşe yarama.

İ'lâm: Elem verme, keder verme.

İ'mâl: 1. Yapma, yapılma. 2. İşleme. 3. Kullanma. 4. Meydana getirme. 5. Huk. Fıkıh usulüne göre, ihmal etmeyip söze bir mana verme.

İmtizâc: 1. Karışabilme. 2. Birbirini tutma, uygunluk. 3. İyi geçinme; uyuşma. 4.Kaynaşma.

İnbisât: Yayılma, açılma, genişleme. 2. İç açılma, ferahlık. 3. Sıcaklığın tesiriyle madeni cisimlerin enine boyuna büyüyüp uzaması.

İnkıyâd: Boyun eğme; kendini teslim etme.

İnkisâr: 1. Kırılma. 2. Gücenme. 3. Beddua, ilenç. 4. Kırılma.

İrti'âs: Ra'seye tutulma, titreme, sarsılma.

İştibâh: Şüphelenme, şüphe etme.

İştihâr: Şöhretlenme, şöhret bulma, meşhur olma, ün alma, ünlü olma.

J

Jâle: 1. Kırağı çiğ. 2. Kadın adı.

K

Kâlâ: Kumaş.

Kâle-i nahvet: Kibir kumaşı.

Kâm: 1. Ağzın üstü tavanı, damak. 2. Meram, arzu, emel, istek.

Kamet: Boy, boybos.

Kamet-i bâlâ: Uzun boy.

Kamet-i mevzûn: Mütenasip vücut.

Kâm-rân: 1. Kâm sürücü, süren, arzusuna, isteğine kavuşmuş, mutlu. 2. Erkek ve kadın adı.

Kâm-yâb: Kâm bulucu, bulan, talihli, isteğine ulaşmış, bahtiyar, mutlu.

Kand: Şeker, şeker kamışının donmuş usaresi.

Kandî: 1. Şekerle ilgili. 2. Şekerden yapılmış.

Kâşâne: 1. Mükemmel ev, köşk, malikâne. 2. Yuva.

Kâşi: İran'ın Kâşân şehrinde yapılan bir çeşit çini, çini fayans.

Kavs: 1. Yay, keman.

Kâzib: 1. Kezbeden, yalan söyleyen, yalancı. 2. Yalan, uydurma.

Keh ü kâh: Saman, saman çöpü.

Kehhâl: 1. Göz hekimi. 2. Göze çok sürme süren, sürme çeken kimse.

Kelîm: 1. Söz söyleyen, konuşan. 2. İkinci şahıs. 3. Tur-i Sînâ'da Cenâb-ı hak'la konuşması dolayısıyla Hz. Mûsa'nın ünvanı.

Keşîde: 1. Çekilmiş, çekiliş. 2. Tartılmış. 3. Tertîb edilmiş, dizilmiş. 4. Yazılmış. 5. Eski yazıda bazı harflerin üzerine çekilen çizgi; sin, sîn, vav .. gibi kuyruklu uzantılı harflerin yazıda mahsus surette çekilmesi: "Kâf'ın keşîdesi güzel olmuştu."

Kilk: Kamış kalem.

Kişver-güşâ: Memleket, ülke açıcı, açan, cihangir.

Kûçek: Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri. Sabâ makamı ile ondan evvel gelen aşîrân (mi) perdesine nakledilmiş bir hüseyînî beşlisinden mürekkeptir. Sabâ ile düğâh (la) perdesinde durur. Güçlü birinci derecede sabâ'nın güçlüsü olan çârgâh, ikinci derecede de beşlinin durağı olan aşîrân (mi) dir. Donanımına sabâ gibi si koma bemolü ile re bakıyye bemolü konulur. Aşîrândaki hüseyînî beşlisi için îcâbeden yerlere "fa" bakıyye diyezi ile "si" bekar ilâve edilir (Bazen bu beşli son sesi kullanılmayarak uşşak dörtlüsü halinde geçer ki, bu şekilde "si" nin bekar yapılmasına lüzum yoktur). Makam umumiyetle çıkıcıdır. Kulakta geçkili bir sabâ te'sîrinden başka bir hâtıra yaratmaz.

Kûhsâr: Dağlık, dağ tepesi.

Kurs: 1. Yuvarlak ve yassı nesne, teker, tekerlek nesne, ağırşak, çörek; küre, dâire ve her türlü dâire şeklinde nesne. 2. Bir yıldızın görünen yüzü.

Kûze: Su testisi.

Künûz: Hazine.

Kürdî: (a.i.) müz. Türk müziğinin üç numaralı basit makamı. Kürdî dörtlüsü ile pûselik beşlisinden ibarettir. Pûselik beşlisi ile düğâh'da durur. Güçlü beşli ile dörtlünün birleştiği nevâ'dır. Donanımda "si" küçük mücenneb bemolü mevcuttur. Dizisi umumiyetle çıkıcı olarak seyredir. Orta sekizlideki sesleri pesden tîze doğru şöyledir: Düğâh, kürdî, çârgâh, neva, hüseyînî, acem gerdaniye ve muhayyer. Şu şedleri isimli olarak kullanılmıştır: Kürdîli hicâzkâr (rast'da), ferahnümâ (yegâh'da) ve aşk-efzâ (hüseyînî-aşîrân'da); kürdî, son asırlarda kullanılmış ve bu yüzden bünyesi hakkında mûsiki severlerce ihtilâfa düşülmüştür; hâlbuki en eski makamlardan biri olup, eskiden kullanılmakta idi. Nisbeten muahhar zamanlarda ise çârgâhda olduğu gibi şedleri ve mürekkepleri bol bol kullanılmış fakat asıl makama rağbet edilmemiştir. Bilhassa her makamın sonuna pûselik beşlisi gibi bir kürdî dörtlüsü ilâve edilerek pek çok kürdîli makamlar terkîb edilmiştir.

Kütâh: Kısa, boysuz.

L

Lâhik: 1. Lühuk eden, yetişen, ulaşan. 2. Eklenen. 3. Sonradan tayin edilen, yenisi.

La'l: 1. Kırmızı, al. 2. Kırmızı ve değerli bir süs taşı. 3. Dudak.

La'l-i müzâb: 1. Şarap; 2. Kan.

Lâ-ya'kîl: Dalgın, bihoş.

Lem'a-faş: Parıldayan.

Lerzîş: Titreme, titreyiş.

Levc: Ağızda bir şeyi veya lokmayı öteye beriye döndürme.

Li'am: Alçak, aşağılık, pinti kimseler.

Licâm: Hayvanın ağzına vurulan gem.

Lûle: 1. Lüle, çeşme, musluk gibi şeylere takılan küçük boru. 2. Halka gibi durulmuş şey, lüle. 3. Kâğıt külah.

Lücce: 1. Engin su. 2. Kalabalık, güruh. 3. Gümüş. 4. Ayna.

Lü'lû: 1. İnci. 2. Bakire, el değmemiş.

M

Mâh: 1. Ay 2. Senenin on ikide bir kısmı, ay.

Mâh-ı tâbân: Parlayıcı, parlak ay.

Mahlûl: 1. Hallolunmuş, çözülmüş, dağılmış. 2. Erimiş, eritilmiş, eriyik. 3. Sahipsiz maaş veya memurluk. 4. Mirasçısı bulunmayan ve ve hükumete kalan (miras).

Mahmil: 1. Mahmil, deve üzerine konulan -iki kişinin bineği- sepet. 2. Her yıl Haremeyn'e hacı kafillesiyle gönderilen armağanlar.

Mâh-rûyân: Ay yüzlüler, yüzü ay gibi olanlar, güzeller.

Mahtum: 1. Hatemlenmiş, mühürlenmiş. 2. Kilitlenmiş, bağlanmış.

Ma'hûd: 1. Ahdolunmuş, bilinen; sözleşilen. 2. Sözü geçen. 3. Fena bilinen kadın.

Mânend: Benzer, eş.

Matrûd: Tardolunmuş, kovulmuş, vazifesinden çıkarılmış, kovuntu.

Mebâdî: Evveller, başlangıçlar; prensipler, ilk unsurlar.

Mecbûl: 1. Yaratılmış. 2. Yaratılışında bir hal ve sıfat bulunan. [Arapçada "yaradılışı iri olan" mânâsı vardır.]

Medhûş: Dehşete uğramış, şaşırılmış; korkmuş, ürkmüş.

Medlûl: 1. Delil getirilmiş şey. 2. Delâlet olunan, gösterilen şey. 3. Bir kelimeden veya bir işareten anlaşılan.

Mefâviz: Çöller, sahralar.

Meges: Sinek.

Meh-rû: Ay yüzlü, güzel.

Mehveş: 1. Ay gibi 2. Kadın adı.

Mekârim: Keremler, cömertlikler, elâçıklıkları; iyi ahlaklar.

Mekkâr: Çok mekreden, hileci, düzenbaz.

Meksûr: 1. Kesrolunmuş, kırılmış kırılmış kâse. 2. Kesre ile esre ile yani i sesi ile okunan harf. ["irfan" daki ilk harf meksûrdur]

Melce': İltica edecek, sığınacak yer.

Memdûd: 1. Meddolunmuş, çekilmiş, uzatılmış, uzamış, uzatılan. 2. Medli, üzerinde med (uzatma) işareti bulunan.[harf]

Menfûr: Nefret edilen, iğrenç.

Me'nûs: Ünsiyet olunmuş, alışılmış; alışık.

Mergûb: 1. Rağbet edilmiş, beğenilmiş, herkesçe sevilip aranılmış. 2. İstenilen, sevilen. 3. i. [ikincisi] Kadın adı.

Mesdûd: Seddolunmuş, kapanmış, kapalı, tıkanmış, tıkalı.

Me'vâ: Yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.

Mevâni': Maniler, engeller.

Mevhûme: Vehim, hayal, kuruntu nevinden şey.

Mevsûl: Vaslolunmuş, bitştirilmiş; birleşmiş, kavuşmuş.

Mey: Şarap

Mey-i nâb: Halis şarap.

Mey-gûn: Şarap renginde olan, kırmızıya çalan.

Meykede: Meyhâne.

Mezâk: 1. Zevk alma, tad duyma, tadma. 2. Zevk, lezzet. 3. Tad duyulan yer, damak.

Mezellet: Zelillik, horluk, hakirlik; alçaklık, itibarsızlık.

Mikrâz: Kesecek alet, makas.

Mikyâs: 1. Kıyas edecek alet, ölçek, ölçü aleti. 2. Uzunluk ölçeği. 3. Ölçek.

Mu'ammer: 1. Ömür süren, yaşayan, yaşamış. 2. Erkek ve kadın adı.

Mu'anven: 1. Ünvanlı. 2. Debdebeli, tantanalı.

Muhayyer: i. müz. Türk müziğinin en eski ve en çok kullanılan makamlarındandır.6 numaralı basit makam olan hüseyinî'nin inici şekline verilen bir addır. Basit bir makamdır. Durağı düğâh (la) ve güçlüsü de beşinci derecede olan hüseyinî (mi) dir. İnici olan dizisinin "fa" bakıyye diyezi ve "si" koma bemolü muhayyer-kürdî muhayyer-kürdî muhayyer-sünbüle muhayyer-zengûle muhayyer-zirgûle arızaları, donanımında gösterilir. Hüseyinî beşlisinin tûzine uşşak dörtlüsü getirilerek dizisi teşkîl olunan muhayyer'in niseb-i şerîfe miktarı 8, yâni

mülâyetini hâizdir. Orta sekizlisindeki sesleri, tîzden pese doğru olmak üzere şöyledir: Muhayyer, gerdâniye, eviç, hüseyinî, neva, çargâh, segâh ve dügâh.

Mu'în: 1. İlane eden, yardımcı. 2. Yardımcı.

Mû-miyân: Kıl belli, beli kıl gibi ince olan güzeller.

Munzamm: İntizameden, üste konan, katılan; ek.

Musaffâ: Tasfiye edilmiş, süzölmüş; yabancı maddelerden ayrılmış.

Musavver: 1. Tasvirli, resimli. 2. Tasarlanmış, düşünölmüş.

Mûyîn: 1. Kıldan. 2. Kürkten.

Müheyyâ: Amade, hazır, hazırlanmış.

Mühmel: 1. İhmâl edilmiş, hoşlanmış, bakılmamış, bırakılmış. 2. Alfâbede noktasız harf. 3. Mânâsız, boş. [söz, cümle]

Mün'amm: Çok kıymetli olarak büyütölmüş.

Münselîb: İnsilâbeden, kaçmış, kaçırılmış, kalmamış. [Rahat, huzur, emniyet hakkında]

Mürde: Ölü, ölmüş.

Müstes'id: İstisadeden, uğurlu sayan, uğur sayan.

Müşeccer: 1. Ağaç gibi dallı budaklı. [Resim, yazı] 2. Üstü çubuklu, dallı budaklı. [Kumaş]

Müşg-âsâ: Misk gibi.

Müşîr: 1. Emir ve işaret eden. 2. Mareşal.

Müşterî: Sakıt, Erendiz, Jüpiter, Mars.

Müttekâ: İttika olunacak, dayanılacak alet; koltuk değneği; asa.

N

Nâ-çîz: 1. Hiç hükmünde olan, değersiz, ehemmiyetsiz, çok küçük [şey]. 2. Recâizâde Ekrem'in 1886'da basılmış, Fransızca'dan yaptığı tercümeleleri ihtiva eden bir eseri.

Nâfe: 1. Misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku. 2. Derisinden kürk yapılan hayvan postlarının karnı altındaki deri kısmı. 3. mec. Güzelin, sevgilinin saçı.

Nâ-gâh: 1. Vakitsiz. 2. Ansızın, birdendbire.

Nâhûn: Tırnak.

Nâle: İnleme, inilti.

Nâle-senc: İnleyen, inilleyen.

Nârven: Karaağaç.

Nâ-sezâ: Yakışmaz.

Nâ-şekîb: Sabırsız.

Nâ-tüvân: Zayıf, kuvvetsiz.

Nâvek: Ok.

Nây: 1. Kamış. 2. Ney, kamıştan yapılan düdük.

Nâyveş: Ney gibi.

Nemed-pûş: Keçe veya kebe giyen; derviş.

Nemek: 1. Tuz. 2. Tat, lezzet. 3. Hak, bağlılık.

Nemnâk: Nemli, yaş.

Nev: 1. Yeni. 2. Yeni, son zamanlarda çıkmış. 3. Taze, körpe.

Nevâ: müz. Türk müziğinin 7 numaralı basit makamı olup en eski makamlardan biridir. Uşşak dörtlüsüne rast beşlisinin ilâvesinden meydana gelmiştir. Seyri çıkıcıdır (inicisine tâhir denilir). Durak düğâh (la) ve güçlü dörtlü ile beşlinin birleştikleri dördüncü derece olan neva (re) dir. Donanımına si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi konulur (ilk ârıza uşşak dörtlüsü, ikincisi rast beşlisi için). Orta sekizlideki sesleri pesden tîze doğru olmak üzere şöyledir:

Düğâh, segâh, çargâh, neva, hüseyî, eviç, gerdaniye ve muhayyer. Dizisinde niseb-i şerîfe'den 8 tane bulunur; mülayimdir. Bâzı eserlerde inici- çıkıcı olarak da kullanılmıştır; makamlar arasında sıra itibarıyla 22'nci gelmektedir.

Nev-âmuz: Yeni alışan, acemi.

Nevât: 1. Hurma çekirdeği. 2. Çekirdek. 3. Çekirdek şeklinde ve hâlinde olan [şey].
4. Besler çekirdek.

Nevâziş: Okşama, gönül alma, iltifat.

Nev-hîz: 1. Yeni çıkmış, yeni yetişmiş. 2. Genç, taze.

Nevr: 1. Parlaklık, ağaç çiçeği.

Nev-res: 1. Yeni yetişen, yeni biten. 2. Kadın, bazen erkek adı.

Nev-reste: Yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.

Nigîn: 1. Yüzük. 2. Mühür. 3. Yüzük taşı.

Nihâl: 1. Taze, düzgün, fidan, sürgün. 2. Kadın adı.

Nîşe: Kaval, çobandüdüğü.

Nişterî: Neşter, hekim bıçağı.

Niza': Çekişme, kavga.

Nukûd: Nakidler, paralar.

Nûş-â-nûş: İçtikçe içerek, içe içe, tekrar tekrar içerek.

Nühüfte: Gizli, saklı.

O

Ordugâh: Ordunun konakladığı yer.

Ö

Ömr: Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.

Ömr-i câvid: Ebedî hayat.

P

Pâlûde: 1. Saf hale getirilmiş, süzölmüş. 2. Pâlûze, pelte.

Pâ-mâl: Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

Peleng: Panter.

Peşmîne: 1. Yünden, yapağıdan yapılmış. 2. Sof elbise; sofuların giydiği sade, süssüz elbise.

Pey-â-pey: 1. Birbiri ardınca. 2. Azar azar.

Peyveste: 1. Ulaşmış, bitişik. 2. Daima.

Pîç-â-pîç: Pek dolaşık, karmakarışık, kıvrım kıvrım.

Pinhân: Gizli.

-pîrâ: Donatıcı, süsleyici, düzenleyici manalarıyla birleşik kelimeler yapar.

Pîrehen: Gömlek.

Pîre-zen: İhtiyar kadın, kocakarı.

Pîster: Yatak, döşek.

Piyâle: Kadeh, şarap bardağı.

Pûş: 1. Örtü, örtünecek şey; elbise. 2. Zırh.

Pûşîş: Örtü, örtecek şey.

Pûte: 1. İçinde maden eritilen tava. 2. Nişan tahtası.

Pûyân: 1. Koşan. 2. Mec. Dalmış, kendini kaptırmış.

R

Rahşende: Parıldayan, parıldayıcı.

Rast: i.müz. Türk müziğinin en eski makamlarındandır. 4 numaralı basit makam olan rast, rast beşlisi ile rast dörtlüsünden müteşekkildir. Durağı rast (sol) ve güçlüsü beşli ile dörtlünün birleşmiş olduğu beşinci derece neva(re) dır. Makam çıkıcıdır. Mülayim olup dizisinde niseb-i şerîfe'den makam çıkıcıdır. Mülayim olup dizisinde niseb-i şerîfe'den diyezi konulur. Orta sekizlisindeki sesleri pesten tîze doğru olmak üzere şöyledir: Rast, dügâh, segâh, çargâh, rast-ı cedîd eva, hüseynî, eviç ve gerdâniyye. Rast en çok kullanılmış makamlardandır; en eski devirlerden zamanımıza kadar bu ehemmiyetini ve rağbetini muhafaza etmiştir.

Ra'se: Titreme, titreyiş. [Korku veya soğuktan] ürkme.

Râz: Sır, gizlenilen şey.

Râz-ı nihân: Gizli tutulan sır.

Rehâvî: Türk müziğinde bir mürekkep makam olup en eski terkiplerdendir. Makam, beyâtî ve rast dizilerinden mürekkeptir. Dizisi inici-çıkıcı olarak seyredir. Rast ile rast (sol) perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede her iki makamın da güçlüsü bulunan neva (re), ikinci derecede de beyâtî'nin durağı olan dügâh (la) dır. Rast'ın (si) koma bemolü ile (fa) bakıyye diyezi arızalarını alarak donanır. Beyâtî için fa bekar yapılır, [kelimenin aslı"rühâvi" dir].

Remîde: Ürkmüş, korkmuş.

Renc: 1. Ağrı, sızı. 2. Zahmet, eziyet, sıkıntı. 3. Hışım, öfke, gazab.

Reşk: 1. Kıskanma, hased günü. 2. Kıskanılmış.

Revâc: 1. Sürüm, geçerlik. 2. Kıymet, değer.

Revân: i.müz. Vaktiyle Türk müziğinde kullanılıp zamanımıza numunesi intikal etmemiş usûllerden biri.

Revş: Gidiş, yürüyüş; usul, tutum, yol.

Rıtl: 1. Bir litre kadar olan bir mayi (sıvı) ölçüğü. 2. Büyük kadeh.

Rîzân: Dökülen, akan.

Rû-be-rû: Yüzyüze.

Rûbeh: 1. Tilki. 2. Mec. Hilekâr, kurnaz.

Rûd: 1. Irmak, çay. 2. Kemeççe. 3. Saz kirişi, saz teli.

Rû-nümâ: 1. Yüz gösteren, meydana çıkan. 2. Yüz görümlüğü.

Rûze: Oruç.

Rübûde: Kapılmış, kapılan.

Rüfû': Dikişi belirsiz yama; örgü

Rüsûh: 1. Muhkem, sağlam olma. 2. Bir ilmin inceliğine, derinliğine varma. 3. Maharet, meleke.

S

Sabâ: müz. Türk müziğinin en eski ve mâruf makamlarındandır. Türk müziğinin en orijinal ve karakteristik makamlarından biri olan sabâ, yürekler parçalayıcı, gönüller yakıcı bir hüznün, elem, zühd ve pişmanlık duygusunu gayet net olarak bildirir. Rağbetle kullanılmış bir makamdır. Çargâh'da zengûle (ki bu makam şevk-efzâ'nın terkiibinde de mevcuttur) ile sabâ dörtlüsünden mürekkeptir. Bu dörtlü ile düğâh (la) perdesinde kalır. Zengûle'nin durağı çargâh perdesi, sabâ'da çok mühim bir rolü olan güçlüdür. Çargâh'da zengûle'nin güçlüsü olan rast (sol) perdesi gibi ikinci bir güçlünün, fazla kıymeti yoktur. Donanımına "si" koma bemolü ile "re" bakıyye bemolü konulur. Çargâh'da zengûle'nin "la" bakıyye bemolü; nota içinde kullanılır.

Sabûhî: Sabah içkisiyle ilgili.

Sac: Hindistan'dan gelen, kerestesi makbul ve sert bir ağaç.

Sahtî: 1. Katılık, sertlik. 2. Güçlük, sıkıntı.

Sâil: 1. Sual eden, soran. 2. Dilenci. 3. Akıcı, akan.

Sâk: Baldır, incik. 2. Sap.

Sakîl: müz. Türk müziğinde ağır karakterli 48 zamanlı ve 34 vuruşlu bir usûl olup kâr, beste, peşrev ve ilâhî gibi eserlerde kullanılırdı. Sırasıyla sofyan, sengîn semâî, sofyan, 3 sengin semâî, 4 sofyandan oluşur.

Sakkâ: Su dağıtan; saka.

Sâlûs: Riyakâr, ikiyüzlü.

Sanevber: 1. Çam fıstığı ağacı. 2. Çam fıstığı kozalağı. 3. Sevgilinin boyu bosu.

Sârim: Keskin, kesici.

Sarsâr: Şiddetli gürültülü rüzgâr.

Sebük: 1. Hafif, yeğni. 2. Çabuk. 3. Ağırılığı, ağırbaşlılığı olmayan.

Sehâb: 1. Bulut. 2. Karanlık. 3. Bulut gibi uçuşan böcekler.

Selb: 1. Kapma, zorla alma. 2. Kaldırma, giderme. 3. Menfileştirme olumsuzlaştırma. 4. İnkâr etme.

Semâî: Türk müziğinin mâruf "composition forme'u". Lâdîni ve güfteli eserlere mahsus bir şeklidir ("saz semâîsi" "forme" onun dışında kalır). Güfte, 4 mısra ile birtakım "terennüm" denilen lafızlardan ibaret olur. Her mısraı müteakip gelen terennüm, haneleri karakterize eder ve şarkının "nakarat"ı, peşrevin "mülâzime"si rolünde bulunur. Eğer iki mısra arka arkaya okunup da sonra terennüm gelirse, semâîye "nakış semâî" denilir. Bu şekilde eserin sâdece 2 hâne olacağı tabiidir. Şu halde, 2 haneli semâî'ye "nakış semâî" denilir, iki haneli eserde ise mülâzime dört defa değil, fakat sâdece iki defa tekrar edildiği için, uzun, süslü ve hatta bâzen bir takım mısralardan ibaret olabilir; bunun için "nakış" denilmiş olacaktır. Nakış semâî, semâî'den (yâni 4 hanelisinden) daha çok kullanılmıştır. Semâî'nin yegâne denilecek başka hiçbir "forme" da bulunmayan hususiyeti, sâdece semâî usulleri (aksak semâî, yürük semâî ve bunların mertebeleri) ile ölçülebilmesidir.

Semâî (Usûl): Türk müziğindeki iki basit usûlden biri ve nîm sofyandan sonra en küçüğü. Bütün diğer usûller, bu ikisinin muhtelif şekillerde terkibinden ibarettir. Semâî usûlü 3 zamanlı ve 3 darblıdır. Darbları şöyledir: düm (1 zamanlı, kavî), tek (1, nîm kavî) ve tek (1, zayıf). Şarkıda ve başka yerlerde kullanılmış bir usûldür (saz semâîlerinde son hâne, muhtelif fantazi eserler, Itrî'nin salât-ı ümmiyyesi v.s.). Bu usûl ile ölçülmüş hiç bir yürük veya sengîn semâî yoktur; onun için bazı notalarda – diğer birkaç usûl gibi basit oldukları halde-6/8 veya şekilde, esas usûlün hususiyet ve mahiyetindeki mânâ bozulmuş olur.

Semâhat: 1. Cömertlik, el açıklığı; iyilikseverlik. 2. Erkek ve kadın adı.

Semend: 1.Kula at. 2. Çevik ve güzel at.

Semend-i k(h)âme: Kalemi, çevik ve güzel bir ata benzetme.

Semîn: Semiz, şişman, besili, yağlı.

Sengîn Semâî (Usûl) : müz. Yürük semâî usûlünün bir ağır mertebesine (6/4) verilen isimdir; bir mertebe daha ağırına "ağır sengîn semâî" (6/2) denilir. Bu usûller, aynı zamanda kendileri ile ölçülmüş bulunan semâî "forme"undaki eserleri de işaret ederler; onun için sengîn semâî yerine "ağır semâî" veya "semâî" denilemez ve bu husustaki kaide bozulmuş olur. (Çünkü "ağır semâî", semâî forme'unun muayyen bir çeşidinin umûmî ismi olduğu gibi "semâî" de bambaşka bir usûlün ismidir).

Ser: 1. Baş, kafa, kelle. 2. Baş, başkan. 3. Tepe, doruk. 4. Uç, kenar. 5. Nihayet, son.

Ser-encâm: 1. Bir işin sonu. 2. Başına gelen. 3. Vak'a.

Ser-füru': Baş eğme, söz dinleme.

Ser-girân: “Başı ağır” : çok sarhoş.

Serîr: 1. Taht. 2. Yatacak yer.

Ser-nigûn: 1. Baş aşağı olmuş, ters dönmüş. 2. Talihsiz, bahtsız.

Ser-tırâş: Berber.

Ser-tîz: Ucu, baş tarafı sivri olan; keskin.

Sifâl: 1. Testi ve saksı parçaları. 2. Çanak ve çömlek. 3. Fıstık, ceviz, badem kabuğu. 4. Orak.

Sipend: Üzerlik tohumu.

Sîr-âb: 1. Suya kanmış. 2. Taze, körpe.

Sû-be-sû: Taraf taraf, her tarafa, her yana, her tarafta, her yanda.

Sûsen: Susam, lat. sesamum.

Suûd: 1. Mübarek sayılan yıldızlar. 2. Erkek adı. 3. Yukarı çıkma, yükselme.

Sükkerî: 1. Şekerle ilgili. 2. Şekerden yapılan tatlı.

Ş

Şâhen-şâh: En büyük padişah, şah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.

Şâne: Tarak.

Şa(e)st: 1. Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük. 2. Balık oltası.

Şeb: Gece.

Şeb-hîz: Geceleri uyanıp kalkan ve iş gören.

Şebîh: Benzeyen, benzeyici.

Şekâ: 1. Bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk. 2. Rezillik, alçaklık.

Şekîb: 1. Sabır, tahammül. 2. Erkek adı.

Şekvâ: Şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk.

Şerab-nâb: Katkısız şarap.

Şerm: Utanma.

Şikenc: 1. Büküm, kıvrım. 2. Aldatma, hile, oyun. 3. Melodi, nağme. 4. İşkence.

Şinâh: Suda yüzme.

Şitâbân: Acele eden, çabuk olan, koşan, seğirten.

Şu'le-rîz: Alev saçan, ışıldayan.

Şûr: 1. Tuzlu. 2. Kekremsi. 3. Şamata, gürültü.

Şûr-engîz: Şamata, gürültü yapan.

Şûrîde: 1.Karışık, perişan. 2. Âşık, tutkun.

T

Tâbiş: Parlayış, parıldayış.

Tahvîl: 1. Değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme. 2. Borç senedi; aksiyon.

Tâ'ir: 1. Uçucu, uçan. 2. Kuş.

Ta'miye: 1. Körletme, kör etme. 2. Kapalı şekilde anlatma. 3. Ebced hesabıyla düşürülen bir tarihte, hesabı doğru bulmak için çıkartılacak veya eklenecek sayı.

Tannâz: Herkesle eğlenen.

Târâc: 1.Yağma, çapul, talan. 2. Yağma etme, talanlama.

Tarâvet: Tazelik, taze olma.

Tarh: 1. Atma, koma, bırakma. 2. Dağıtma, bölme, ta'yin. 3. Kurma, tertipleme, düzenleme. 4. Çıkarma. 5. Süslemeli desen. 6. Bahçede çiçek dikmek üzere ayrılan yer.

Tathîr: Temizleme, paklama.

Tavk: 1. Gerdanlık. 2. Halka, tasma. 3. Bazı kuşların boyunlarındaki tüyden halka. 4. Takat, güç.

Tebâh: 1. Bozuk, çürük, berbat, harap, mahvolma. 2. Yıkılmış, yıkıntı; tükenme.

Teb'yîz: 1. Beyazlatma, ağartma. 2. Beyaza çekme.

Te'emmül: İyice, etraflıca düşünme.

Tekâpû: 1. Telaş ile koşarak araştırma. 2. Dalkavukluk, kavuk sallama.

Televvün: 1. Renkten renge girme, renk değiştirme. 2. Döneklik, kararsızlık. 3.Temkin halinin zıddı.

Telh: Acı.

Telhî: Acılık.

Tenvîr: Işıklandırma, aydınlatma.

Terâh: Gam, tasa, acı, keder.

Teşne: 1. Susamış. 2. Çok istekli.

Tev'em: 1. İkiz. 2. Eş, benzer.

Tezerv: Sülün.

Tezvîr: 1. Yalan dolan. 2.Ara bozmak ve bilhassa fenalık kasdıyla yapılan kovuculuk.

Tîğ: Kılıç.

Tîg-i hun-feşân: Kan saçan kılıç.

Tiryâk: 1. Zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun. 2. Panzehir. 3. Afyon.

Tulû': Doğma, doğuş.

Tuyûr: Kuşlar.

U

Usûl: 1. Asıllar, kökler. 2. Bir ilmin veya tekniğin asıl mevzûundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç bilgi. 3. Başlangıç. 4. Yol, yöntem, tertip, metod, nizam, kaide, düzen. 5. Birinin soyundan gelme kimseler; ana veya baba tarafından atalar.

Uşşâk: 1. Âşıklar. 2. Türk müziğinde 5 numaralı basit makam (inici şekline beyâtî denmiştir). Çok tabii bir dizi arz eden uşşak, en eski ve esas makamlardandır. Aşk, garâm, tasavvufî hissiyet için iyi kullanılırsa en yüksek bir ifâde vâsıtası olabilir. Asırlardan beri en çok kullanılmış olan uşşak, bugün elimizdeki Türk müziği eserleri içerisinde birinci gelmektedir. Makam, uşşak dörtlüsüne pûselik beşlisi ilâvesinden ibarettir. Durak düğâh "la" ve güçlü dörtlü ile beşlinin birleştikleri dördüncü derece olan neva "re" perdeleridir. Makam çıkıcı olarak seyredir. Donanımına "si" için koma bemolü konulur (uşşak dörtlüsünün segâh perdesi için). Dizisinde niseb-i şerîfe'den 8 tane olmakla mülayimdir. Pesden tîze doğru orta sekizlisindeki sesleri şöyledir: Düğâh, segâh, çargâh, neva, hüseyinî, acem, gerdaniye ve muhayyer.

Ü

Ümîd: 1. Umut, umma. 2. Erkek ve kadın adı.

Ünsiyet: Alışkanlık, ahbaplık, arkadaşlık.

V

Vürûd: Toplardamarlar.

Vüs'at: 1. Genişlik, bolluk. 2. Para durumu. 3. Boş meydan, fırsat. 4. Genlik.

Y

Yakîn: Sağlam bilgi, iyi, kat'i olarak bilme.

Yed: 1. El. 2. Kuvvet, kudret, güç. 3. Yardım. 4. Vasıta. 5. Mülk.

Yed-i Beyzâ: (En beyaz el) Hz. Musa'nın Firavun'a karşı; mucize olarak ışıklı görünen parlak eli.

Yegâh: Türk müziğinin en eski makamlarından olan bir terkiptir. Yegâh nevâ ile nevâ'da rast makamlarından mürekkeptir. İkinci dizi ile yegâh (re) perdesinde kalır ki, bu ses aynı zamanda makamın terkîbindeki ilk dizinin de güçlüsüdür. Güçlüsü nevânın durağı olan dügâh (la) perdesidir ("Nevâ, perdesi tîz durağı olduğu için güçlü sayılamaz). Donanımına nevâ gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Yegâh'da rast için ise "si" bekar ve "do" bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır ("fa" bakıyye diyezi bu dizide de müşterektir). Umumiyetle inici olarak seyreder.

Yek-dâne: 1. Eşi benzeri olmayan, tek. 2. Bir çeşit gerdanlık.

Yeksân: 1. Düz. 2. Bir, beraber. 3. Her zaman, bir düziye.

Yektâ: 1. Tek eşsiz, benzersiz. 2. Erkek adı.

Z

Zalâm: 1. Karanlık. 2. Haksızlık.

Zecr: 1. Önleme, yasak etme. 2. Zorlama, zorla yaptırma. 3. Kovma. 4. Eziyet, sıkma. 5. Angarya çalıştırma.

Zekân: İki çene kemiğinin aşağıda birleştiği nokta; yüzün alt ucu; çene.

Zenâhdân: Çene.

Zencîr: 1. Zincir. 2. Türk müziğinde bir mürekkep usûldür; 120 zamanlı ve 63 darblıdır. Yalnız 120/4 mertebesi kullanılmıştır. 120 zamanlı olarak bir de (2 devr-i kebîr + 2 berefşân) ve (2 remel + 2 muhammes) şeklinde iki darbeyn usûlü vardır. Türk müziğinde bu 120 zamanlı usullerden büyük zamanlı usûl de yoktur. Aslında bunlar bir takım usûllerin arka arkaya kullanılmasından ibaret olduklarından hakikatte en büyük mürekkep usûl 88 zamanlı darb-ı fetih'dir. Zencir ile kâr, beste, daha az peşrev ve ilâhiler ölçülmüştür. Zencir şu 5 büyük usûlün sıralanmasından ibarettir: Çifte düyek, fâhte, çenber, devr-i kebîr, berefşân. Bu usûller 16, 20, 24,

28, 32 zamanlı olup aralarındaki fark dâima 4 zamandan ibaret bir intizam göstermektedir.

Zer: 1. Altın. 2. Akçe, para.

Zer-beft: Ustufa, sırmalı kumaş.

Zerd: 1. Sarı. 2. Solgun, soluk.

Zerkâr: Altın işleme, sırma ile işlenmiş, kılaptanlı.

Zer-keş: 1. Altın tel yapan. 2. Altın işlemeli, altın kakmalı.

Zeyn: Süs, bezek.

Zılâl: Gölgeler.

Zıll: Gölge, mec. Koruma, sahip çıkma.

Zîb: Süs, bezek.

Zîbâ: 1. Süslü. 2. Yakışıklı, güzel.

Ziver: 1. Süs, bezek. 2. Erkek adı.

Zûd: Çabuk, tek, acele, hemen olan.

Zühhâd: Zahidler, çok aşırı sofular; kaba sofular.

Zükâm: Nezle.

Zülf: 1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

Zünnâr: Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak.

Kaynakça

- Aça, M. vd. (2011). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Akgül, A. ve Çetin, K. (2013). “Milli Kütüphanede Kayıtlı Bulunan Bir Şiir Mecmuası Üzerine ”. *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları*, Volume 8/1, s. 99-126.
- Akyüz, K. vd. (1990). *Fuzûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Aydemir, Y. (2000). *Behiştî Divanı (Hayatı-Şahsiyeti-Divanının Tenkitli Metni)*. Ankara: Meb Yayınları.
- Aydemir, Y. (2007). “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”. *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, s.122-137.
- Bayak, C. (1998). *Şehâbî Divanı ve Sistematik Konu İndeksi*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bellibaş, A. (2014). *Milli Kütüphane 06 Hk 319/1 No 'lu Şiir Mecmuası*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Bilkan, A. F. (1997). *Nâbî Divanı*. C. 1-2, İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Birgören, H. (2004). *Dâniş Divanı (İnceleme-Metin)*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M. A. (1981). *Hayretî Divanı Tenkidli Basım*. İstanbul: Ğ.Ü.E.F.Yayınları.
- Çetin, İ. (1993). *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı-Edebî Şahsiyeti ve Divanı'nın Tenkidli Metni)*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (Dü). (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

- Dilçin, C. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, A. (2005). *Açıklamalı ve Örnekli Aruz Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Ece, S. (2007). *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Erdoğan, K. (1998). *Niyâzî Mısırî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gıynaş, K. A. (2011). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, s. 245-260.
- Gürbüz, M. (2013). “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”. *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları*, Volume 8/1, s. 315-322.
- İpekten, H. (1990). *Nailî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (2005). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İsen, M. vd. (2011). *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu (1967). Komisyon. İstanbul.
- Kaplan, M. (1996). *Neşatî Divanı*. İzmir: Akademi Kitabevi Yayınları.
- Karakaş, Ö. F. (2010). *Âdem Çelebi Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasır, H. (1990). *Sabrî Mehmet Şerîf Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksal, M. F. (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırk Anbarı Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII*, s. 409-431.
- Küçük, S. (1992). *Bâkî Divanı Tenkitli Basım*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.

Macit, M. (1997). *Nedim Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özerol, N. (2013). “Milli Kütüphanede Kayıtlı 4689/5 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Turkish Studies International Periodical For The Languages*, Volume 8/1, p. 401-410.

Özerol, N. (2013). “Milli Kütüphanede Kayıtlı 4689/5 Numaralı Şiir Mecmuası’nın Çevriyazısı”. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Volume 6/4, p.937-973.

Özerol, N. (2013). *Arif Efendi-Mecmu’a-i Eş’ar (Üçüncü Selim’le İlgili Şiirler)*. Malatya: Serhat Yayınları.

Redhouse, S.J (2006). *Turkish and English Lexion*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Sarı, S. (1992). *Vecdî Divanı Tenkitli Metin*. Elazığ: F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Selçuk, B. ve Bellibaş, A. (2013). “Milli Kütüphanede Kayıtlı 3692 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, s.485-524.

Tanyıldız, A. (2012). “Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 5, S. 21.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi 16.Yüzyıl (Gramer-Metin Sözlük)*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Topal, M. (2004). *Pîrî-zâde Mehmed Sâhib Divanı (Hayatı-Edebi Kişiliği-Eserleri-Divanının Tenkitli Metni)*. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunç, S. (2005). “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 18, s. 11-87.

Uludağ, S. (1981). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Uzun, M. (2003). “Mecmua”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.28, s. 265-268.

Ünver, İ. (1993). “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, s. 51-89.

Yakar, İ. H. (2009). *Gelibolulu Sun'Öi Divanı*. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, E-Kitap. E.T: 02/12/2009).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Muhammed Abdülkerim YILDIZOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : DİYARBAKIR / 28.11.1985

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gaziantep Üniversitesi, Kilis Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı

Y. Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce (orta)

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar: Milli Eğitim Bakanlığı, Siverek Türk Telekom Anadolu Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

İletişim Bilgileri

E-Posta Adresi : m_krm21@hotmail.com

Tarih : 16/06/2015